

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

**«Η Στρατιωτική διάσταση της Υψηλής Στρατηγικής της
Κίνας, στην ανατολή του 21^{ου} αιώνα»**

Στέφανος Μανέππας (ΑΜ: 1212Μ039)

Επιβλέπων Καθηγητής: Κος Παπασωτηρίου Χaráλαμπος

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του
Παντείου Πανεπιστημίου
ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στις
Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2014

Στην Μυρτώ (τον άνθρωπο μου),

τα παιδιά μου Κατερίνα, Αλέξανδρο, Βιργινία

και στην εγγονή μου Μυρτούλα.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, **όλους τους καθηγητές μου στο ΠΜΣ** και ιδιαίτερα τον **Κο Παπασωτηρίου Χαράλαμπο** και τον **Κο Γκόφα Ανδρέα**, για την αμέριστη συμπαράσταση και καθοδήγηση που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια του ΠΜΣ και της συγγραφής του παρόντος πονήματος. Φυσικά θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου και στο φίλο καθηγητή, της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων (ΣΣΕ), **Γρίβα Κων/νο** για τη βοήθεια που μου προσέφερε με τις σκέψεις και τις απόψεις του.

Να ευχαριστήσω όλους **τους συμφοιτητές μου**, του ΠΜΣ της κατεύθυνσης Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Σπουδών 2012 – 14, για τις θαυμάσιες ώρες που πέρασα δίπλα τους και το άριστο πνεύμα συνεργασίας και αλληλοεκτίμησης που αναπτύχθηκε.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω μέσα από τα βάθη της καρδιάς μου, **τα παιδιά μου** Κατερίνα, Αλέξανδρο και Βιργινία για την υποστήριξη που μου προσέφεραν αμέριστα, καθώς και τη **σύζυγο μου**, για την τεράστια υπομονή που επέδειξε αυτά τα δύο χρόνια αναλαμβάνοντας πολλές πρωτοβουλίες και υποχρεώσεις με αντιστάθμισα, το όφελος δικού μου ελεύθερου χρόνου.

«Η Στρατιωτική διάσταση της Υψηλής Στρατηγικής της Κίνας στην ανατολή του 21^{ου} αιώνα.»

Περίληψη

Σκοπός της ανά χείρας διπλωματικής εργασίας, είναι η διερεύνηση των επιπτώσεων της στρατιωτικής ανόδου της Κίνας, σε συνδυασμό με την Υψηλή και Στρατιωτική Στρατηγική της στη παρούσα χρονική περίοδο. Η οικονομική γιγάντωση και οι καθορισθέντες σκοποί και στόχοι της Υψηλής Στρατηγικής της, καθόρισαν τις προτεραιότητες και τις αποστολές των Ενόπλων Δυνάμεων της Κίνας, με σκοπό την υλοποίηση της Στρατιωτικής Στρατηγικής της εναρμονιζόμενη με την Υψηλή Στρατηγική. Για το λόγο αυτό διαπιστώσαμε μία ποιοτική και ποσοτική επανάσταση στις κινεζικές ένοπλες δυνάμεις, κατευθυνόμενες σε ανάπτυξη «ασύμμετρων» ικανοτήτων, προσανατολισμένες στην αντιμετώπιση των δυνητικών απειλών κατά της ασφαλείας της και της εξυπηρέτησης των εθνικών συμφερόντων της.

Οι απειλές και τα ζητήματα που αντιλαμβάνεται η Κίνα και κατεγράφησαν στη παρούσα εργασία είναι το ζήτημα της Ταϊβάν, οι διεκδικήσεις στη Θάλασσα της Ανατολικής και Νοτίου Κίνας, η παρουσία των ΗΠΑ και η ανάμειξη των στο σύνολο της περιφέρειας, οι εδαφικές συνοριακές διαφορές με την Ινδία, ο ανερχόμενος ανταγωνισμός στον Ινδικό Ωκεανό και η διατήρηση ανοικτών γραμμών ανεφοδιασμού καυσίμων – εμπορίου από και προς τη Κίνα μέσω Ινδικού Ωκεανού και Στενών της Μάλακα. Εξετάσθηκαν επίσης τα προβλήματα του Θιβέτ, του Σιντζιάνγκ και φυσικά των σχέσεων με τη Ρωσία και τα κράτη της Κεντρικής Ασίας λόγω της σπουδαιότητας που παρουσιάζουν για την υλοποίηση της ενεργειακής στρατηγικής της.

Η Κίνα έναντι αυτών των απειλών, αναπτύσσει ασύμμετρες στρατιωτικές ικανότητες, γνωρίζοντας ότι οι ΗΠΑ υπερτερούν σε ισχύ αεροναυτικών δυνάμεων. Σκοπός της είναι να μπορέσει να κρατήσει πολύ μακριά αυτές τις δυνάμεις από τις Θάλασσες της Ανατολικής και Νοτίου Κίνας, για να εφαρμόσει απρόσκοπτα τις στρατηγικές της.

Επιπλέον αναλύθηκαν και περιγράφηκαν οι Στρατιωτικές Στρατηγικές που εφαρμόζει η Κίνα έναντι κάθε απειλής, αντιπάλου και διεκδικήσεων για την υλοποίηση των εθνικών συμφερόντων της.

Τέλος η εργασία καταλήγει με την καταγραφή των συγκεντρωτικών διαπιστώσεων και συμπερασμάτων, με τα οποία καταδεικνύεται η ταυτόσημη κατεύθυνση μέσων και σκοπών της Υψηλής Στρατηγικής. Δηλαδή, την ανάπτυξη των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων για την υλοποίηση της Στρατιωτικής Στρατηγικής, η οποία εξυπηρετεί απολύτως τους στόχους και σκοπούς της Υψηλής Στρατηγικής της Κίνας.

Σημαντικοί Όροι: Στρατηγική, υψηλή στρατηγική, στρατιωτική στρατηγική, μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές, διεθνής καταμερισμός ισχύος, δίλημμα ασφαλείας, ισορροπία ισχύος, ηπειρωτικές και νησιωτικές μεγάλες δυνάμεις, ναυτική στρατηγική, προβολή ναυτικής ισχύος, ναυτικός αποκλεισμός, άμεσος και έμμεσος στρατηγική, ανάσχεση – επέκταση, αποτροπή, γενική αποτροπή, πυρηνική αποτροπή, μίνιμουμ αποτροπή, αποτροπή μέσω παρουσίας, πειθαναγκασμός, στρατηγική εκμηδένισης, στρατηγική εξουθένωσης, εξισορρόπηση, συμμαχία, κατευνασμός, υπερπόντιος εξισορροπητής, αρχές του πολέμου (αντικειμενικός σκοπός, οικονομία, συγκέντρωση).

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Σημαντικοί Όροι	5
Περιεχόμενα	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	10
ΘΕΩΡΙΑ ΥΨΗΛΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	10
1.1 Εισαγωγή	10
1.2 Η Έννοια της Στρατηγικής	10
1.3 Η Έννοια της Υψηλής Στρατηγικής.....	13
1.4 Οι διαστάσεις της μικροσκοπικής υψηλής στρατηγικής.....	17
1.5 Μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές: Ιδεατοί τύποι.....	19
1.6 Μεικτές Μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές	25
1.7 Κριτήρια αξιολόγησης της υψηλής Στρατηγικής	27
1.8 Ανακεφαλαίωση	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	30
ΚΙΝΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ	30
2.1 Εισαγωγή	30
2.2 Ταιβάν	32
2.3 Ιαπωνία, Κορεατική χερσόνησος και αντιπαραθέσεις στη θάλασσα της Ανατολικής Κίνας	34
2.4 Κράτη ΝΑ Ασίας και διεκδικήσεις στη θάλασσα της Νότιας Κίνας.....	39
2.5 Ρωσία, Κεντρική Ασία και Ινδία.....	41
2.6 Ενεργειακή πολιτική της Κίνας.....	46
2.7 Ρόλος των ΗΠΑ στην Ανατολική Ασία	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	50
Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ.....	50
3.1 Εισαγωγή.....	50
3.2 Στρατός Ξηράς (PLA)	52
3.3 Πολεμικό Ναυτικό (PLAN)	54
3.4 Πολεμική Αεροπορία (PLAAF).....	57
3.5 Βαλλιστικοί πύραυλοι και Βλήματα Cruise	60
3.6 Αντιαεροπορικά συστήματα.....	62
3.7 Συμπεράσματα.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	65
Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ, ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 21 ^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ.....	65
4.1 Εισαγωγή.....	65
4.2 Πυρηνικά Όπλα και Πυρηνική Στρατηγική.....	67
4.3 Περιοχή Αντιπρόσβασης – Άρνησης (A2/AD) και εξασφάλιση ελεύθερης διέλευσης ναυσιπλοΐας	71
4.4 Στρατιωτική Στρατηγική της Κίνας έναντι της Ταϊβάν	75
4.5 Συμπεράσματα.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	84
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Α" : ΧΑΡΤΕΣ	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	96
Ελληνική	96
Ξενόγλωσση	98
Διαδικτυακοί Τόποι.....	98
Έντυπα	99

«Η Κίνα είναι πολύ μεγάλη για να την αγνοήσουμε, έχει πολύ μεγάλη ιστορία για να την περιφρονήσουμε, είναι πολύ αδύναμη για να προσπαθήσουμε να την κατευνάσουμε, αλλά και πολύ φιλόδοξη για να θεωρήσουμε δεδομένη τη συμπεριφορά της.» (Brzezinski Zbigniew, Η Γεωστρατηγική Τριάδα, η συμβίωση με την Κίνα, τη νέα Ευρώπη και τη Ρωσία, εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα 2006, σελ.18)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Την τελευταία δεκαετία η οικονομική άνοδος της Κίνας έχει απασχολήσει το σύνολο σχεδόν των ακαδημαϊκών, των στρατηγικών αναλυτών αλλά και των ανθρώπων που διαμορφώνουν την κοινή γνώμη. Προσπαθούν να ερμηνεύσουν με διάφορες μεθόδους και θεωρίες τις μελλοντικές ενέργειες – κινήσεις των κρατών, που είναι οι δρώντες στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας αλλά και στην παγκόσμια σκακιέρα, λόγω της μεταβολής του διεθνούς καταμερισμού ισχύος που προκαλεί η φρενήρης οικονομική άνοδος της Κίνας. *«Η ιστορία όμως δείχνει ότι καμία οικονομικά μεγάλη δύναμη δεν μπόρεσε να αντισταθεί στον πειρασμό, να μεταφράσει τη δύναμη της αυτή, σε πολιτική και στρατιωτική.»*¹

Λόγω αυτού του μεγάλου ενδιαφέροντος της ακαδημαϊκής κοινότητας, των στρατηγικών αναλυτών και της κοινής γνώμης παράλληλα, ωθήθηκα στην επιλογή του θέματος της Διπλωματικής μου, που έχει σχέση με την Υψηλή Στρατηγική και τις Διεθνείς Σχέσεις που αναπτύσσει η Κίνα στη περιφέρεια της Ανατολικής Ασίας, με σκοπό να συνεισφέρω και εγώ με τη σειρά μου ένα λιθαράκι στη προσπάθεια αυτή.

Για την μελέτη και ανάλυση του θέματος θα χρησιμοποιήσω ως μεθοδολογικά εργαλεία την θεωρία της Υψηλής Στρατηγικής συμπεριλαμβανομένης της θεωρίας των

¹ Πλατιάς Αθανάσιος, *Το Νέο Διεθνές Σύστημα, Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα 1995, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.142

μακροσκοπικών υψηλών στρατηγικών των κρατών σε περιόδους ειρήνης, κρίσης ή πολέμου, με τη πρώτη να βρίσκεται πλησιέστερα στις παραδοσιακές στρατηγικές σπουδές ενώ η δεύτερη να βρίσκεται πλησιέστερα στη θεωρία των διεθνών σχέσεων.² Φυσικά στη συνέχεια θα εξετάσω το διεθνές περιβάλλον του συστήματος της Ανατολικής Ασίας στο οποίο ανήκει η Κίνα, για να κατανοήσω την αλληλεπίδραση των δρώντων στην περιοχή αυτήν ως προς τις υπάρχουσες απειλές, ευκαιρίες, καταμερισμό ισχύος, πιθανές συμμαχίες κλπ. Στο ίδιο κεφάλαιο θα εξετάσω τις ΗΠΑ ως υπερπόντιο εξισορροπητή και εγγυητή ασφαλείας ορισμένων κρατών της περιοχής, καθώς και με ποιο τρόπο επηρεάζει η εν λόγω συμπεριφορά τη στρατηγική σκέψη και τις ενέργειες της Κίνας καθώς και την ισορροπία του συστήματος.

Ακολούθως θα εξηγήσω πως η οικονομική άνοδος της Κίνας, δίνει τη δυνατότητα της ποσοτικής και ποιοτικής (τεχνολογικής) αναβάθμισης των ενόπλων δυνάμεων της, με σκοπό η ασκούμενη στρατιωτική στρατηγική της χώρας, να υπηρετεί τους στόχους της υψηλής στρατηγικής.

Επικεντρώνοντας την ανάλυση μου στη στρατιωτική διάσταση της υψηλής στρατηγικής, θα καταλήξω στις μακροσκοπικές στρατηγικές που εφαρμόζει η Κίνα προς τις άλλες χώρες της περιφέρειας και προς τις ΗΠΑ.

Τέλος στον επίλογο αξιολογώντας την στρατιωτική στρατηγική της, σε συνδυασμό με τους πολιτικούς σκοπούς της υψηλής στρατηγικής της Κίνας, θα προσπαθήσω να εξετάσω τις τάσεις και να επισημάνω τις συνέπειες στην ασφάλεια και την ειρήνη που μπορεί να μας οδηγήσει η πιθανή αλλαγή στο διεθνές καταμερισμό ισχύος, που προκαλεί η άνοδος της Κίνας και θα καταγραφούν τα τελικά συμπεράσματα της μελέτης.

² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} – 11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΙΑ ΥΨΗΛΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

1.1 Εισαγωγή

Η οικονομική άνοδος της Κίνας, καθώς και η ποιοτική, ποσοτική και τεχνολογική αναβάθμιση της στρατιωτικής διάστασης της, που είναι δύο από τις κυριότερες διαστάσεις της Υψηλής Στρατηγικής της, επηρεάζουν τις σχέσεις με τα γειτονικά και λοιπά κράτη στη περιφέρεια της, καθώς και τη σχέση της με τις ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ στην εν λόγω περιοχή της Ανατολικής Ασίας, δρουν ως εγγυητής ασφαλείας ορισμένων κρατών, καθώς και ως υπερπόντιος εξισορροπητής.

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού, είναι να αναπτυχθεί η θεωρία της υψηλής στρατηγικής, για να έχουμε τη δυνατότητα να αναλύσουμε και να καταδείξουμε, με βάση αυτή τη θεωρία και σε συνδυασμό με άλλα θεωρητικά εργαλεία της στρατηγικής ανάλυσης και της επιστήμης των διεθνών σχέσεων, όπως είναι ο πολιτικός ρεαλισμός, με ποιο τρόπο δρα η Κίνα στη περιφέρεια της.

Συγκεκριμένα θα εξετάσω τις έννοιες της Στρατηγικής και της Υψηλής Στρατηγικής, τις σχέσεις και την αλληλοεπίδραση τους, τις διαστάσεις της μικροσκοπικής υψηλής στρατηγικής, τις μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές με ανάλυση των ιδεατών τύπων, τις μεικτές μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές με τις δυνητικές δυνατότητες συνδυασμού αυτών και τέλος θα κλείσω το κεφάλαιο με τα κριτήρια της αξιολόγησης της Υψηλής Στρατηγικής.

1.2 Η Έννοια της Στρατηγικής

Η λέξη Στρατηγική ετυμολογικά συνδέεται με το στρατηγό, το στράτευμα, το στρατό και επομένως εννοιολογικά είναι εγγενώς στρατιωτική. Ο καθηγητής Μπαμπινιώτης συγκεκριμένα αναφέρει ότι ετυμολογικά σχετίζεται με το στρατηγό και είναι ο σχεδιασμός στρατιωτικής επιχείρησης, καθώς και η τέχνη της αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων δυνάμεων για τη διεξαγωγή της.³ Σήμερα η λέξη στρατηγική έχει αποκτήσει

³ Μπαμπινιώτης Γεώργιος, *Λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα 1998, εκδόσεις Κέντρο Λεξικολογίας, σελ. 1683

μια ευρύτερη εννοιολογική διάσταση και χρησιμοποιείται σε πληθώρα τομέων και χώρων της ανθρώπινης δραστηριότητας (όπως πολιτική, εμπόριο, επιχειρήσεις κλπ) και επομένως θα πρέπει να το λάβουμε υπ' όψιν μας και να διευκρινίσουμε, ότι στην παρούσα μελέτη θα εστιάσουμε στην έννοια της στρατηγικής που έχει σχέση με την άμυνα και την ασφάλεια των κρατικών δρώντων.

Για τη μελέτη της στρατηγικής ο Michael Handel υποστηρίζει ότι οι στρατηγικοί αναλυτές έχουν στα χέρια τους δύο κλασικά έργα, τα οποία είναι η *“Τέχνη του Πολέμου”* του Sun Tzu και το *“Περί του Πολέμου”* του Clausewitz, ενώ ο Θανάσης Πλατιάς πιστεύει ότι εξ' ίσου σπουδαίο, αν όχι περισσότερο σημαντικό είναι η *“Ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου”* του Θουκυδίδη.⁴

Ο Karl Von Clausewitz αναφέρει ότι:

«Η Στρατηγική είναι η χρήση της συμπλοκής για τους στόχους του πολέμου. Για να μιλήσουμε καθαρά, δεν ασχολείται παρά με την συμπλοκή, αλλά η θεωρία της πρέπει να ενσωματώσει στις θεωρήσεις της, τη δράση αυτής της ειδικής δραστηριότητας, δηλαδή τις ένοπλες δυνάμεις καθαυτές και τις κύριες σχέσεις τους, μια κι η συμπλοκή καθορίζεται από αυτές κι ασκεί πάνω τους τα άμεσα επακόλουθά της.»⁵

Στην συνέχεια αναφέρει αναλύοντας τα προηγούμενα ότι «η απλή διευθέτηση των ενόπλων δυνάμεων σ' ένα δεδομένο σημείο κάνει μια συμπλοκή δυνατή, χωρίς γι' αυτό το λόγο να διεξάγεται πάντα.»⁶

Ο Liddell Hart διαφωνεί με τον ορισμό της στρατηγικής που έδωσε ο Karl Von Clausewitz στο μνημειώδες έργο του *“Περί του Πολέμου”*, ορίζοντάς την ως «την τέχνη χρησιμοποιήσεως των μαχών ως μέσου για την επιτυχία του σκοπού του πολέμου». Τα ελαττώματα αυτού του ορισμού κατά τον Liddell Hart είναι ότι πρώτον, υπεισέρχεται στη σφαίρα της πολιτικής, που αναγκαστικά είναι ευθύνη της κυβέρνησης και όχι των στρατιωτικών ηγετών και δεύτερον, περιορίζει σε στενά όρια την έννοια της «στρατηγικής» στη καθαρή χρησιμοποίηση της μάχης, μεταφέροντας έτσι την ιδέα ότι η μάχη είναι το μόνο μέσο προς το στρατηγικό τέρμα, το στρατηγικό σκοπό.⁷ Ενώ ο

⁴ Πλατιάς Αθανάσιος, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα 2010, Έκτη έκδοση, εκδόσεις Εστία, σελ.79

⁵ Karl Von Clausewitz, *Περί του Πολέμου*, Θεσσαλονίκη 1999, Εκδόσεις Βάνιας, σελ. 201

⁶ Karl Von Clausewitz, *Περί του Πολέμου*, Θεσσαλονίκη 1999, Εκδόσεις Βάνιας, σελ. 207

⁷ Sir B.H. Liddell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως*, Θεσσαλονίκη 1995, Εκδόσεις Βάνιας, σελ. 497

Edward Luttwak εκφράζει την άποψη, ότι η στρατηγική διεξάγεται τόσο στο πλαίσιο μιας πιθανής σύγκρουσης όσο και σε αυτό μιας υπαρκτής σύγκρουσης.⁸ Ο στρατηγός Beaufre δίνει τον ορισμό «η στρατηγική είναι η τέχνη της διαλεκτικής δύο αντιπάλων θελήσεων που χρησιμοποιούν βία, για να επιλύσουν τη διένεξη τους».⁹

Ο ορισμός του Μόλτκε παρουσιάζεται από τον Liddell Hart ως ο πιο σοφός ορισμός για τη στρατηγική, ο οποίος είναι: « η πρακτική προσαρμογή των μέσων που έχουν διατεθεί σε ένα στρατηγό, στην επιτυχία του συγκεκριμένου αντικειμενικού σκοπού». Ουσιαστικά, αυτός ο ορισμός καθορίζει την ευθύνη ενός στρατιωτικού διοικητή απέναντι στην κυβέρνηση από την οποία ορίζεται. Η ευθύνη του έναντι της κυβέρνησης, είναι ότι πρέπει να εκπληρώνει τους στρατηγικούς στόχους, με τα τεθέντα μέσα που του έχουν ανατεθεί¹⁰ και καταλήγει στη τροποποίηση του ορισμού της στρατηγικής δίνοντας έναν βραχύτερο δικό του ως εξής: «η τέχνη της κατανομής και της χρησιμοποίησης στρατιωτικών μέσων για την επιτυχία των σκοπών της πολιτικής»¹¹. Ο Παναγιώτης Μαυρόπουλος, εκφράζει τη θέση ότι ο Liddell Hart ένα αιώνα αργότερα από την αρχική διατύπωση του Clausewitz, προσπάθησε να δώσει έναν διαφορετικό ορισμό στρατηγικής και επέτρεψε, τη διαφοροποίηση της σε πολιτικό επίπεδο υπό τον όρο Εθνική ή Υψηλή Στρατηγική και σε ακραιφνώς στρατιωτικό επίπεδο ως Στρατιωτική Στρατηγική.¹²

Διαπιστώνουμε από την ανάλυση των προαναφερομένων ορισμών ότι στη στρατηγική περιλαμβάνονται τα στοιχεία του σκοπού, των μέσων και ο αντίπαλος. Επομένως η στρατηγική ως έννοια αφορά συγκρούσεις δύο ή περισσότερων αντιπάλων θελήσεων, έχουμε διαδοχικά αλληλοκτυπήματα μεταξύ αντιμαχόμενων πλευρών, τα οποία έχουν ως σκοπό την κάμψη της θέλησης του αντιπάλου. Είναι βαθιά ριζωμένο στη στρατηγική σκέψη με το συγκεκριμένο τρόπο διαμάχης, ότι οι αντίπαλες πλευρές χρησιμοποιούν ή απειλούν να χρησιμοποιήσουν ένοπλη βία.¹³ Φυσικά οι αντίπαλοι λειτουργούν όπως περίπου το γνωστό θεώρημα της φυσικής «δράση – αντίδραση».

⁸ Luttwak Edward, *Strategy: The logic of war and peace*, Εκδόσεις Harvard University Press 2002, σελ. 4-5

⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, εκδόσεις Ποιότητα, σελ.17

¹⁰ Sir B.H. Liddell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως*, Θεσσαλονίκη 1995, Εκδόσεις Βάνιας, σελ. 498

¹¹ Sir B.H. Liddell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως*, Θεσσαλονίκη 1995, Εκδόσεις Βάνιας, σελ. 500

¹² Μαυρόπουλος Παναγιώτης, *Εισαγωγή στη θεωρία Πολέμου και της Στρατηγικής*, Αθήνα 2012, σελ.103-104

¹³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, εκδόσεις Ποιότητα, σελ.16-17

Όπως αναφέρει ο Χάρης Παπασωτηρίου:

«Κάθε στρατηγική ανάλυση μιας διαμάχης πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις αντιμαχόμενες πλευρές. Οι προσπάθειες της μιας πλευράς δεν είναι μεμονωμένες, αλλά βρίσκονται σε άμεση σχέση με τις κινήσεις της άλλης πλευράς. Οι πρωτοβουλίες του ενός προκαλούν τα αντίμετρα του άλλου.»¹⁴

Η στρατηγική υπονοεί σύγκρουση, αντίπαλο, ανταγωνισμό, μια κατάσταση όπου κάποιος προσπαθεί να επιτύχει κάτι απέναντι σε κάποιον άλλο, αλλά πάντα απευθύνεται σε έναν ή περισσότερους αντιπάλους, οι οποίοι με τη σειρά τους διαμορφώνουν τη δική τους στρατηγική.¹⁵ Αυτή η αντιπαλότητα και συνεχής διάδραση (interaction) με τον αντίπαλο, εμφανίζεται σε κάθε επίπεδο (οριζόντια διάσταση) της κάθετης διάστασης της στρατηγικής. Η λογική της στρατηγικής κατά τον Edward Luttwak ξεδιπλώνεται σε δύο διαστάσεις. Την οριζόντια που είναι η (δια)μάχη των αντιπάλων, όπου εμποδίζουν, ανατρέπουν τις δράσεις ο ένας του άλλου, τόσο σε περιόδους πολέμου όσο και σε περιόδους ειρήνης (αυτό είναι το παράδοξο στη στρατηγική) και στην κάθετη διάσταση που είναι η αλληλεπίδραση των διαφορετικών επιπέδων σύγκρουσης και μεθόδων στρατηγικής. Η κάθετη αποτελείται από πέντε επίπεδα (Υψηλή στρατηγική, Στρατιωτική στρατηγική, Επιχειρησιακή στρατηγική, Τακτική, Στρατιωτική τεχνολογία – οπλικά συστήματα) ενώ η οριζόντια είναι όπως αναφέρθηκε, η αλληλεπίδραση σε κάθε επίπεδο των αντιπάλων.¹⁶ Το υψηλότερο επίπεδο της κάθετης διάστασης, όπου είναι η Υψηλή στρατηγική καθώς και την Στρατιωτική στρατηγική που θα μας απασχολήσουν ως εργαλεία ανάλυσης της εργασίας μας, θα τα εξετάσουμε σε βάθος στις επομένους υποπαραγράφους του εν λόγω κεφαλαίου.

1.3 Η Έννοια της Υψηλής Στρατηγικής

Στη διεθνή πολιτική αλληλεπιδρούν τρεις μορφές διακρατικών σχέσεων, οι συγκρουσιακές, οι συνεργασιακές προς όφελος όλων των συμμετεχόντων και οι συστημικές – λειτουργικές που δημιουργούν συστήματα αξιών με πανανθρώπινες

¹⁴ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Ο Αγώνας για την Ελληνική Ανεξαρτησία*, Αθήνα 1996, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, σελ. 16

¹⁵ Πλατιάς Αθανάσιος, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα 2010, Έκτη έκδοση, Εκδόσεις Εστία, σελ. 82 και 130

¹⁶ Περισσότερη ανάλυση βλέπε στο βιβλίο του Πλατιά Αθανάσιου, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα 2010, Έκτη έκδοση, Εκδόσεις Εστία, σελ. 82-84

αξιιώσεις.¹⁷ Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο των τριών μορφών διακρατικών σχέσεων θα μελετήσουμε πως λειτουργεί η υψηλή στρατηγική ενός κράτους.

Ο όρος ανώτερη ή υψηλή στρατηγική χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Liddell Hart στο έργο του, *“Στρατηγική της Έμμεσης Προσέγγισης”* και σήμερα έχει σχεδόν καθιερωθεί διεθνώς, πλην ορισμένων εξαιρέσεων που χρησιμοποιούν τον όρο Εθνική στρατηγική.¹⁸ Συγκεκριμένα ο Liddell Hart αναφέρει:

«Ο ρόλος της υψηλής στρατηγικής είναι να συντονίζει και διευθύνει όλες τις πηγές ενός έθνους ή ομάδας εθνών, προς την κατεύθυνση επιτεύξεως του πολιτικού σκοπού του πολέμου: του σκοπού που καθορίζεται από την θεμελιώδη πολιτική. Η υψηλή στρατηγική πρέπει να υπολογίζει και να αναπτύσσει τους οικονομικούς πόρους και το ανθρώπινο δυναμικό των εθνών για να υποστηρίξει τα μαχόμενα στρατεύματα. Επίσης και τις ηθικές δυνάμεις, γιατί για να αναπτυχθεί το πνεύμα και η θέληση του λαού, συχνά οι ηθικές δυνάμεις είναι το ίδιο σπουδαίος παράγοντας, όσο και η κατοχή πιο συγκεκριμένων μορφών ισχύος. Η υψηλή στρατηγική πρέπει ακόμη να καθορίζει την κατανομή ισχύος μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών και μεταξύ των υπηρεσιών και της βιομηχανίας. Ακόμη περισσότερο: η μάχιμη ισχύς δεν αποτελεί παρά ένα μόνο από τα όργανα της υψηλής στρατηγικής, η οποία πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και να χρησιμοποιεί την ισχύ της οικονομικής πίεσεως, της διπλωματικής πίεσεως, της εμπορικής πίεσεως και – δεν είναι μικρότερης σημασίας αυτό – της ηθικής πίεσεως, για την εξασθένιση της θελήσεως του αντιπάλου.»¹⁹

Η υψηλή στρατηγική έχει ορισθεί ως η χρήση όλων των διαθεσίμων μέσων, που ένα κράτος μπορεί να χρησιμοποιήσει, προκειμένου να επιτύχει τους μακροπρόθεσμους πολιτικούς του στόχους, ενόψει πραγματικής ή πιθανής σύγκρουσης. Η σύγχρονη χρήση του όρου, δεν περιορίζεται σε εμπόλεμες καταστάσεις. Είναι αποδεκτό ευρέως, ότι η υψηλή στρατηγική καλύπτει ενέργειες και δραστηριότητες, που εφαρμόζονται

¹⁷ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.13-14

¹⁸ Βλέπε περισσότερα στο Μαυρόπουλος Παναγιώτης, *Εισαγωγή στη θεωρία Πολέμου και της Στρατηγικής*, Αθήνα 2012, σελ.145

¹⁹ Sir B.H. Liddell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως*, Θεσσαλονίκη 1995, Εκδόσεις Βάνιας, σελ. 501-502

(αναλαμβάνονται) και κατά τη διάρκεια της ειρήνης.²⁰ Το NATO αποδέχεται ότι η υψηλή στρατηγική εφαρμόζεται και στις τρεις καταστάσεις που μπορεί να βρίσκονται οι σχέσεις δύο δρώντων, ήτοι, κατάσταση ειρήνης, κρίσης ή πολέμου.

Ο ορίζοντας της στρατηγικής περιορίζεται στον πόλεμο, ενώ η υψηλή στρατηγική βλέπει πέρα από τον πόλεμο, στην ειρήνη που θα ακολουθήσει.²¹ Η στρατηγική ανάλυση στο επίπεδο της υψηλής στρατηγικής, διευρύνει το γνωστικό της πεδίο σε αυτό των μη στρατιωτικών παραγόντων, που καθορίζουν την πορεία και έκβαση ενός πολέμου, καθώς και στις μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές που ασκούνται από ένα κράτος, σε περιόδους ειρήνης και πολέμου. Στην πρώτη περίπτωση αυτή η έννοια της υψηλής στρατηγικής βρίσκεται εγγύτερα στις παραδοσιακές στρατηγικές σπουδές, ενώ στην δεύτερη έρχεται πιο κοντά στις διεθνείς σχέσεις.

«Η δεύτερη αυτή διάσταση της ανάλυσης της υψηλής στρατηγικής υπερβαίνει τα όρια του καθαρά συγκρουσιακού στοιχείου της διεθνούς πολιτικής και επεκτείνεται στα στοιχεία της συνεργασίας μεταξύ των κυρίαρχων κρατών και της επιδίωξης πανανθρώπινων αξιών. Από τη σκοπιά των μεγάλων δυνάμεων η προώθηση διεθνών θεσμών και ιδεολογιών ευνοϊκών για την εμπέδωση της επιρροής και της ισχύος τους αποτελεί συνήθως κεντρικό στοιχείο της μακροσκοπικής υψηλής τους στρατηγικής.»²²

Ο Liddell Hart αναφέρει «το συμπέρασμα που βγαίνει από μια σειρά πρόσφατα παθήματα – μαθήματα είναι ότι η καθαρά στρατιωτική στρατηγική πρέπει να καθοδηγείται από την “Υψηλή Στρατηγική” γιατί το υψηλότερο επίπεδο της τελευταίας επιτρέπει μακρύτερη και πλατύτερη θεώρηση των καταστάσεων».²³ Ο Edward Luttwak έχει εκφράσει την άποψη ότι «όλα τα κράτη ασκούν υψηλή στρατηγική, είτε το γνωρίζουν είτε όχι».²⁴

Ένας επιτυχημένος σχεδιασμός στο επίπεδο της υψηλής στρατηγικής πρέπει να περιλαμβάνει τις εξής τέσσερις διαστάσεις σύμφωνα με τον Αθανάσιο Πλατιά:

²⁰ Πλατιάς Αθανάσιος, Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη, Αθήνα 2010, Έκτη έκδοση, εκδόσεις Εστία, σελ. 84

²¹ Sir B.H. Liddell Hart, Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως, Θεσσαλονίκη 1995, Εκδόσεις Βάνιας, σελ. 502

²² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.15

²³ Sir B.H. Liddell Hart, Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως, Θεσσαλονίκη 1995, Εκδόσεις Βάνιας, σελ.21-22

²⁴ Edward Luttwak, Η Υψηλή Στρατηγική της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, Αθήνα 2009, Εκδόσεις Τουρίκης, σελ.615

- Διάγνωση του διεθνούς περιβάλλοντος ώστε να καθορίζονται οι διάφορες απειλές, υπαρκτές ή δυνητικές κατά της εθνικής ασφάλειας, καθώς και οι περιορισμοί και οι ευκαιρίες που προκύπτουν. Είναι εξαιρετικά σημαντικό η υψηλή στρατηγική να εναρμονίζεται με το διεθνές περιβάλλον και να ταιριάζει με τις γεωπολιτικές πραγματικότητες που απορρέουν από το διεθνή καταμερισμό ισχύος.
- Καθορισμό των πολιτικών στόχων που θα επιδιώξει η υψηλή στρατηγική στη βάση των διαθέσιμων μέσων καθώς και των απειλών, ευκαιριών και περιορισμών που αναφέρθηκαν παραπάνω. Δεδομένου ότι οι διαθέσιμοι πόροι δεν είναι απεριόριστοι πρέπει να υπάρχουν όρια στους επιδιωκόμενους πολιτικούς στόχους. Αν οι στόχοι της υψηλής στρατηγικής υπερβαίνουν τα διαθέσιμα μέσα τότε το στρατηγικό οικοδόμημα απειλείται με κατάρρευση. Αυτό συνιστά το γνωστό πρόβλημα της υπερεξάπλωσης (*overextension*).
- Καθορισμό του αποτελεσματικότερου συνδυασμού των μέσων για την προώθηση ιεραρχημένων πολιτικών στόχων.
- Προσεκτική διαμόρφωση της εικόνας που παρουσιάζει η υψηλή στρατηγική τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.²⁵

Αναλύοντας όλα τα ανωτέρω, καταλήγουμε ότι η υψηλή στρατηγική χρησιμοποιεί όλα τα μέσα για την επιτυχία των στόχων της και όχι μόνο τη στρατιωτική ισχύ. Αυτές οι διαστάσεις, που ο Χαράλαμπος Παπασωτηρίου τις αποκαλεί διαστάσεις της “μικροσκοπικής” υψηλής στρατηγικής, είναι πέντε και επί της ουσίας, είναι τα μέσα που χρησιμοποιούν οι αντίπαλες πλευρές για την προώθηση των στόχων τους. Οι διαστάσεις μέσα στις οποίες κινούνται οι εμπόλεμοι, είναι η στρατιωτική στρατηγική, η οικονομική διάσταση, η εσωτερική πολιτική, η διεθνής νομιμοποίηση και η διπλωματία.²⁶ Η “μακροσκοπική” υψηλή στρατηγική, που αφορά περιόδους ειρήνης, κρίσης και πολέμου, περιλαμβάνει τέσσερις²⁷ αρχέτυπες στρατηγικές, πάνω στις οποίες

²⁵ Πλατιάς Αθανάσιος, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα 2010, Έκτη έκδοση, εκδόσεις Εστία, σελ. 84-85

²⁶ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.17-21

²⁷ Ο Ηλίας Κουσκουβέλης διαφοροποιείται ως προς τον αριθμό και τις ονομασίες των στρατηγικών που χρησιμοποιούν τα κράτη όπως τις αναλύει στο βιβλίο του *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, ΣΤ’ Έκδοση, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Ποιότητα, στις σελίδες από 208 - 223 σε σχέση με τον Παπασωτηρίου Χαράλαμπο στο βιβλίο του *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.22-29. Μελετώντας σε βάθος τα

βασίζονται οι δρώντες για να επιβιώσουν μέσα στην άναρχη κοινωνία²⁸, που δραστηριοποιούνται και βρίσκεται πλησιέστερα στη θεωρία των διεθνών σχέσεων.

Στην επόμενη υποπαραγράφου, θα αναλύσω το θεωρητικό υπόβαθρο της μικροσκοπικής και μακροσκοπικής υψηλής στρατηγικής, που θα χρησιμοποιήσω ως εργαλεία στη συνέχεια της εργασίας μου. Μέσα από τη θεωρία της υψηλής στρατηγικής, θα μου δοθεί η ευκαιρία να αναδείξω τη σπουδαιότητα της στρατιωτικής ισχύος και να καταδείξω τους τρόπους χρησιμοποίησής της.

1.4 Οι διαστάσεις της μικροσκοπικής υψηλής στρατηγικής

α) Στρατιωτική στρατηγική: *«Ο όρος αναφέρεται στη χρήση ένοπλης βίας σε ξηρά, θάλασσα και αέρα για την προώθηση των πολιτικών σκοπών των εμπολέμων.»*²⁹ Η ένοπλη βία γενικότερα, δεν είναι αυτοσκοπός σε έναν πόλεμο, αλλά είναι το μέσον, για την κάμψη της θέλησης του αντιπάλου, με σκοπό την αποδοχή των πολιτικών στόχων και σκοπών. Η στρατιωτική στρατηγική παραμένει βασικό και αναπόσπαστο στοιχείο της υψηλής στρατηγικής κάθε δρώντα, καθώς η απειλή ή η χρήση βίας, είναι ο θεμέλιος λίθος της διεθνούς πολιτικής.

β) Οικονομική διάσταση: Η οικονομική διάσταση συνεπάγεται, την επαρκή οργάνωση και εξασφάλιση πόρων για τη διεξαγωγή των επιχειρήσεων, την οικοδόμηση ισχυρών ενόπλων δυνάμεων με εξοπλισμό προηγμένης τεχνολογίας, καθώς και την υποστήριξη των από πλευράς εφοδίων. Για τον λόγο αυτό, οι μεγάλες δυνάμεις συγκαταλέγονται πάντα, ανάμεσα στα πλουσιότερα κράτη του παγκόσμιου συστήματος.³⁰ Η σπουδαιότητα της οικονομίας, ως βασικός παράγων στην υψηλή στρατηγική, αποδεικνύεται περίτρανα διότι ιστορικά έχει καταστεί στόχος της στρατιωτικής στρατηγικής, που επιζητά την καταστροφή ή αποδυνάμωση του αντιπάλου εν μέσω καίριων πληγμάτων στις υποδομές του. Αποδοτικότερες επιχειρήσεις είναι αυτές που

κείμενα και των δύο καθηγητών διαπίστωσα ότι επί της ουσίας δεν υπάρχουν ιδιαίτερες διαφορές, μπορεί να χρησιμοποιεί κάποιες διαφορετικές ονομασίες ο ένας από τον άλλον αλλά το περιεχόμενο ή ο ορισμός τους αναδεικνύει ταύτιση. Η διαφορά στον αριθμό οφείλεται σε μεγαλύτερες υποδιαιρέσεις συνόλων από μέρους του καθηγητή Ηλία Κουσκουβέλη. Εγώ επέλεξα ως εργαλείο στη παρούσα εργασία μου να κάνω χρήση των υποδιαιρέσεων που χρησιμοποιεί ο καθηγητής Χάρης Παπασωτηρίου.

²⁸ Πλήρης ανάλυση για τον όρο άναρχη κοινωνία και τις επιπτώσεις που προκαλεί αναφέρονται από τον Hedley Bull στο έργο του *«Η Άναρχη Κοινωνία»*, Δ' έκδοση, Αθήνα 2009, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.86-93

²⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.17 και περαιτέρω αναλυτική παρουσίαση ειδικά στη χρήση της σε πόλεμο, στις σελίδες από 17-19

³⁰ John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, Μετάφραση Κων/ος Κολιόπουλος, Έκτη Έκδοση, Αθήνα 2011, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 139-140

στοχεύουν άμεσα, στην καταστροφή των οικονομικών μέσων, τα οποία σχετίζονται με την υλική υποστήριξη των ενόπλων δυνάμεων του αντιπάλου και των πολεμικών του επιχειρήσεων.

γ) Εσωτερική πολιτική: Η έννοια αυτή αναφέρεται στη δυνατότητα ενός πολιτικού συστήματος να κινητοποιεί τον πληθυσμό και τον λαό του, να αντλεί τους απαιτούμενους πόρους για την οργάνωση των ενόπλων δυνάμεων και των αναγκαίων στρατιωτικών επιχειρήσεων, που είναι εναρμονισμένες με την υψηλή στρατηγική του. Σε αυτήν περιλαμβάνονται, η κρατική οργάνωση και η συνοχή του πολιτικού συστήματος. Η διάσταση της εσωτερικής πολιτικής αφορά επίσης και την εσωτερική νομιμοποίηση, που σχετίζεται με την υποστήριξη ή την ανοχή της κοινής γνώμης (κόμματα, ΜΜΕ, οργανώσεις κλπ), προς τους τεθέντες σκοπούς της υψηλής στρατηγικής. Σε περίπτωση πολέμου, η υπεράσπιση πατρίου εδάφους για παράδειγμα, πετυχαίνει πιο εύκολα εσωτερική νομιμοποίηση από τη συμμετοχή σε μια ειρηνευτική αποστολή. Είναι εμφανές ότι εσωτερική νομιμοποίηση εξαρτάται από τους πολιτικούς σκοπούς του πολέμου.³¹ Ο Liddell Hart επισημαίνει εύστοχα *«Η υψηλή στρατηγική πρέπει να υπολογίζει και τις ηθικές δυνάμεις, γιατί για να αναπτυχθεί το πνεύμα και η θέληση του λαού, συχνά οι ηθικές δυνάμεις είναι το ίδιο σπουδαίος παράγοντας, όσο και η κατοχή πιο συγκεκριμένων μορφών ισχύος.»*³²

Στην οριζόντια διάσταση της στρατηγικής έναντι του αντιπάλου, θα πρέπει να έχουμε υπ' όψιν μας, τη προσπάθεια που απαιτείται να καταβάλουμε, προς υπονόμηση ή απονομιμοποίηση της εσωτερικής πολιτικής της αντίπαλης πλευράς. Στα πλαίσια αυτά, ανήκουν η προπαγάνδα και ο ψυχολογικός πόλεμος.

δ) Διεθνής νομιμοποίηση: Η διεθνής νομιμοποίηση, αφορά την εναρμόνιση των στόχων της υψηλής στρατηγικής με το διεθνές πλαίσιο, κυρίως την ιστορική συγκυρία, τις αντιλήψεις και αξίες που κυριαρχούν τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ως διάσταση η διεθνής νομιμοποίηση, δύναται να επηρεάσει τη συμπεριφορά και τη στάση τρίτων δυνάμεων έναντι των αντιπάλων. Η διαμόρφωση και ο επηρεασμός της διεθνής κοινής γνώμης είναι καθοριστικός, θα πρέπει να γίνεται προσπάθεια απόκρυψης δυσάρεστων

³¹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.20

³² Sir B.H. Liddell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως*, Θεσσαλονίκη 1995, Εκδόσεις Βάνιας, σελ. 501

και επιβαρυντικών στοιχείων ή γεγονότων, ενώ παράλληλα να προβάλουμε ευνοϊκά δεδομένα που εξυπηρετούν τους σκοπούς μας. Σε περίπτωση πολέμου, οι πολεμικοί σκοποί και οι ενέργειες των εμπολέμων, θα πρέπει να είναι σχετικοί και συναφείς με την επικρατούσα ιδεολογία που περιβάλλει το διεθνές σύστημα και να έχουν διεθνή αποδοχή.

ε) Διπλωματία: Η διπλωματία έχει κρισιμότατο ρόλο ως εργαλείο της υψηλής στρατηγικής, αφού υποστηρίζει και αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει τους σκοπούς ενός κράτους – δρώντος σε περίπτωση συμμαχιών, εξισορροπήσεων, ελιγμών και παρασκηνιακών κινήσεων, με σκοπό την υπηρετήση των εθνικών στόχων. Η σπουδαιότερη διαφορά ανάμεσα στη διεθνή νομιμοποίηση και τη διπλωματία, έγκειται στο ότι η δεύτερη, επικεντρώνεται στο εθνικό συμφέρον κάθε κράτους και βασίζεται στον υπολογισμό αυτού, πέρα από τις γενικές αξίες που διέπουν το διεθνές σύστημα. Σε πολέμους όπου εμπλέκονται περισσότερα από δύο κράτη, η διπλωματία αναλαμβάνει τον πολιτικό συντονισμό των συμμάχων για υλοποίηση των πολιτικών στόχων του πολέμου, των μέσων και τη σύναψη μιας ευνοϊκής συνθήκης τερματισμού της ένοπλης σύρραξης, όπου θα κατοχυρωθεί η κάμψη της θέλησης του ηττημένου και η αποδοχή των πολιτικών σκοπών των νικητών.³³

1.5 Μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές: Ιδεατοί τύποι

Οι μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές στα πλαίσια της άναρχης διεθνούς κοινωνίας, εστιάζουν στην ανάλυση για την εφαρμογή ή αποφυγή της ένοπλης χρήσης βίας ως τελικής επιλογής για την πλήρωση των συμφερόντων των δρώντων και των δυνάμεων του διεθνούς συστήματος. Λαμβάνεται πάντα υπ' όψιν το φαινόμενο του πολέμου που επηρεάζει τις σκέψεις και τις ενέργειες των δρώντων, λόγω των ολέθριων δυνητικών συνεπειών και για τον λόγο αυτόν αντιμετωπίζεται ως ύστατη κύρωση στους διεθνείς ανταγωνισμούς.

“Οι μακροσκοπικές στρατηγικές των δρώντων σε ένα άναρχο, ανασφαλές περιβάλλον, στο οποίο ελλοχεύει μονίμως η απειλή βίας ανάγονται, σε τελική ανάλυση, σε απλά αρχέτυπα συμπεριφοράς που ισχύουν ακόμα και σε πρωτόγονες προκρατικές συνθήκες ή... σε μια κακόφημη γειτονιά εκτός

³³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.21-22

νόμου, όπου βασιλεύουν οι συμμορίες και η βία. Κάτω από τέτοιες συνθήκες η επιβίωση των δρώντων βασίζεται σε τέσσερις αρχέτυπες στρατηγικές:»³⁴

α) Στρατηγική της στρατιωτικής ανάσχεσης – επέκτασης: Η στρατηγική αυτή έχει ως αποκλειστικό άξονα, τη χρήση ή την απειλή χρήσης ένοπλης βίας. Η ένοπλη ισχύς³⁵ για αμυντικούς σκοπούς, ήτοι ανάσχεση, έχει σκοπό να αποτρέψει μια επίθεση, να την αποκρούσει εάν πραγματοποιηθεί ή να αποτρέψει τον αντίπαλο να πραγματοποιήσει μια ενέργεια που δεν είναι επιθυμητή σε μας, σύμφωνα με τα εθνικά μας συμφέροντα (αποτρεπτική λειτουργία). Στην άλλη εκδοχή που έχει σχέση με επεκτατικούς σκοπούς, η ένοπλη ισχύς λειτουργεί με σκοπό να εξαναγκάσει τον αντίπαλο κάτω από πίεση και απειλή βίας, να παραδώσει ένα αντικείμενο χωρίς μάχη (απειλή για την εξασφάλιση πολιτικών ανταλλαγμάτων, συμφερόντων και εξαναγκασμός).

Το πλεονέκτημα της στρατηγικής ανάσχεσης – επέκτασης, έγκειται στο ότι η ένοπλη ισχύς, αποτελεί δραστικό μέσο ελέγχου της συμπεριφοράς των άλλων δρώντων μέσα στο διεθνές σύστημα, σε σχέση με άλλα μέσα όπως οικονομικές κυρώσεις, διεθνές δίκαιο κλπ. Μπορεί τα άλλα μέσα να μην είναι αποτελεσματικά πολλές φορές αλλά θα πρέπει να έχουμε στη σκέψη μας ότι η στρατιωτική ισχύς αποτελεί την ύστατη κύρωση στη διεθνή πολιτική. Η στρατηγική της ανάσχεσης – επέκτασης, είναι απαραίτητο στοιχείο της υψηλής στρατηγικής, αλλά δημιουργεί προβλήματα όταν χρησιμοποιείται από μόνη της διότι επιφέρει δυσβάστακτο βάρος οικονομικό, λόγω της αναγκαιότητας ύπαρξης ενόπλων δυνάμεων ικανών να αντιμετωπίσουν όλους τους δυνητικούς αντιπάλους ενός κράτους. Αυτή η διαδικασία δημιουργίας ικανών ενόπλων δυνάμεων προκαλεί ανασφάλεια στα γειτονικά κράτη με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται το γνωστό **δίλημμα ασφαλείας**³⁶, με αύξηση εξοπλισμών και πιθανές αντισυσπειρώσεις των

³⁴ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.22

³⁵ Η ένοπλη ισχύς ή στρατιωτική ισχύς συνίσταται στη στρατιωτική ικανότητα ενός κράτους ως προς την προστασία της εδαφικής ακεραιότητας του και του πληθυσμού του από εξωτερικές επιθέσεις, αλλά και την επιδίωξη της υλοποίησης των συμφερόντων του μέσα από κατάληψη και επέκταση. Σπουδαιότεροι παράγοντες είναι το μέγεθος των ενόπλων δυνάμεων, η ηγεσία, η πειθαρχία, η εκπαίδευση, τα σύγχρονα και ανεπτυγμένα οπλικά συστήματα. Περαιτέρω ανάλυση γίνεται στο βιβλίο του Andrew Heywood, *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Κριτική, σελ. 367

³⁶ Ο Kenneth Waltz περιγράφει ως «δίλημμα ασφαλείας» :”την κατάσταση στην οποία τα κράτη, με το καθένα να μην είναι σίγουρο για τις προθέσεις των άλλων, εξοπλίζονται για χάρη της ασφάλειας και με τον τρόπο αυτό προκαλούν έναν φαύλο κύκλο. Έχοντας εξοπλισθεί για χάρη της ασφάλειας, τα κράτη αισθάνονται λιγότερο ασφαλή και αγοράζουν περισσότερα όπλα, επειδή τα μέσα για την ασφάλεια του ενός αποτελούν απειλή για κάποιον άλλο, ο οποίος με τη σειρά του αντιδρά εξοπλιζόμενος. Τα κράτη είναι αναγκασμένα να ζουν με το δίλημμα ασφαλείας τους.

υπολοίπων έναντι της δυνητικής απειλής για επίτευξη ισορροπίας ισχύος³⁷. Η στρατηγική αυτή, είναι απαραίτητη αλλά δεν αποτελεί από μόνη της επαρκές μέρος της υψηλής στρατηγικής ενός κράτους. Όλα τα κράτη διαθέτουν ένοπλες δυνάμεις άλλα ταυτόχρονα, ενισχύουν την ασφάλεια τους με συμμαχίες, εξισορροπήσεις ή κατευνασμούς. Φυσικά η στρατηγική της ανάσχεσης – επέκτασης, δίνει βάρος στη στρατιωτική στρατηγική, ενώ η οικονομική πολιτική αναλαμβάνει να αντλεί από την κοινωνία πόρους για τη συντήρηση των μεγάλων και ικανών ενόπλων δυνάμεων, που απαιτεί η στρατηγική αυτή. Η αύξηση των δαπανών για αμυντικούς σκοπούς και εξοπλιστικά προγράμματα, προσκρούει σε δύο περιορισμούς, στην ανοχή της κοινωνίας και στην αντοχή της οικονομίας. Στη πρώτη περίπτωση, η κοινωνία δεν δέχεται αυτομάτως απεριόριστες θυσίες και μπορεί να επιδράσει αρνητικά, όπως η υπερφορολόγηση των πολιτών στην εσωτερική πολιτική ενός κράτους με τη μορφή επανάστασης, (π.χ. 1618 – 1648 στην Ισπανία τριακονταετής πόλεμος), Στη δεύτερη περίπτωση οι στρατιωτικές δαπάνες να ξεπεράσουν την οικονομία, να οδηγήσουν τη χώρα σε οικονομική παρακμή και πιθανή κατάρρευση, όπως συνέβη με την ΕΣΣΔ την δεκαετία του 1980.

Από πλευράς εσωτερικής νομιμοποίησης, η στρατηγική αυτή χρειάζεται την κινητοποίηση του πληθυσμού, για αποδοχή των θυσιών που απαιτούνται και συχνά αυτό επιτυγχάνεται με έντονη εθνικιστική ή ιδεολογική φόρτιση, ενάντια στους εξωτερικούς εχθρούς. Η διπλωματία και η διεθνής νομιμοποίηση, δεν αποτελούν σημαντικές συνιστώσες σε αυτήν τη στρατηγική, διότι το κράτος που την ακολουθεί βασίζεται στις δικές του δυνάμεις αποκλειστικά.³⁸

β) Στρατηγική των Συμμαχιών: Συμμαχία είναι η ένωση δυνάμεων, για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού στο πλαίσιο διεθνών ανταγωνισμών, η οποία είναι στενή, μακροπρόθεσμη και όχι ευκαιριακή. Ένας άλλος σπουδαίος λόγος για δημιουργία

Το δίλημμα δεν μπορεί να λυθεί.” Μεγαλύτερη ανάλυση σε βάθος στο βιβλίο *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Αθήνα 2011, Μετάφραση Κων/νος Κολιόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 14, 387-388

³⁷ Ισορροπία ισχύος όπως την εννοεί ο Vattel και αναγράφεται από τον Hedley Bull είναι «Μια κατάσταση των πραγμάτων τέτοια, που καμιά δύναμη να μην είναι σε θέση υπεροχής, ώστε να μπορεί να επιβάλει τον νόμο στις άλλες.» στο έργο του *Η Αναρχη Κοινωνία*, Δ' Έκδοση, Αθήνα 2009, σελ.147. Μία άλλη εξήγηση – προσέγγιση δίνει ο Ηλίας Κουσκουβέλης και αναφέρει «Η κατάσταση ισορροπίας της ισχύος προκύπτει στο διεθνές σύστημα, επειδή τα κράτη επιχειρούν να εξισορροπήσουν την ισχύ ή την απειλή των αντιπάλων τους λόγω κυρίως της επιθυμίας τους να επιβιώσουν», *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, ΣΤ' Έκδοση, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.198

³⁸ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.23-25

συμμαχιών είναι ο φόβος, «ο φόβος είναι η πιο “ασφαλής βάση” για τη σύναψη συμμαχίας»³⁹. Υπάρχουν διάφορα είδη συμμαχιών όπως στρατιωτικές συμβατικές συμμαχίες τύπου NATO, οικονομικές συμμαχίες όπως η ΕΕ, ιδεολογικές, συμμαχίες αλληλεγγύης με κοινή εθνική ταυτότητα ή προέλευση, όπως Ελλάδα – Κύπρος, διεθνών καθεστώτων κλπ. Η ουσία της συμμαχίας είναι το προφανές, δηλαδή *“η ισχύς εν τη ενώσει”*. Τα πλεονεκτήματα των συμμαχιών είναι η εξασφάλιση των συμφερόντων όλων των συμμάχων, η επίτευξη κοινών σκοπών και η βελτίωση της θέσης τους στους διεθνείς ανταγωνισμούς, έναντι άλλων κρατών στο διεθνές σύστημα. Τα μειονεκτήματα εντοπίζονται στον περιορισμό της ελευθερίας δράσης των μελών μιας συμμαχίας (όπως για παράδειγμα η έξοδος της Γαλλίας από τη στρατιωτική δομή του NATO επί De Gaulle για να απαλείψει αυτό το μειονέκτημα) και ότι είναι ευάλωτες στο πρόβλημα του «τζαμπατζή»⁴⁰ (free rider).

Στη στρατηγική των συμμαχιών, σπουδαίο ρόλο επωμίζεται η διπλωματία, διότι είναι απαραίτητη για το συντονισμό και τη διατήρηση της πολιτικής συνοχής των. Από την πλευρά της νομιμοποίησης, η διατήρηση και επιτυχία των συμμαχιών έχει σχέση με την υποστήριξη τους από τις κοινωνίες των μελών τους. Συμμαχίες που στηρίζονται σε κοινά ιδεολογικά και αξιακά χαρακτηριστικά (π.χ. έθνος, ιδεολογία, θρησκεία), εξασφαλίζουν πιο εύκολα τη νομιμοποίησή τους προς τις κοινωνίες που απευθύνονται, είναι πιο σταθερές και συνεκτικές σε βάθος χρόνου, εν αντιθέσει με τις συμμαχίες που δημιουργούνται λόγω συμφερόντων και υπολογισμών των κρατών.

γ) Στρατηγική των Εξισορροπήσεων: *«Ο δρών εξουδετερώνει απειλές μέσω ισορροπιών μεταξύ των άλλων μονάδων, ώστε ένας αντίπαλος του να μην είναι σε θέση να συγκεντρώσει τις προσπάθειές του εναντίον του.»*⁴¹ Η στρατηγική των εξισορροπήσεων είναι:

“Συμπεριφορά ή τακτική που απορρέει ή και εντάσσεται στο γενικότερο φαινόμενο προσπαθειών εξισορρόπησης των αντιπάλων καθώς και στην θεωρία της “ισορροπίας της ισχύος”. Η εξισορρόπηση είναι μία μάλλον

³⁹ Πλατιάς Αθανάσιος, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα 2010, Έκτη έκδοση, εκδόσεις Εστία, σελ. 31

⁴⁰ Κάθε μέλος έχει συμφέρον να μεγιστοποιεί το όφελος και να ελαχιστοποιεί το βάρος που του επιμερίζεται στα πλαίσια της συμμαχίας. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.25-26

⁴¹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.22

αμυντική στρατηγική και συνίσταται στην αύξηση της ισχύος ενός κράτους με σκοπό την αντιμετώπιση της ισχύος ή της απειλής ενός ή περισσοτέρων αντιπάλων. Η **εξισορρόπηση** μπορεί να διακριθεί σε **εσωτερική** και **εξωτερική**. Με τον όρο εσωτερική περιγράφονται οι προσπάθειες μίας δύναμης να αναβαθμίσει τις αμυντικές ικανότητές της, με την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των εγχώριων παραγόντων ισχύος. Η εξωτερική εξισορρόπηση συνδυάζεται τις περισσότερες φορές με μία στρατηγική προσέγγισης και συνεργασίας με άλλα κράτη που αντιμετωπίζουν τις ίδιες απειλές και ενώνονται από το κοινό συμφέρον⁴².

Φυσικά εδώ η στρατηγική αυτή, δηλαδή της εξωτερικής εξισορρόπησης ως έννοια – κατηγορία, αναφέρεται στην αποτελεσματικότητα που έχει ως ένα πολύτιμο εργαλείο για την αύξηση της ισχύος ενός κράτους, καθώς και για την μείωση των κινδύνων που μπορεί αυτό να διατρέχει, σε ένα ρευστό και πολυπολικό διεθνές σύστημα (όπως παράδειγμα η Ιταλία της Αναγέννησης και η Ευρώπη του 18^{ου} αιώνα). Επιπλέον μια άλλη μορφή στρατηγικής εξωτερικής εξισορρόπησης, είναι και η προσπάθεια εξασθένησης συνεργασιών – συμμαχιών του αντιπάλου⁴³. Έχουμε όμως και περιορισμένες εξισορροπητικές στρατηγικές που αφορούν την ευκαιριακή προσέγγιση μιας τρίτης δύναμης, για την εξισορρόπηση ενός ισχυρού αντιπάλου, όπως συνέβη το 1971-72 μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, έναντι της αυξανόμενης σοβιετικής ισχύος⁴⁴.

Η στρατηγική αυτή σε γενικές γραμμές, χαρακτηρίζεται από μεγάλη ευελιξία και δυνατότητα αλλαγών στους συσχετισμούς μεταξύ των δρώντων και σε αντίθεση με τις συμμαχίες, δεν έχουμε μείωση της ελευθερίας δράσης των συμμετεχόντων.

Τα πλεονεκτήματα των εξισορροπήσεων, αποτιμώνται δια της διάσπασης και διαίρεσης μιας εχθρικής απειλής, προς ένα πιο ευρύ μέτωπο και της αξιοποίησης των νέων συμμάχων έναντι τρίτων απειλών, καθώς και εξουδετέρωση των απειλών με χαμηλό κόστος. Τα μειονεκτήματα των εξισορροπήσεων, συναρτώνται στον ευκαιριακό χαρακτήρα τους και επομένως δεν είναι τόσο αξιόπιστα και εμπεριέχουν υψηλό βαθμό

⁴² Κουσκουβέλη Ηλία, *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, ΣΤ' Έκδοση, Αθήνα 2010, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 212-13

⁴³ Waltz Kenneth, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Αθήνα 2011, Μετάφραση Κων/νος Κολιόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 15 και 350

⁴⁴ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.27

αβεβαιότητας. Η ρευστή κατάσταση των συσχετισμών, εύκολα μπορεί να ανατραπεί με αποτέλεσμα, να αντιστραφεί η κατάσταση εις βάρος μας.

Η διπλωματία διαδραματίζει μείζονα ρόλο για την επίτευξη των εξισορροπήσεων. Η στρατιωτική στρατηγική μπορεί να υποστηρίξει τις ενέργειες της διπλωματίας, με προβολή περιορισμένης ισχύος, υπέρ των συνεταίρων μας. Η οικονομική πολιτική, δύναται να συνεισφέρει στη στρατηγική των εξισορροπήσεων, με βραχυπρόθεσμα εργαλεία επιρροής όπως είναι ευνοϊκά δάνεια, επενδύσεις, οικονομική βοήθεια κλπ. Όσο για τη διάσταση της εσωτερικής νομιμοποίησης, η στρατηγική αυτή αποτελεί πολιτική των «ελίτ» και δύσκολα γίνεται κατανοητή από τη πλειοψηφία των πολιτών.

δ) Στρατηγική του Κατευνασμού: *«Ο κατευνάζων αποσκοπεί στο να τροποποιήσει τη συμπεριφορά του επιτιθεμένου παραχωρώντας του ισχύ, ελπίζοντας έτσι ότι η χειρονομία αυτή θα κάνει τον επιτιθέμενο να αισθάνεται πιο ασφαλής, με αποτέλεσμα να μειωθεί ή και να εξαλειφθεί το κίνητρο της επιθετικότητάς του.»*⁴⁵ Μία άλλη εξ' ίσου άριστη εκδοχή είναι ότι, *«ο δρών, αμβλύνει μια απειλή μέσω παραχωρήσεων, είτε μονομερών είτε αμοιβαίων, αποσκοπώντας, στην πιο φιλόδοξη εκδοχή της στρατηγικής αυτής, να καταλήξει στη συνολική υπέρβαση της αντιπαλότητας.»*⁴⁶ Από την ανάλυση των δύο ανωτέρω ορισμών, αλλά και των ιστορικών παραδειγμάτων όπου εφαρμόστηκε η στρατηγική αυτή, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο κατευνασμός είναι μια συνδυαστική στρατηγική μέσων και πρακτικών, ο οποίος έχει ως σκοπό την μείωση των συγκρούσεων και των απειλών είτε σε βραχυπρόθεσμο, είτε σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Το πλεονέκτημα του κατευνασμού, εάν επιτύχει, είναι η μείωση των συγκρούσεων στις εξωτερικές σχέσεις ενός κράτους και παράδειγμα οφέλους είναι η υπέρβαση του «διλήμματος του φυλακισμένου»⁴⁷ με ευεργετικά αποτελέσματα και για τις δύο πλευρές. Το μειονέκτημα του κατευνασμού είναι η πρόσληψη εκ μέρους του επιτιθεμένου, ως αδυναμία την παραχώρηση, με συνέπεια την αύξηση των απαιτήσεων και της επιθετικότητας του. Ιστορικό παράδειγμα αποτυχίας της στρατηγικής αυτής, αποτελεί η προσπάθεια του Neville Chamberlain, να κατευνάσει τον Χίτλερ στη

⁴⁵ John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, Μετάφραση Κων/ος Κολιόπουλος, Έκτη Έκδοση, Αθήνα 2011, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 293

⁴⁶ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.23

⁴⁷ Το «δίλημμα των φυλακισμένων» είναι μαθηματικό μοντέλο της θεωρίας των παιγνίων που περιγράφεται αναλυτικά από τον Thomas C. Schelling στο βιβλίο του *The Strategy of Conflict*, Harvard University Press 1990, σελ.214-215

συμφωνία του Μονάχου το Σεπτέμβριο του 1938, που επέτρεψε την απορρόφηση της Σουδητίας από την ναζιστική Γερμανία.

Η στρατηγική του κατευνασμού βασίζεται κυρίως, για την επιτυχή έκβαση της, στη διπλωματία και στην εσωτερική νομιμοποίηση. Η διπλωματία θα πρέπει να εργασθεί με σκοπό να επενδύσει στην μακροχρόνια απόδοση του κατευνασμού και στη σταθερότητα, ενώ η εσωτερική νομιμοποίηση είναι εξίσου κρίσιμος παράγων διότι θα πρέπει, με οποιονδήποτε τρόπο η συναλλαγή να μην εμφανίζεται ως υποχωρητικότητα («ξεπούλημα») εθνικών συμφερόντων, για να γίνει αποδεκτή. Οι συνιστώσες της στρατιωτικής στρατηγικής και της οικονομίας, παίζουν κάποιο ρόλο ενδεχομένως στις παραχωρήσεις που συντελούνται μέσω της συμφωνίας.⁴⁸

1.6 Μεικτές Μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές

Οι δρώντες στη διεθνή πολιτική, σχεδιάζουν υψηλές στρατηγικές που στη πράξη συνδυάζουν δύο ή περισσότερες από τους ανωτέρω τύπους στρατηγικής, με σκοπό να επιφέρουν τα κατάλληλα ανά περίπτωση αποτελέσματα για τα συμφέροντά τους. Κρίσιμη ωστόσο παράμετρος των συνδυασμών, που μπορούν να πραγματοποιηθούν, είναι κατά πόσον επηρεάζεται η συνοχή και η αλληλοϋπονόμηση των. Είναι κατανοητό ότι υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας πληθώρας συνδυασμών, αλλά σε αυτό το υποκεφάλαιο θα αναλύσω πέντε αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις,⁴⁹ για να αναδείξω τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τους, ώστε να καταστούν αναλυτικό εργαλείο κατανόησης ως προς τις γενικές τάσεις χάραξης υψηλής στρατηγικής.

α) Συνδυασμός στρατιωτικής ανάσχεσης – επέκτασης με συμμαχία: Πρόκειται για προφανές πλεονέκτημα μιας υψηλής στρατηγικής που έχει ως σκοπό τη συγκέντρωση δυνάμεων – πόρων για την υλοποίηση των αποτρεπτικών ή επεκτατικών σκοπών της συμμαχίας. Για να είναι αξιόπιστη και φερέγγυα η εν λόγω συμμαχία, θα πρέπει η ηγέτιδα δύναμη, να δύναται μέσω της στρατιωτικής στρατηγικής της να υποστηρίξει σε περίπτωση αποτροπής ακόμη και το πιο αδύναμο μέλος της συμμαχίας. Σε περίπτωση επεκτατικής ενέργειας είναι πιο εύκολο να αποκτήσει διεθνή νομιμοποίηση αλλά και

⁴⁸ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.29

⁴⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελίδες από 30-33

εσωτερική νομιμοποίηση εκμεταλλευόμενοι το δίκτυο των συμμαχικών χωρών. Επιτυχημένο παράδειγμα στρατιωτικής συμμαχίας που υλοποίησε κοινή στρατηγική ανάλυση ενός αντιπάλου είναι το NATO.

β) Συνδυασμός στρατιωτικής ανάλυσης – επέκτασης με την στρατηγική των εξισορροπήσεων. Η στρατηγική αυτή λειτουργεί με βάση την εκτίμηση των συσχετισμών ισχύος και μπορεί να υποστηρίξει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις ενός κράτους έναντι του αντιπάλου του (π.χ. επιτυχημένη στρατηγική εξισορροπητικών ελιγμών της Βρετανίας για την αποδυνάμωση της Γαλλίας τον 18^ο αιώνα). Πλεονέκτημα της είναι ότι επωφελείται από το χαμηλό κόστος και τη δυνητικά μεγάλη απόδοση των εξισορροπήσεων. Ένα μειονέκτημα που μπορεί να παρουσιάσει ο συνδυασμός αυτός είναι η εσωτερική νομιμοποίηση, διότι η ανάλυση – επέκταση νομιμοποιείτε κατά βάση μέσω ιδεολογικής, εθνικιστικής ή θρησκευτικής φόρτισης ενώ η στρατηγική των εξισορροπήσεων στη βάση της ψυχρής εκτίμησης των συσχετισμών ισχύος αδιαφορώντας για τις εσωτερικές αξίες και τα πολιτικά καθεστώτα των συμμετεχόντων.

γ) Συνδυασμός στρατιωτικής ανάλυσης – επέκτασης με κατευνασμό: Πρόκειται για τη στρατηγική που συνδυάζει τη στρατιωτική απειλή (ως «ράβδος»), με την παραχώρηση κινήτρων («καρότο») για συμβιβασμό από την άλλη. Ο συνδυασμός αυτός όμως μπορεί εύκολα να παρουσιάσει πρόβλημα αλληλοϋπονόμευσης, διότι ο μεν κατευνασμός να ληφθεί ως ένδειξη αδυναμίας οπότε υπονομεύει την αξιοπιστία της στρατιωτικής απειλής, ενώ από την άλλη η στρατιωτική απειλή να υπονομεύσει την αξιοπιστία του κατευνασμού, εφόσον προκαλεί τη δυσπιστία του αντιπάλου. Παράδειγμα της πρώτης περίπτωσης είναι η βρετανική αντίδραση, που δεν περίμενε να εισβάλλει ο Χίτλερ στην Πολωνία το 1939.

δ) Συνδυασμός συμμαχίας και εξισορροπήσεων: Ο μεικτός τύπος αυτής της στρατηγικής, προϋποθέτει έναν επιτυχή συνδυασμό συμμαχικών δεσμεύσεων από τη μια πλευρά και ελευθερία δράσης εξισορροπητικών ελιγμών από την άλλη, με στόχευση την άμβλυνση των μειονεκτημάτων εκάστης στρατηγικής. Η επιτυχία έγκειται όταν ο δρών χρησιμοποιεί τα οφέλη της συμμαχίας, χωρίς να χάσει τα οφέλη της διπλωματίας των εξισορροπήσεων στο διεθνή χώρο πέρα από τα συμμαχικά κράτη. Πολλές φορές η μία στρατηγική υπονομεύει την άλλη και τότε δημιουργούνται προβλήματα για τον

δρώντα ή δεν έχει τη δυνατότητα υλοποίησης των διπλωματικών ελιγμών που θα επιθυμούσε.

ε) Συνδυασμός κατευνασμού και εξισορρόπησης: Πρόκειται για τον συνδυασμό του κατευνασμού μιας αντιπαράθεσης με την παράλληλη διασφάλιση προσεγγίσεων με τρίτους δρώντες, ώστε να εξουδετερωθεί η απειλή. Για τη συνιστώσα της διπλωματίας είναι ένας δύσκολος συνδυασμός σύζευξης των δύο αυτών στρατηγικών ταυτόχρονα, διότι από τη μια προσπαθούμε να πείσουμε τον αντίπαλο ότι επιδιώκουμε τον κατευνασμό του και από την άλλη προσπαθούμε να πείσουμε τρίτους να στραφούν εναντίον του. Παράδειγμα είναι η Βρετανία, η οποία απέτυχε σε ανάλογο εγχείρημα το 1939, επιχειρώντας να κατευνάσει την Γερμανία και συγχρόνως επιδιώκοντας την εξισορρόπηση μέσω της προσέγγισης με την ΕΣΣΔ.

1.7 Κριτήρια αξιολόγησης της υψηλής Στρατηγικής

Το θεωρητικό υπόβαθρο θα ολοκληρωθεί με την παρουσίαση των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση υψηλής στρατηγικής.⁵⁰

α) Καταλληλότητα: Πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις εξελίξεις του διεθνούς περιβάλλοντος και να εναρμονίζεται με την εσωτερική πολιτική σκηνή. Η επιτυχημένη υψηλή στρατηγική πρέπει να διαβλέπει τις ευκαιρίες και τις απειλές του διεθνούς περιβάλλοντος, με σκοπό εκμετάλλευσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας και των αδυναμιών των αντιπάλων. Επιπλέον πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν της, την εσωτερική πολιτική κατάσταση για να αποφεύγει τον κίνδυνο εσωτερικής απονομιμοποίησής της.

β) Εσωτερική συνοχή: Αναφερόμενοι στη περίπτωση μεικτών υψηλών στρατηγικών, οι επί μέρους αυτές στρατηγικές δεν πρέπει να αλληλοϋπονομεύονται αλλά θα πρέπει να αλληλοϋποστηρίζονται και αναφερόμενοι σε μία διάσταση ή μέσο της στρατηγικής θα πρέπει να μη λειτουργεί ανταγωνιστικά εις βάρος των υπολοίπων.

γ) Αποδοτικότητα: Το κριτήριο αυτό σχετίζεται με το κόστος – όφελος.⁵¹ Χρήση της καλύτερης υψηλής στρατηγικής από πλευράς αποτελεσμάτων προώθησης των

⁵⁰ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνες*, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Ποιότητα, σελίδες από 33-34

⁵¹ Ο καθηγητής Πλατιάς Αθανάσιος στο βιβλίο του *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα 2010, Έκτη έκδοση, εκδόσεις Εστία, σελ. 117 αναπτύσσει το συγκεκριμένο κριτήριο αξιολόγησης με την ονομασία “αποτελεσματικότητα” και παραλείπει το πέμπτο κριτήριο, της αντοχής σε σφάλματα. Θεωρώ όμως ότι θα πρέπει να

πολιτικών σκοπών, με την όσο το δυνατόν οικονομικότερη χρήση των πόρων υπό την ευρεία έννοια του όρου.

δ) Συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων: Το κριτήριο αυτό είναι συνδεδεμένο με το παραδοσιακό πρόβλημα της στρατηγικής υπερεπέκτασης – υπερεξάπλωσης, όπου οι στόχοι της υψηλής στρατηγικής δεν συμβαδίζουν με τα μέσα και τις δυνατότητες της χώρας.

ε) Αντοχή σε σφάλματα: Αναφέρεται στο γεγονός όπου μια μακροσκοπική υψηλή στρατηγική έχει τη δυνατότητα να απορροφήσει τους “κραδασμούς” από συγκυριακά λάθη και κακοτυχίες χωρίς απαγορευτική ζημιά, ήτοι, χωρίς να εκτροχιαστεί και να αναδιπλωθεί αποφασιστικά.

1.8 Ανακεφαλαίωση

Στο παρών κεφάλαιο προσεγγίσαμε εννοιολογικά τον όρο Στρατηγική και Υψηλή Στρατηγική, αναλύσαμε το ρόλο της Υψηλής Στρατηγικής που έχει ως σκοπό να συντονίζει και να διευθύνει όλες τις πηγές ενός έθνους, προς την κατεύθυνση επιτυχίας του πολιτικού σκοπού που καθορίζεται από την πολιτική ηγεσία της χώρας. Διαπιστώσαμε ότι η Υψηλή Στρατηγική εφαρμόζεται όχι μόνο στις εμπόλεμες καταστάσεις, αλλά και σε περιόδους κρίσεις και ειρήνης.

Εξετάσαμε τις πέντε διαστάσεις της μικροσκοπικής Υψηλής Στρατηγικής, που στην ουσία είναι τα μέσα που χρησιμοποιούν οι εμπόλεμοι για τη προώθηση των στόχων τους, ήτοι τη στρατιωτική στρατηγική, την οικονομική διάσταση, την εσωτερική πολιτική, τη διεθνή νομιμοποίηση και τη διπλωματία. Πως χρησιμοποιούνται αυτά τα μέσα, τι πλεονεκτήματα, τι μειονεκτήματα παρουσιάζουν και πως αλληλοχρησιμοποιούνται.

Στη συνέχεια αναπτύξαμε τη μακροσκοπική Υψηλή Στρατηγική, που αφορά περιόδους ειρήνης, κρίσης και πολέμου, αναλύοντας τις τέσσερις αρχέτυπες στρατηγικές και πως αυτές κατά βάση εφαρμόζονται και συνδυάζονται μεταξύ τους. Οι στρατηγικές αυτές είναι της στρατιωτικής ανάσχεσης – επέκτασης, των συμμαχιών, των εξισορροπήσεων (εσωτερική και εξωτερική) και κατευνασμού. Ο συνδυασμός των στρατηγικών αυτών, μας δίνει τις μεικτές μακροσκοπικές υψηλές στρατηγικές, οι οποίες παρουσιάζουν όμως,

μερικές από αυτές, περιορισμούς και δυσκολίες στην εφαρμογή τους λόγω εσωτερικής νομιμοποίησης, αξιοπιστίας κλπ.

Τέλος παρουσιάσαμε τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της υψηλής στρατηγικής, τα οποία είναι η καταλληλότητα, η εσωτερική συνοχή, η αποδοτικότητα, ο συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων και η αντοχή σε σφάλματα.

Αναμφίβολα ήταν απαραίτητη η θεωρητική προσέγγιση της θεωρίας της Υψηλής Στρατηγικής, που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί στην παρούσα εργασία για την ανάδειξη της Στρατιωτικής Στρατηγικής της Κίνας.

Στη συνέχεια θα εξετασθεί το διεθνές περιβάλλον της Κίνας στην περιφέρεια της, πως αυτό αλληλοεπιδρά επηρεάζοντας την Υψηλή Στρατηγική της και κατ' επέκταση τη Στρατιωτική Στρατηγική της, διότι η στρατηγική δεν εφαρμόζεται ποτέ «εν κενώ» αλλά είναι μία συνεχής διάδραση με τον αντίπαλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΙΝΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Η Κίνα είναι ένα ηπειρωτικό κράτος,⁵² που βρίσκεται στην Ανατολική Ασία και έχει σύνορα με δεκατρία διαφορετικά κράτη (όπως φαίνεται στο Χάρτη 1), ορισμένα εκ των οποίων είναι ακόμη αμφισβητούμενα. Συγκρούστηκε για εδάφη με την Ινδία το 1962, τη Σοβιετική Ένωση το 1969 και το Βιετνάμ το 1979. Όλα αυτά τα σύνορα εξακολουθούν να αμφισβητούνται. Επιπλέον θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το σύστημα στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας είναι πολυπολικό⁵³, λόγω της ύπαρξης στην εν λόγω περιοχή της Ρωσίας, της Κίνας, της Ιαπωνίας και ενδεχομένως δυνητικά υπό προϋποθέσεις της Ινδίας.

Η Κίνα από την εποχή του Ντένγκ Σιαοπίνγκ υιοθέτησε ένα δόγμα εξωτερικής πολιτικής χαμηλών τόνων και πιο πρόσφατα καλλιεργήθηκε η θεωρία της «ειρηνικής ανόδου της Κίνας». Με τον τρόπο αυτό είναι κερδισμένη από το ανοικτό οικονομικό διεθνές σύστημα και προσπαθεί να μη δημιουργεί διεθνείς τριβές. Από την άλλη όμως δεν εγκαταλείπει τον συναισθηματικά φορτισμένο κινεζικό εθνικισμό, που είναι ο ένας από τους δύο βασικούς πυλώνες οι οποίοι στηρίζουν το οικοδόμημα, ο άλλος είναι η οικονομική ανάπτυξη, του μονοπωλίου της εξουσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας (ΚΚΚ). Το ΚΚΚ αυτοπαρουσιάζεται ως ο θεματοφύλακας της εθνικής υπερηφάνειας και των συμφερόντων του λαού και διατυμπανίζει ότι ο «αιώνας των

⁵² «Ηπειρωτικό κράτος ορίζεται μια μεγάλη δύναμη που βρίσκεται γεωγραφικά σε μια μεγάλη χερσαία έκταση στην οποία βρίσκονται επίσης και μία ή περισσότερες άλλες μεγάλες δυνάμεις.» John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Μετ. Κων/νος Κολιόπουλος, Αθήνα 2006, Έκδοση Έκτη, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ.266

⁵³ Τα πολυπολικά συστήματα είναι συστήματα όπου σε μία περιοχή ξετάζοντας τους δύο παράγοντες, ήτοι της ισχύος από τη μια πλευρά και του αριθμού των μεγάλων δυνάμεων από την άλλη, διαπιστώνουμε ότι στην εν λόγω περιοχή κυριαρχούν τρεις ή περισσότερες μεγάλες δυνάμεις. Επιπλέον εάν η μία από αυτές είναι δυνητικός ηγεμόνας, τότε το σύστημα είναι μη ισορροπημένο πολυπολικό, εάν δεν υπάρχει σημαντικό χάσμα στρατιωτικής δύναμης μεταξύ των δύο κορυφαίων κρατών του συστήματος, τότε έχουμε ισορροπημένο πολυπολικό. John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Μετ. Κων/νος Κολιόπουλος, Αθήνα 2006, Έκδοση Έκτη, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 657 – 659

ταπεινώσεων»⁵⁴ παρήλθε με τη σύσταση της ΛΔΚ. Η διάσταση του κινεζικού εθνικισμού και η υπεράσπιση του γοήτρου της, σε συνδυασμό με υπεράσπιση εθνικών συμφερόντων και βλέψεων, την οδηγούν σε δημιουργία δυνητικών συγκρούσεων κατά βάση σε τρία σοβαρά ζητήματα με άλλες δυνάμεις.⁵⁵ Τα τρία αυτά ζητήματα τα οποία θα αναπτυχθούν αναλυτικότερα στη συνέχεια του κεφαλαίου, είναι η διεκδίκηση της ενοποίησης με την Ταϊβάν, η θάλασσα της Ανατολικής Κίνας με τα νησιά Σενκάκου/Ντιαογιού (ιαπωνική και κινεζική ονοματολογία αντίστοιχα) και η θάλασσα της Νοτίου Κίνας με διάφορα νησιωτικά συμπλέγματα της, που πολλά από τα οποία αυτή τη στιγμή διεκδικεί.

Επιπλέον η Κίνα τείνει να θεωρεί, τόσο την Ιαπωνία όσο και τις ΗΠΑ ως δυνητικούς αντιπάλους. Μην ξεχνάμε ότι οι Κινέζοι, διατηρούν έναν βαθιά ριζωμένο φόβο ότι η Ιαπωνία θα γίνει και πάλι μιλιταριστική, όπως ήταν πριν το 1945. Ανησυχούν επίσης, μήπως οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι αποφασισμένες, να εμποδίσουν την Κίνα να γίνει κυρίαρχη μεγάλη δύναμη στη Ανατολική Ασία. Πολλοί Κινέζοι αναλυτές εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, πιστεύουν ότι οι συμμαχίες των ΗΠΑ με ασιατικές χώρες, ιδίως με την Ιαπωνία, αλλά και οι διακηρύξεις της στα θέματα που αφορούν την Ταϊβάν και τη Νότια θάλασσα, δημιουργούν μια σοβαρή, μακροπρόθεσμη πρόκληση, αν όχι απειλή, για την εθνική ασφάλεια, την εθνική ενοποίηση και τον εκσυγχρονισμό της Κίνας. Όλα αυτά τα θέματα θα προσπαθήσω να αναλύσω στη συνέχεια του κεφαλαίου, με σκοπό να αναδείξω τις εστίες τριβής, τα διλήμματα, τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται μέσα στα πλαίσια της Κινεζικής υψηλής στρατηγικής έναντι των γειτονικών χωρών της και των ΗΠΑ, που λειτουργούν ως δύναμη εγγύησης, σταθερότητας και διατήρησης του status quo στη περιοχή ή ως υπερπόντιος εξισορροπητής⁵⁶.

⁵⁴ Πλήρη εξιστόρηση των γεγονότων που έλαβαν χώρα κατά τον «αιώνα των ταπεινώσεων» για την Κίνα βλέπε στο Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Ποιότητα, Κεφάλαια από 7 έως 11, σελ. 115 – 214

⁵⁵ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 359

⁵⁶ Περισσότερη ανάλυση του όρου «υπερπόντιος εξισορροπητής» και πως ενήργησαν οι ΗΠΑ υπό αυτήν την ιδιότητα, βλέπε στο έργο του John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Μετ. Κων/νος Κολιόπουλος, Αθήνα 2006, Έκδοση Έκτη, Εκδόσεις Ποιότητα, Κεφάλαιο 7, σελ.473 – 534

2.2 Ταιβάν

Η διαμάχη που επικρατεί ανάμεσα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (ΛΔΚ)(ηπειρωτική Κίνα) και της Δημοκρατίας της Κίνας (ΔΚ) (Ταϊβάν), προέρχεται ιστορικά από το 1949 όταν στην ηπειρωτική χώρα επικράτησε η κομμουνιστική επανάσταση του Μάο Τσε Τουνγκ, ενώ οι εθνικιστές του κόμματος Κουομιντάγκ (ΚΜΤ), με επικεφαλής τον Τσανγκ Κάι Σεκ και μερικές χιλιάδες υποστηρικτών του, διέφυγαν στη νήσο Φορμόζα όπου μετέπειτα μετονομάστηκε Ταϊβάν. Η κύρια νήσος απέχει από τον ηπειρωτικό κορμό λίγο περισσότερο από 100 ναυτικά μίλια (όπως φαίνεται στο Χάρτη 2) και ο πληθυσμός της είναι περίπου το 2% του πληθυσμού της ΛΔΚ. Στην ηπειρωτική χώρα ο Μάο Τσε Τουνγκ ίδρυσε επίσημα τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας ενώ ο Τσιάνγκ Κάι Σεκ ίδρυσε τη Δημοκρατία της Κίνας. Τα πρώτα χρόνια των προστριβών η ΔΚ θεωρούσε ότι ήταν ο μοναδικός συνεχιστής και νόμιμος εκπρόσωπος της Κίνας, ενώ η ΛΔΚ αντιμετώπιζε την Ταϊβάν, ως ενιαίο τμήμα της ηπειρωτικής χώρας που είχε αποσχισθεί από τον κορμό, ήτοι ως μία επιπλέον επαρχία της ΛΔΚ, στηριζόμενη στην αρχή της «μίας Κίνας». Από τότε το πρόβλημα είναι πάρα πολύ σοβαρό και δεν αφορά μόνο τις διμερείς σχέσεις των δύο μερών αλλά επηρεάζει την περιφερειακή ασφάλεια όσο και την παγκόσμια σταθερότητα, διότι εμπλέκονται ως εγγυητής της περιφερειακής ασφάλειας στη περιοχή οι ΗΠΑ.

Για 20 χρόνια περίπου μέχρι τη δεκαετία του 1970, η διένεξη ήταν αρκετά θερμή με περιστασιακές στρατιωτικές συγκρούσεις, διότι η Κίνα διακήρυσσε ότι θα κάνει χρήση στρατιωτικής βίας, σε περίπτωση που η Ταϊβάν ανακηρύξει την ανεξαρτησία της. Οι ΗΠΑ προστάτευσαν και υποστήριξαν την Ταϊβάν όλο αυτό το διάστημα, με αποτέλεσμα να διατηρήσει την ανεξαρτησία της. Η κατάσταση στα στενά της Ταϊβάν τροποποιήθηκε κάπως κατά την δεκαετία του 1970, από την απόφαση του ΟΗΕ να συμπεριλάβει τη ΛΔΚ στο συμβούλιο ασφαλείας ως μόνιμο μέλος το 1971 και επομένως να την αναγνωρίσει ως το νόμιμο εκπρόσωπο της Κίνας, σε αντικατάσταση της ΔΚ. Επιπλέον οι ΗΠΑ, μετά τη πρωτοβουλία του προέδρου Νίξον και αργότερα με την εξομάλυνση των σχέσεων ΗΠΑ – Κίνας το 1979, αναγνώρισαν και αυτές από την πλευρά τους την ΛΔΚ.⁵⁷ Μετά από αυτές τις ενέργειες η Κίνα θεωρώντας ότι έχει το διπλωματικό

⁵⁷ Brzezinski Zbigniew, *Η Γεωστρατηγική τριάδα. Η συμβίωση με την Κίνα, τη νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*, Αθήνα 2006, Εκδότης Ευρασία, σελ. 29

πλεονέκτημα έκανε άνοιγμα προς την Ταϊπεί για έναρξη διαλόγου, με σκοπό μια μελλοντική ενοποίηση. Αργότερα η πολιτική αυτή εκ μέρους της Κίνας, οριστικοποιήθηκε από τον Ντενγκ Σιάο Πινγκ ως «*Μία χώρα, Δύο συστήματα*».

Οι επόμενες δεκαετίες κύλησαν ανάμεσα σε προσπάθειες συνεργασίας αλλά και σύγκρουσης. Ειδικά όταν το Κουομιντάγκ έχασε την εξουσία το 2000 από το Δημοκρατικό Προοδευτικό Κόμμα (ΔΠΚ), η στάση της Ταϊβάν ήταν σκληρότερη έναντι της Κίνας, με αποκορύφωμα την υιοθέτηση ψηφίσματος υπέρ ανεξάρτητης, ξεχωριστής εθνικής ταυτότητας της Ταϊβάν, σε σχέση με την κινεζική που ίσχυε μέχρι τότε και κάλεσε τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για το μέλλον της Ταϊβάν. Η ενέργεια αυτή δημιούργησε μεγάλη ένταση και έξαρση του εθνικισμού, καθώς και αισθήματα αντιαμερικανισμού στη ΛΔΚ. Μέχρι το 2008 οι ΗΠΑ προσπάθησαν να διατηρήσουν ουδέτερη στάση και υποχρεώθηκαν να επαναλάβουν την αρχή «Μίας Κίνας», την αντίθεση τους στην ανεξαρτησία της Ταϊβάν και τις μονομερείς πρωτοβουλίες που ανέπτυξαν και απειλούσαν το status quo, όπως το δημοψήφισμα που είχε προαναγγείλει ο πρόεδρος Τσεν, για το μέλλον τους.⁵⁸ Τόνισαν όμως ότι θα στηρίξουν τη ΔΚ και θα εναντιωθούν σε ενδεχόμενη προσπάθεια βίαιης επανένωσης της με την ηπειρωτική Κίνα.⁵⁹

Το κόμμα του KMT στις εκλογές του 2008 κέρδισε και πρόεδρος εκλέχθηκε ο Μα Γινγκ-Τζέου ο οποίος παραμένει μέχρι σήμερα. Άμεσα άλλαξε η πολιτική πλεύσης και επανήλθε στο διάλογο, με σκοπό την αποκατάσταση των σχέσεων με το Πεκίνο και πρόοδο σε θέματα εμπορίου, μεταφορών και οικονομίας. Τα δύσκολα πολιτικά και στρατιωτικά θέματα δεν συζητήθηκαν, με στόχο να εδραιωθεί πρώτα η αναγκαία πολιτική εμπιστοσύνη. Μέχρι σήμερα, έχει δοθεί μεγάλη έμφαση σε θέματα οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των δύο πλευρών, αλλά το ζητούμενο που είναι η εμπιστοσύνη μεταξύ των, δεν έχει επέλθει σε ικανοποιητικό βαθμό και ο φόβος συνεχίζει να υπάρχει λόγω ιδίως του προγράμματος με ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης του στρατιωτικού οπλοστασίου της ΛΔΚ.

⁵⁸ Γιαννιού Μαρία, Οι σχέσεις της Κίνας με την Ταϊβάν, στο Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρης Αστέρης (επιμέλεια), *Η Κίνα και οι άλλοι*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.170-175

⁵⁹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 360–361

Η στρατηγική της Κίνας διαχρονικά είναι να επαναφέρει την Ταϊβάν στον εθνικό κορμό και για το λόγο αυτό μπορεί να περιμένει ακόμη και αιώνες. Για να προκύψει όμως στο μέλλον η ένωση της μεγάλης με τη «μικρή Κίνα», θα πρέπει πρωτίστως το σημερινό καθεστώς να παραμείνει ως έχει. Κύριο μέλημα της ΛΔΚ είναι να αποτραπεί η ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Ταϊβάν και η μοναχική, αυτόνομη πλέον πορεία στο διεθνές σύστημα με οποιονδήποτε τρόπο. Ο συνδυασμός της πολυετούς απομάκρυνσης από τη μητροπολιτική Κίνα και η γεωγραφική της θέση (νησί ξεκομμένο από τον κύριο κινεζικό κορμό και αρκετά μεγάλο για να είναι αυτόνομο), συνιστούν για την Ταϊβάν ένα δεδομένο που ενισχύει ολοένα και περισσότερο την ιδέα της ανεξαρτησίας. Επιπλέον όσο περνάνε τα χρόνια και ο πληθυσμός αλλάζει με τις νέες γενιές, τόσο η δυναμική της ανεξαρτησίας θα αυξάνεται. Αυτό αποτελεί ένα σοβαρό και πραγματικό εφιάλτη για την Κίνα.

Με σκοπό την διατήρηση του status quo και την μελλοντική ενοποίηση τους, η Κίνα διατηρεί, αυξάνει και εκσυγχρονίζει τις στρατιωτικές της ικανότητες, ώστε να θέτουν την Ταϊβάν υπό καθεστώς συνεχούς στρατηγικής ομηρίας, ανασφάλειας και φόβου, με αποτέλεσμα να λειτουργούν αποτρεπτικά στις προθέσεις της κυβέρνησης της ΔΚ, να ανακηρύξει την ανεξαρτησία της.⁶⁰ Κατά τη περίοδο της κρίσης του 1995 – 96, η Κίνα προσέβαλε το θαλάσσιο χώρο περιμετρικά της Ταϊβάν, με δέκα βαλλιστικούς πυραύλους μικρού βεληνεκούς, σε μια προσπάθεια επίδειξης ισχύος, δημιουργίας ψυχολογικής πίεσης και αποφασιστικότητας. Η με οποιονδήποτε τρόπο ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Ταϊβάν, είτε με τροποποίηση του Συντάγματος είτε με δημοψήφισμα είναι casus belli για τη ΛΔΚ.⁶¹

2.3 Ιαπωνία, Κορεατική χερσόνησος και αντιπαραθέσεις στη θάλασσα της Ανατολικής Κίνας

Η θάλασσα της Ανατολικής Κίνας είναι μία περιοχή όπου έχουμε αντιπαράθεση οικονομικών, ενεργειακών, γεωπολιτικών και γεωστρατηγικών συμφερόντων ανάμεσα στην Κίνα, την Ταϊβάν, την Ιαπωνία, την Νότιο Κορέα και δευτερευόντως τη Βόρειο

⁶⁰ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 96-98

⁶¹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 360

Κορέα. Φυσικά σε όλη αυτή τη διαδικασία της επίλυσης της δύσκολης εξίσωσης, θα εξετάσουμε και τον παράγοντα ΗΠΑ για να δούμε με ποιο τρόπο επηρεάζει την όλη αντιπαράθεση. Το πρώτο σημείο τριβής είναι οι βραχονησίδες Senkaku/Diaoyu, τις οποίες ελέγχει η Ιαπωνία και διεκδικεί η Κίνα και η Ταϊβάν, ενώ το δεύτερο σημείο τριβής είναι ο εναέριος χώρος και η οριοθέτηση της ΑΟΖ όπου διαφιλονικούν Κίνα, Ιαπωνία και Νότιος Κορέα (όπως φαίνεται στο Χάρτη 3). Πριν φθάσουμε να αναλύσουμε το σήμερα, θεωρώ ότι πρέπει να αναφερθώ στο παρελθόν και να προσεγγίσω τις ιστορικές σχέσεις των λαών της περιοχής και υπό ποιες συνθήκες δημιουργήθηκε το σημερινό διεκδικούμενο καθεστώς.

Η Κορεατική χερσόνησος είχε πάντοτε σχέσεις επιρροής και αλληλεξάρτησης με την Κίνα εδώ και πολλούς αιώνες, μοιραζόμενες χερσαία σύνορα μήκους 1.416 χλμ. Το 1910 η Ιαπωνία προσάρτησε την Κορεατική χερσόνησος όπου την διατήρησε μέχρι τον Αύγουστο του 1945. Εν συνεχεία, με την λήξη του Β'ΠΠ, δημιουργήθηκε μια βόρεια και μια νότια ζώνη κατοχής, ελεγχόμενες από τη Σοβιετική Ένωση και ΗΠΑ αντίστοιχα. Η διάσπαση αυτή δημιούργησε οριστική διαίρεση το 1948, με την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κορέας (Βόρειος Κορέα) και τη Δημοκρατία της Κορέας (Νότιος Κορέα). Το 1950 με την έναρξη του Κορεατικού πολέμου (επίθεση Βορείου Κορέας κατά Νοτίου), οι σχέσεις της ΛΔΚ με τη Βόρειο Κορέα πήραν επίσημη μορφή και ο κινεζικός στρατός πολέμησε στο πλευρό της Βορείου Κορέας, όταν οι ΗΠΑ και ο ΟΗΕ ενεπλάκησαν στο πλευρό της Νοτίου Κορέας. Μετά το τέλος του πολέμου το 1953, οι δύο χώρες Κίνα και Βόρειος Κορέα, υπέγραψαν επίσημη στρατιωτική συμφωνία «Σύμφωνο Φιλίας, Συνεργασίας και Αμοιβαίας Βοήθειας», που προέβλεπε εάν κάποιο μέρος εκ των δύο δεχθεί επίθεση, το άλλο δεσμεύεται να προστρέξει σε βοήθεια. Αντιθέτως οι σχέσεις με τη Νότια Κορέα ήταν ανύπαρκτες από το 1953 μέχρι τη δεκαετία του '80. Με την άνοδο της οικονομίας της Νοτίου Κορέας, υπήρχε αλλαγή εκ μέρους της Κίνας και το 1991 ιδρύθηκαν εμπορικά γραφεία στις δύο πρωτεύουσες, οι δύο χώρες συνήψαν διπλωματικές σχέσεις τον Αύγουστο του 1992 και σήμερα η πολιτική της Κίνας είναι δύο Κορέες *de facto* και *de jure*.⁶² Οι σχέσεις μεταξύ Βορείου και Νοτίου Κορέας μέχρι και σήμερα είναι τεταμένες λόγω εδαφικών διαφορών,

⁶² Βάλβης Αναστάσιος, Η εξωτερική πολιτική της Κίνας προς τη Βόρεια Κορέα, στο Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρας Αστέρης (επιμέλεια), *Η Κίνα και οι άλλοι*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.238

ιδεολογίας και προϊστορίας, με αποτέλεσμα η ΛΔΚ να ταλαντεύεται για τον τρόπο άσκησης εξωτερικής πολιτικής και στρατηγικής. Το Πεκίνο από τη μια πλευρά θεωρεί ότι η συμπεριφορά της Βορείου Κορέας είναι πηγή απειλής για τη περιφερειακή ασφάλεια και άμυνα αλλά από την άλλη ταλαντεύεται λόγω των ισχυρών δεσμών που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ των.

Οι απειλές αυτές είναι το πυρηνικό πρόγραμμα της Βορείου Κορέας με αποκορύφωση τις πυρηνικές δοκιμές το 2006 και 2009, οι οποίες προκάλεσαν ομόφωνα τη καταδίκη (και η Κίνα) με τα ψηφίσματα 1718 του 2006 και 1874 του 2009.⁶³ Η Βόρειος Κορέα συνέχισε το πυρηνικό της πρόγραμμα διεξάγοντας την τρίτη πυρηνική δοκιμή της στις αρχές του 2013, ενώ το 2012 είχε ήδη εκτοξεύσει έναν πύραυλο μεγάλου βεληνεκούς, με σκοπό να επιδείξει την τεχνολογία που έχει επιτύχει στους διηπειρωτικούς βαλλιστικούς πυραύλους.⁶⁴ Δεύτερη απειλή είναι οι στρατιωτικές προκλήσεις της Βορείου Κορέας, με πρόσφατα περιστατικά τη βύθιση νοτιοκορεατικής κορβέτας το Μάρτιο του 2010 και το βομβαρδισμό του νοτιοκορεατικού νησιού Yeonpyeong το Νοέμβριο του ίδιου χρόνου. Είχαμε τη καταδίκη από το συμβούλιο ασφαλείας, αλλά η στάση της Κίνας ήταν υποτονική.

Η ενδελεχής εξέταση των συγκεκριμένων περιστατικών και των συμπεριφορών των δρώντων, ανέδειξε δύο συμμαχίες, της Κίνας με τη Βόρειο Κορέα και των ΗΠΑ με τη Νότιο Κορέα. Φυσικά η Κίνα αντιλαμβάνεται ότι αυτές οι προκλήσεις δυναμιτίζουν το όλο κλίμα στη περιοχή και δίνουν βάση στις ΗΠΑ ως παραδοσιακός σύμμαχος της Σεούλ, για ενίσχυση της παρουσίας τους, κάτι που δεν είναι αρεστό στη Κίνα.

Τρίτη απειλή είναι η οικονομική αστάθεια στο εσωτερικό της Βορείου Κορέας, όπου αποτελεί πιθανή πηγή αστάθειας με διαφόρους τρόπους.⁶⁵ Η Βόρειος Κορέα έχει φέρει πολλές φορές τη Κίνα σε δύσκολη θέση με τη συμπεριφορά της, αλλά είναι ριψοκίνδυνο γι' αυτήν να σκληρύνει υπερβολικά τη στάση της έναντι της Βορείου Κορέας, διότι δεν μπορεί κανείς να εκτιμήσει με ακρίβεια τι θα προκύψει αν καταρρεύσει το καθεστώς Κιμ Γιόνγκ Ουν.

⁶³ Gill B., China's North Korea Policy, United States Institute of Peace, Special Report 283, 2011, σελ.2

⁶⁴ <http://news.in.gr/world/article/?aid=1231305467> (πρόσβαση 22/3/2014 και ώρα 23:25)

⁶⁵ Βάλβης Αναστάσιος, Η εξωτερική πολιτική της Κίνας προς τη Βόρεια Κορέα, στο Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρας Αστέρης (επιμέλεια), *Η Κίνα και οι άλλοι*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.242 - 243

Η Ιαπωνία είναι ο έτερος περιφερειακός ανταγωνιστής της Κίνας εδώ και πολλούς αιώνες. Η εξέλιξη των διμερών τους σχέσεων χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και επηρεάζει τη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού. Τα δύο αυτά κράτη είναι οι κύριοι δρώντες και αποτελούν τους στυλοβάτες του περιφερειακού οικοδομήματος της Ανατολικής Ασίας. Οι σχέσεις τους σήμερα διέπονται από αντίφαση, διότι αφενός έχουμε στενή συνεργασία στον εμπορικό και οικονομικό τομέα και αφετέρου ένταση και αμοιβαία καχυποψία στο πολιτικό πεδίο, λόγω του ακραίου εθνικισμού που έχει τις ρίζες του στο ιστορικό παρελθόν αλλά και στα αντικρουόμενα γεωπολιτικά συμφέροντα. Εδώ θα ήθελα να υπενθυμίσω τις εθνικές ταπεινώσεις και καταστροφές που υπέστη η Κίνα από την Ιαπωνία κατά την έντονη милитарιστική περίοδο 1894–1945⁶⁶, καθώς και τον έλεγχο των επίμαχων βραχονησίδων Σενκάκου/Ντιαογιού που απέκτησε η Ιαπωνία με τη νίκη στο σινο-ιαπωνικό πόλεμο του 1894-1895.⁶⁷ Από το 2008 και εντεύθεν, κατά τακτά χρονικά διαστήματα δημιουργούνται διάφορα επεισόδια μεταξύ Κίνας – Ιαπωνίας ή Ιαπωνίας – Ταϊβάν ως προς το καθεστώς των βραχονησίδων. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας, ότι οι θέσεις Κίνας και Ταϊβάν στα ζητήματα που αφορούν τις θάλασσες της Ανατολικής και Νοτίου Κίνας συμπίπτουν. Το 2012 η Ιαπωνία εθνικοποίησε τις τελευταίες ιαπωνικές ιδιωτικές βραχονησίδες του διαφιλονικούμενου συμπλέγματος, με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν διαδηλώσεις και αντιδράσεις εκ μέρους της ΛΔΚ, οι οποίες ελέγχθηκαν με παρέμβαση των σωμάτων ασφαλείας.

Η Κίνα στις 23 Νοεμβρίου 2013 ανακήρυξε συντεταγμένες νεοσυσταθείσας «Ζώνης Εναέριας Αμυντικής Αναγνώρισης της Ανατολικής Κινεζικής Θάλασσας», η οποία καλύπτει τον εναέριο χώρο μεγάλου μέρους των υδάτων προς ανατολάς, συμπεριλαμβανομένου του εναέριου χώρου πάνω από τις διαφιλονικούμενες βραχονησίδες Senkaku/Diaoyu. (βλέπε χάρτη 2). Το Πεκίνο επεσήμανε ότι θα λαμβάνει αμυντικά μέτρα σε περίπτωση που αεροσκάφη εισέρχονται στη ζώνη αυτή και αγνοούν τις κινεζικές αρχές, προκαλώντας την άμεση αντίδραση ΗΠΑ και Ιαπωνίας. Ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ John Kerry καταδίκασε τη «μονομερή απόφαση» της Κίνας,

⁶⁶ Περισσότερες πληροφορίες για τις διμερείς σχέσεις και ιστορική αναδρομή βλέπε Λαμπρόπουλος Κων/νος, Οι σχέσεις Κίνας – Ιαπωνίας στο περιφερειακό σύστημα της Ανατολικής Ασίας, στο Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρας Αστέρης (επιμέλεια), *Η Κίνα και οι άλλοι*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.195 - 208

⁶⁷ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 363

προειδοποιώντας ότι θα επέφερε ένταση στην περιοχή και θα δημιουργούσε κινδύνους για θερμό επεισόδιο⁶⁸. Σύμφωνα με τους νέους κανόνες που έθεσε το Πεκίνο, τα αεροσκάφη που εισέρχονται στη ζώνη αυτή πρέπει να καταθέτουν το σχέδιο πτήσης τους, να γνωστοποιούν την εθνικότητά τους και να παραμένουν σε επαφή μέσω ασυρμάτου με τις κινεζικές αρχές. Οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η Νότιος Κορέα έχουν ανακοινώσει ότι αρνούνται να τηρήσουν τους κανόνες αυτούς.⁶⁹ Τα νησιά αυτά είναι στρατηγικής σημασίας διότι το αρχιπέλαγός τους αποτελεί περιοχή πλούσιας αλιείας και στο βυθό κρύβονται, πολύ σημαντικά κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Υπό αυτές τις συνθήκες το υπουργικό συμβούλιο της ιαπωνικής κυβέρνησης, ενέκρινε το Δεκέμβριο του 2013, το νέο διευρυμένο αμυντικό δόγμα από κοινού με το νέο αμυντικό προϋπολογισμό και ειδικότερα, ο νέος αμυντικός πενταετής προϋπολογισμός 2014 – 2019 προβλέπει αύξηση των αμυντικών δαπανών, για πρώτη φορά τα τελευταία 11 χρόνια, με δαπάνη \$240 δισ. για την υλοποίηση μειζόνων εξοπλιστικών προγραμμάτων των Δυνάμεων Αυτοάμυνας. Το νέο εξοπλιστικό πρόγραμμα της Ιαπωνίας αποσκοπεί στην ενίσχυση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων για προστασία των διαφιλονικούμενων βραχονησίδων και γενικώς των εθνικών συμφερόντων της, στη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας. Η Κίνα χαρακτήρισε τα σχέδια της Ιαπωνίας βαθιά ανησυχητικά για τον κόσμο και την Ασία. Η Ιαπωνία διαθέτει ήδη τον πέμπτο μεγαλύτερο αμυντικό προϋπολογισμό στον κόσμο, ενώ η Κίνα καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στην παγκόσμια κατάταξη, πίσω από τις ΗΠΑ. Το νέο αμυντικό δόγμα της Ιαπωνίας προβλέπει τη διατήρηση των στενών δεσμών με τις ΗΠΑ, την οικοδόμηση στενότερων σχέσεων με άλλα ασιατικά κράτη, τη χαλάρωση των απαγορεύσεων εξαγωγής όπλων και την ανάπτυξη βλημάτων cruise μεγάλου βεληνεκούς, η κατοχή των οποίων θα εθεωρείτο αδιανόητη μέχρι πριν λίγα χρόνια.⁷⁰

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που αναζωπυρώνει τον εθνικισμό μεταξύ Κίνας, Ιαπωνίας και Νοτίου Κορέας, είναι η απόδοση τιμών στη μνήμη των πεσόντων Ιαπώνων στρατιωτών του Β'ΠΠ, στο μουσείο – μνημείο Γιασουκούνι (Yasukuni). Από το 2003 και εντεύθεν, ετησίως συνήθως, πρωθυπουργοί και υπουργοί της Ιαπωνίας επισκέπτονται το μνημείο και το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα η Κίνα και η Νότιος Κορέα να

⁶⁸ <http://strategyreports.wordpress.com> , (πρόσβαση 25/11/2013 και ώρα 12:05)

⁶⁹ www.in.gr , (πρόσβαση 30 Νοεμβρίου 2013 και ώρα 09:58)

⁷⁰ <http://strategyreports.wordpress.com> , (πρόσβαση 22/12/2013 και ώρα 10:42)

διαμαρτύρονται και να καταγγέλλουν ως απαράδεκτη και αναχρονιστική τη συμπεριφορά αυτή. Θεωρούν ότι το μνημείο αυτό συμβολίζει, τις θηριωδίες που διαπράχθηκαν από τα ιαπωνικά αυτοκρατορικά στρατεύματα, κατά τη διάρκεια του αποικισμού της χερσονήσου της Κορέας (1910-1945) και κατά τη διάρκεια της κατοχής μέρους της Κίνας (1931-1945). Και οι δύο χώρες, Κίνα και Νότιος Κορέα προειδοποιούν ότι θα υπάρξουν συνέπειες στις διμερείς σχέσεις των χωρών, ενώ ταυτόχρονα η αμερικανική πρεσβεία στο Τόκιο εξέφρασε «απογοήτευση» λέγοντας, ότι η κίνηση αυτή επιδεινώνει τις περιφερειακές εντάσεις. Συνοψίζοντας, θα επεσήμανα ότι τα διλήμματα ασφαλείας που ταλανίζουν τις sino-ιαπωνικές σχέσεις είναι: α) οι διαφιλονικούμενες βραχονησίδες Senkaku/Diaoyu, β) η ΑΟΖ της Ανατολικής Θάλασσας της Κίνας όπου εμπλέκεται και η Νότιος Κορέα, γ) η έντονη ανησυχία της Ιαπωνικής πλευράς λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Κίνας και των διεκδικήσεων της, δ) η καχυποψία της Κίνας λόγω της φύσης της αμυντικής συμμαχίας Ιαπωνίας-ΗΠΑ, ε) η εγκατάσταση αντι-πυραυλικής ασπίδας σε ιαπωνικό έδαφος σε αντιστάθμισμα της πυραυλικής απειλής της Βορείου Κορέας,⁷¹ στ) η αύξηση των αμυντικών δαπανών της Ιαπωνίας και ζ) του εθνικισμού που κάνει την εμφάνιση του με δυναμικό τρόπο κυρίως στη Κίνα.

2.4 Κράτη ΝΑ Ασίας και διεκδικήσεις στη θάλασσα της Νότιας Κίνας

Όπως είναι φυσικό η Κίνα πολύ νωρίς ανέπτυξε εκτεταμένες σχέσεις με τους γείτονες της στη Νοτιοανατολική Ασία. Οι σχέσεις αυτές πέρασαν από διάφορα στάδια μέσα στο πέρασμα των ιστορικών χρόνων και διαμόρφωναν αναλόγως, ένα κλίμα από σχέση εξάρτυσης, απομόνωσης, αντιπαλότητας, ανταγωνισμού και σήμερα διαφαίνεται ότι κινούμαστε προς μια σχέση εξάρτυσης μέσω περιφερειακών θεσμών και συμφωνιών, αλλά χωρίς να έχουν ξεπερασθεί σοβαρά πολιτικά προβλήματα που υπάρχουν και υποβόσκουν ανάμεσα στην Κίνα και σε πολλά από τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Το σπουδαιότερο εκ των ζητημάτων που φέρνει αντιμέτωπες τις χώρες αυτές με τη Κίνα, αλλά και τις ΗΠΑ με την Κίνα στο συγκεκριμένο γεωστρατηγικό χώρο, είναι η

⁷¹ Nathan A. και Scobell A, *China's Search for Security*, New York: Columbia University Press, 2012, σελ.120

θάλασσα της Νοτίου Κίνας μαζί με πολλές βραχονησίδες, καθώς και μια ερμηνεία της ΑΟΖ που δίνει η Κίνα και προσομοιάζει ως να ήταν χωρικά ύδατα.

Συγκεκριμένα το 1947, το καθεστώς Κουόμιντανγκ υιοθέτησε τον όρο «γραμμή με τις έντεκα παύλες», που τοποθετούσε σχεδόν το σύνολο της θάλασσας της Νότιας Κίνας μαζί με πληθώρα βραχονησίδων εντός της κινεζικής επικράτειας, ακόμα και περιοχές που είναι πολύ κοντά στα άλλα κράτη αυτής της θάλασσας. Το 1953 η ΛΔΚ υιοθέτησε τον όρο «γραμμή με τις εννέα παύλες» που όμως ήταν σχεδόν η ίδια με τη προηγούμενη. Οι θέσεις αυτές είναι ασύμβατες με το διεθνές δίκαιο και κανένα κράτος δεν έχει συμφωνήσει. Η Κίνα σ' αυτή τη περιοχή, όπου έχει υιοθετήσει ΑΟΖ 200 μιλίων, ερμηνεύει τα δικαιώματά της σαν να ήταν χωρικά ύδατα. Οι ΗΠΑ που δεν αποδέχονται τη διακήρυξη και ερμηνεία αυτή, στέλνουν συχνά ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις εντός της ζώνης αυτής αλλά έξω από τα 12 ναυτικά μίλια που είναι τα καθιερωμένα διεθνώς χωρικά ύδατα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται διμερείς αεροναυτικές αντιπαραθέσεις.⁷²

Μετά το Β'ΠΠ τα περισσότερα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας, προσχώρησαν στο στρατόπεδο της Δύσης όπου και δημιούργησαν ένα σχήμα περιφερειακής συνεργασίας, την Ένωση των Κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN), ενώ η Κίνα απομονώθηκε λόγω της κομμουνιστικής επανάστασης. Η σταδιακή προσέγγιση άρχισε πάλι μετά το 1971 και την παρέμβαση των ΗΠΑ. Τα προβλήματα όμως που αφορούσαν τη θάλασσα της Νοτίου Κίνας υπήρχαν ήδη και απλά παραμερίστηκαν. Τα γεγονότα όμως του 1989 (Πλατείας Τιενανμέν), κατέδειξαν τη φιλοσοφία της ηγεσίας της Κίνας προς την αυταρχική συμπεριφορά και τη γρήγορη αλλαγή στάσης στο εσωτερικό της χώρας. Προς το εξωτερικό αυτή η συμπεριφορά εκδηλώθηκε από μια σειρά ενεργειών όπως η ψήφιση νόμου που αναγνώριζε ολόκληρη την περιοχή της θάλασσας της Νοτίου Κίνας ως κινεζικό έδαφος.⁷³ Υπό αυτές τις προϋποθέσεις οι σχέσεις ξανά με τα κράτη της περιοχής υπαναχώρησαν.

Υπό το φόβο μιας πιθανής εμπορικής και οικονομικής απομόνωσης, από την περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας, η κινεζική ηγεσία άλλαξε πολιτική και στα μέσα της

⁷² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 361-362

⁷³ Πετρόπουλος Σωτήρης, *Οι σχέσεις Κίνας – Νοτιοανατολικής Ασίας*, στο Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρης Αστέρης (επιμέλεια), *Η Κίνα και οι άλλοι*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.267

δεκαετίας του 1990 διακήρυξε μία πολιτική «καλής γειτονίας». Η πολιτική αυτή βασίστηκε στην αποφυγή ενεργειών που δημιουργούν ανησυχίες στα κράτη της περιοχής και σταδιακή συμμετοχή της Κίνας στους περιφερειακούς οργανισμούς.⁷⁴ Έτσι θα αρχίσει η προσέγγιση με την ASEAN και η συνεργασία με τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας, συμμετέχοντας στην ASEAN+3⁷⁵ και το East Asia Summit⁷⁶.

Η εποικοδομητική στάση της Κίνας, προσπάθησε να ενισχυθεί με την υπογραφή της «Διακήρυξης για τη συμπεριφορά των Μερών στη θάλασσα της Νότιας Κίνας» το Νοέμβριο του 2002. Οι πολλαπλές όμως αλληλεπικαλυπτόμενες διεκδικήσεις στην περιοχή της θάλασσας αυτής, από ένα πολύ μεγάλο μέρος των κρατών της περιοχής (Βιετνάμ, Φιλιππίνες, Μπρουνέϊ, Μαλαισία), της Ταϊβάν και της Κίνας, σε συνδυασμό με τη σπουδαιότητα της ως εμπορικής οδού στρατηγικής σημασίας και λόγω ισχυρών ενδείξεων ότι το υπέδαφος της διαθέτει κοιτάσματα φυσικού αερίου και πετρελαίου, δημιουργεί μία εκρηκτική ατμόσφαιρα που επηρεάζει πολλές φορές σε επικίνδυνο βαθμό τις σχέσεις των ενδιαφερομένων κρατών. Όλες αυτές οι διεκδικήσεις φαίνονται χαρακτηριστικά στο Χάρτη 4, ενώ τα δύο τελευταία έτη έχουμε ενέργειες της Κίνας και της Ταϊβάν, που προσπαθούν να αυξήσουν την παρουσία τους στα νησιά Spratly με κατασκευή έργων υποδομής, με στρατιωτική και φυσική παρουσία, εντείνοντας με τον τρόπο αυτό τις αντιδράσεις των άλλων ενδιαφερομένων κρατών.

2.5 Ρωσία, Κεντρική Ασία και Ινδία

Στην ενότητα αυτή θα εξετάσω αρχικά τα προβλήματα ή τις διαφορές των χωρών της περιοχής αυτής, που δημιουργούν πιθανώς ένα πλέγμα προϋποθέσεων αστάθειας ασφαλείας και στη συνέχεια θα εμβαθύνω στην ενεργειακή πολιτική που έχει εκπονήσει και υλοποιεί η Κίνα, η οποία έχει άμεση σχέση με την εν λόγω περιοχή.

Η ΛΔΚ έχει σοβαρά προβλήματα στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας κυρίως εντός των συνόρων τις και ειδικότερα στις περιοχές Θιβέτ και Σιντζιάνγκ (κατοικούν μουσουλμάνοι Οιγούροι) όπου κατακτήθηκαν τον 18^ο αιώνα. Οι δύο αυτές περιοχές που είναι περίπου το 30% του εδάφους της Κίνας, παρουσιάζουν αποσχιστικές τάσεις. Η ηγεσία

⁷⁴ Πετρόπουλος Σωτήρης, Οι σχέσεις Κίνας – Νοτιοανατολικής Ασίας, στο Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρης Αστέρης (επιμέλεια), *Η Κίνα και οι άλλοι*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.269

⁷⁵ Είναι η ASEAN και οι τρεις χώρες της Ανατολικής Ασίας, Κίνα, Νότιος Κορέα και Ιαπωνία.

⁷⁶ Είναι η σύνοδος κορυφής και αποτελεί ένα περιφερειακό όργανο στο οποίο συμμετέχουν οι χώρες της ASEAN+3 και επιπλέον η Ινδία, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία.

της Κίνας εφαρμόζει για τη λύση του προβλήματος, την παραδοσιακή πρακτική της ενθάρρυνσης μετανάστευσης κινέζων Χαν, με σκοπό σταδιακά να κυριαρχήσουν δημογραφικά.

Στο Σιντζιάνγκ το ποσοστό ανέβηκε από 5% στο 40% του πληθυσμού οι οποίοι είναι Χαν, μέσα σε 60 περίπου χρόνια, ενώ στο Θιβέτ παραμένει χαμηλό το ποσοστό πιθανώς λόγω του υψηλού υψομέτρου και της δυσκολίας του τρόπου ζωής που οδηγούν στην απροθυμία μετανάστευσης, προς αυτήν την περιοχή.⁷⁷ Συχνά σε αυτές τις περιοχές παρουσιάζονται φαινόμενα επιθέσεων ντόπιων εναντίον Χαν, αλλά η δημογραφική επέκταση τους καθιστά μάλλον απίθανη την απόσχιση.⁷⁸

Το ζήτημα του Θιβέτ φέρνει πολλές φορές την Κίνα σε αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ και άλλους διεθνείς φορείς λόγω κατάφωρης παραβίασης των καθιερωμένων διεθνών κανόνων σχετικά με τις εθνικές μειονότητες. Η υποστήριξη στο λαό του Θιβέτ είναι δεδομένη εκ μέρους των ΗΠΑ και θεωρούν ότι η διεξαγωγή άμεσων συνομιλιών της ΛΔΚ με τον εξόριστο πνευματικό ηγέτη Δαλάι Λάμα, θα ήταν ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.⁷⁹ Ο πρόεδρος των ΗΠΑ συναντήθηκε στις 21 Φεβρουαρίου 2014 με τον Δαλάι Λάμα παρά την έντονη αντίδραση της Κίνας, που το θεώρησε «καθαρή παρέμβαση» στις εσωτερικές υποθέσεις της. Οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν ότι ανησυχούν για τις συνεχιζόμενες εντάσεις και την επιδείνωση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Θιβέτ.⁸⁰

Αντιθέτως το ζήτημα των μουσουλμάνων Ουιγούρων δεν έχει φέρει προβλήματα στις σχέσεις της Κίνας με τις πέντε (πρώην σοβιετικές) δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας (Καζακστάν, Κιργιστάν Τατζικιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τουρκμενιστάν), παρά την ύπαρξη σημαντικών κοινοτήτων Ουιγούρων σε αυτές τις γειτνιάζουσες χώρες και κοινής θρησκείας.

Η Ινδία είναι μια ανερχόμενη μεγάλη δύναμη του περιφερειακού συστήματος που εξετάζουμε, επηρεάζει σοβαρά την ισορροπία ισχύος στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας

⁷⁷ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 365

⁷⁸ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 366 όπου αναφέρεται ότι έχει ληφθεί από τον Terrill, *The New Chinese Empire*, σελ.229-252

⁷⁹ Brzezinski Zbigniew, *Η Γεωστρατηγική τριάδα. Η συμβίωση με την Κίνα, τη νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*, Αθήνα 2006, Εκδότης Ευρασία, σελ. 23

⁸⁰ www.news.in.gr , (πρόσβαση 21/02/2014 και ώρα 07:09)

και του Ινδικού ωκεανού, ευρίσκεται στα νότια σύνορα της Κίνας και για το λόγο αυτό θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε τις διμερείς σχέσεις των δύο χωρών. Πολλές φορές οι σχέσεις τους έχουν μεταπτώσεις και πέρασαν από την εγκαρδιότητα στη ψυχρότητα. Από την ιστορική επίσκεψη του Γκάντι στο Πεκίνο το 1988, η ανάμνηση του πολέμου του 1962 στον οποίο ενεπλάκησαν οι δύο χώρες, για συνοριακές διαφορές (οι διαφορές αυτές φαίνονται στα σημεία 3 και 4 του χάρτη 5), είχε αρχίσει να ξεθωιάζει και οι επισκέψεις επισήμων μελών των δύο κυβερνήσεων συνεχίστηκαν με αυξητικό ρυθμό και τελικά υπογράφηκαν σημαντικές συμφωνίες, όπως η India-China Strategic and Cooperative Partnership for Peace and Prosperity το 2005. Στο διπλωματικό επίπεδο, η Ινδία διακήρυξε ξανά ότι το Θιβέτ ανήκει στην Κίνα -όπως το είχε κάνει και το 1954- ενώ η Κίνα είχε αναγνωρίσει ότι το Σικίμ που είχε προσαρτήσει η Ινδία το 1974, αποτελούσε όντως τμήμα της επικράτειάς της. Από το 1988 οι συνοριακές διαφορές των δύο χωρών αποτελούσαν αντικείμενο επίπονων μερικές φορές διαπραγματεύσεων, με επιφανειακή ηρεμία στις σχέσεις των δύο χωρών, όμως από το 2009 το ζήτημα αυτό γνώρισε μια έντονη αναζωπύρωση που τροφοδοτήθηκε με ενέργειες εκατέρωθεν. Τον Δεκέμβριο του 2010, με την επίσκεψη του κινέζου πρωθυπουργού στο Νέο Δελχί παρουσιάστηκε μία προβληματική στάση στο τελικό κοινό ανακοινωθέν που εμφάνισε καταφανώς διάσταση απόψεων και ψυχρότητα μεταξύ των δύο πλευρών, με αποκορύφωμα ότι δεν γινόταν αναφορά σε « μια Κίνα », τη διατύπωση που χρησιμοποιούταν συνήθως και σήμαινε την αναγνώριση της κινεζικής κυριαρχίας στο Θιβέτ και στην Ταϊβάν. Η παράλειψη αυτή ήταν μια μορφή αντιποίνων, για την άρνηση της Κίνας να αναγνωρίσει ότι τμήμα του Κασμίρ αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ινδικής επικράτειας. Στον ινδικό τύπο παράλληλα δόθηκε μεγάλη προβολή στην αποστολή κυρίως όπλων, που προσφέρει η Κίνα στους επαναστάτες εξεγερμένους της βορειοανατολικής Ινδίας, οι οποίοι ανήκουν σε φυλές που ενεργούν αυτονομιστικό αγώνα εδώ και αρκετά χρόνια.⁸¹ Επιπλέον, οι αρχές της ΛΔΚ την περίοδο 2009-2010 αμφισβήτησαν την εθνική κυριαρχία της Ινδίας στην επαρχία Τζαμού και Κασμίρ, δίνοντας εντολή να μην τοποθετούνται οι βίζες που χορηγούσε η Κίνα στους κατοίκους των περιοχών αυτών πάνω στα ινδικά διαβατήρια αλλά πάνω σε ένα μεμονωμένο φύλλο χαρτιού.⁸² Ένα άλλο

⁸¹ www.monde-diplomatique.gr/spip.php?article302 , (πρόσβαση 01/06/2014 και ώρα /18:30)

⁸² Η διαμάχη ανάμεσα στη Κίνα και την Ινδία για το Κασμίρ χρονολογείται από το 1947

σοβαρό ζήτημα μεταξύ των δύο χωρών είναι η αμέριστη υποστήριξη που παρέχει η Κίνα στο Πακιστάν. Το Πακιστάν είναι ο άσπονδος εχθρός της και είναι λογικό να ενοχλείται από ανάπτυξη αδελφικών σχέσεων με την Κίνα. Οι φόβοι της ενισχύονται από κοινά στρατιωτικά γυμνάσια των δύο χωρών, από τη συμπαραγωγή μαχητικών αεροσκαφών και πολλών άλλων μέσων και υλικών που ενισχύουν τη στρατιωτική ισχύ του Πακιστάν και την υποστήριξη των θέσεών του στις διαφιλονικούμενες περιοχές με την Ινδία. Επίσης παρουσιάζεται κινητικότητα συνεργασίας σε στρατηγικά έργα υποδομής, όπως πυρηνικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, για τους οποίους η Ινδία φοβάται ότι μπορεί να χρησιμοποιηθούν για στρατιωτικούς σκοπούς, καθώς και την κατασκευή λιμένος στην πακιστανική επαρχία του Βαλουχιστάν.

Η αντιπαλότητα γίνεται ακόμα πιο εντονότερη για τον θαλάσσιο χώρο του Ινδικού Ωκεανού, τη προστασία των μεταφορών και τη ναυτική ισχύ στη περιοχή. Το Νέο Δελχί νοιώθει ότι απειλείται και αυτό οφείλεται στη δημιουργία της « αλυσίδας μαργαριταριών » που αναπτύσσει η Κίνα (κατασκευή λιμανιών και βάσεων από την Κίνα μέχρι τα στενά του Ορμούζ που θα αναλυθούν εκτενέστερα στην ενεργειακή πολιτική της), αλλά και στη ραγδαία ανάπτυξη του πολεμικού ναυτικού της. Σε αυτήν την απειλή πρέπει να προστεθεί και η ανάπτυξη βαλλιστικών πυραύλων στο οροπέδιο του Θιβέτ. Το Πεκίνο από την άλλη πλευρά, είναι πεπεισμένο ότι η Ινδία είναι σε θέση να απαγορεύσει τη διέλευση του από τον Ινδικό Ωκεανό και τη πρόσβασή του προς τη Σινική Θάλασσα. Οι ανησυχίες και των δύο, εντείνονται από το γεγονός ότι το μέγιστο μέρος του ανεφοδιασμού τους σε υδρογονάνθρακες και πετρέλαιο, προέρχεται από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική και διέρχεται δια μέσου του Ινδικού Ωκεανού.

Ωστόσο, οι δύο χώρες δεν προβληματίζονται από τις οξυμένες πολιτικές διμερείς σχέσεις τους, με αποτέλεσμα δεν εμποδίζονται να συναντώνται και να έχουν κοινές θέσεις, ολοένα συχνότερα σε πολυμερείς θεσμούς. Η Ινδία και η Κίνα είναι μέλη σε πληθώρα οργανισμών τέτοιου είδους, τόσο σε περιφερειακό επίπεδο όσο και σε παγκόσμιο. Συνεπώς, οι προβληματικές σχέσεις τους σε διμερές επίπεδο, αντισταθμίζονται από την οικονομική αλληλεξάρτηση που αναπτύσσουν οι δύο χώρες και τη σύμπνοια σε πολυμερές επίπεδο.

Στο περιθώριο της τρίτης συνάντησης των BRICS⁸³ στη Sanya της Κίνας τον Απρίλιο του 2011, το Νέο Δελχί και το Πεκίνο αποφάσισαν να ξαναρχίσουν μια μορφή συνεργασίας στον αμυντικό τομέα, η οποία είχε παγώσει μετά από τα επεισόδια που δημιουργήθηκαν τον Ιούλιο του 2010 και να συστήσουν έναν νέο μηχανισμό συζήτησης για επίλυση των συνοριακών διαφορών τους.⁸⁴

Βορείως της Κίνας, σε ένα πολύ μεγάλο τμήμα των συνόρων της, εκτείνεται η Ρωσία. Ιστορικά μεταξύ των δύο χωρών υπήρχαν ταυτίσεις αλλά και αντιθέσεις, όμως σήμερα οι διμερείς σχέσεις τους είναι σε πολύ ικανοποιητικό επίπεδο. Η κινεζική πολιτική τα τελευταία χρόνια συμπίπτει με την πολιτική που ασκεί η Ρωσία ως προς την αποδοκιμασία του παγκόσμιου ρόλου των ΗΠΑ και γι' αυτό το λόγο, είναι επιδεικτικά φιλική αναπτύσσοντας «στρατηγική συνεργασία» με τη Ρωσία. Η αφοσίωση τους εστιάζεται στη παγκόσμια πολυπολικότητα, επικρίνοντας την αμερικανική «ηγεμονία»⁸⁵. Τα τελευταία χρόνια έχουμε πολλές ενέργειες των δύο μερών που υπερθεματίζουν αυτήν τη συνεργασία. Τη περίοδο που διανύουμε, είναι ξεκάθαρο ότι η Κίνα στέκεται στο πλευρό της Ρωσίας στην οικονομική και επικοινωνιακή επίθεση που δέχεται από τη Δύση, λόγω της κρίσης με την Ουκρανία. Από την άλλη πλευρά η Ρωσία στηρίζει την Κίνα αποδεχόμενη διεξαγωγή κοινών ασκήσεων, τον Μάιο 2014 στην περιοχή των διαφιλονικούμενων βραχονησίδων Senkaku/Diaoyu, παίρνοντας με τον τρόπο αυτό σαφώς για πρώτη φορά θέση υπέρ του Πεκίνου⁸⁶. Ο ρωσικός στολίσκος μετά το πέρας των τριήμερων ασκήσεων, στη θάλασσα της Ανατολικής Κίνας, έπλευσε προς τη Σαγκάη όπου παρευρέθηκε στην άφιξη του Ρώσου προέδρου Βλαντίμιρ Πούτιν στην Κίνα, για την υπογραφή κολοσσιαίας συμφωνίας προμήθειας ρωσικού φυσικού αερίου. Η συμφωνία προβλέπει κατασκευή νέου αγωγού, ο οποίος θα συνδέει τα κοιτάσματα της Σιβηρίας με τα μεγάλα κινεζικά κέντρα κατανάλωσης κοντά στις κινεζικές ακτές και πώληση φυσικού αερίου 38 δισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων ανά έτος για 30 χρόνια, με δυνατότητα περαιτέρω αύξησης της παρεχόμενης ποσότητας.⁸⁷ Η μόνη δυνητική πηγή υψηλού βαθμού προβλημάτων μεταξύ των δύο χωρών, είναι η παράνομη

⁸³ Οι BRICS είναι ένας διεθνής πολιτικοοικονομικός οργανισμός των κορυφαίων αναδυόμενων αγορών, που αποτελείται από πέντε χώρες: τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία, τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και τη Νότια Αφρική.

⁸⁴ www.monde-diplomatique.gr/spip.php?article302, (πρόσβαση 01/06/2014 και ώρα /18:30)

⁸⁵ Brzezinski Zbigniew, *Η Γεωστρατηγική τριάδα. Η συμβίωση με την Κίνα, τη νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*, Αθήνα 2006, Εκδότης Ευρασία, σελ. 23

⁸⁶ www.defencenet.gr (πρόσβαση 01/05/2014 και ώρα 16:30)

⁸⁷ www.news247.gr (πρόσβαση 22/05/2014 και ώρα 11:26)

μετανάστευση που παρουσιάζεται σε μεγάλη κλίμακα τις τελευταίες δεκαετίες από την Κίνα στη Ρωσία και μπορεί να οδηγήσει, σε αλλαγή της πληθυσμιακής ποσόστωσης, εδαφικών διαφορών ή εθνοτικής σύγκρουσης.⁸⁸

2.6 Ενεργειακή πολιτική της Κίνας

Η ταχύρρυθμη οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, που εκτόξευσε σε δυσθεώρητα ύψη τις ανάγκες της σε ενεργειακά καύσιμα, οδήγησε την ηγεσία του ΚΚΚ να διαμορφώσει μια συγκροτημένη ενεργειακή πολιτική. Ένα τμήμα αυτής της πολιτικής είναι και η ενεργειακή ασφάλεια, η οποία εκτός των άλλων περιλαμβάνει μέτρα στη πλευρά της προσφοράς και ειδικότερα, η διαφοροποίηση των προμηθευτών, η απόκτηση μεριδίων εταιρειών εξόρυξης πετρελαίου στο εξωτερικό, η δημιουργία στρατηγικών αποθεμάτων και άλλα αναγκαία μέτρα. Η Κίνα πετυχαίνοντας διαφοροποίηση προμηθευτών έχει αναπτύξει ένα πλέγμα χωρών από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική, οι οποίες καλύπτουν ένα πολύ μεγάλο μέρος των αναγκών της. Το ζήτημα όμως που προβληματίζει τη Κίνα, είναι οι μεγάλες θαλάσσιες διαδρομές που περνούν από τον Ινδικό ωκεανό, διέρχονται από τα Στενά της Μάλακα⁸⁹ και από εκεί συνεχίζουν στην Νότια Κινεζική θάλασσα για να έρθουν στα κινεζικά λιμάνια. Από αυτήν τη θαλάσσια οδό περνά σήμερα το 80% των κινεζικών εισαγωγών πετρελαίου⁹⁰, όπως φαίνονται στους χάρτες 5 και 6.

Η Κίνα συνειδητοποιώντας, μετά τις μονομερείς ενέργειες των Αμερικανών κατά τη διάρκεια του διακηρυγμένου πολέμου κατά της τρομοκρατίας και των γεγονότων της κρίσης με την Ταϊβάν, τη δυνατότητα των ΗΠΑ να στραγγαλίσουν και να διακόψουν τη διέλευση των πετρελαιοφόρων της στον Ινδικό ωκεανό και στα Στενά της Μάλακα προς τη Νότια Κινεζική Θάλασσα λόγω της αεροναυτικής ισχύος τους, ανέπτυξαν μία ενεργειακή πολιτική με εναλλακτικές λύσεις. Πρώτον προβλέπει προμήθεια πετρελαίου και υδρογονανθράκων με ανάπτυξη αγωγών από τις χώρες της Κεντρικής Ασίας που βρίσκονται δυτικά της και τη Ρωσία προς Βορρά. Δεύτερον ανάπτυξη του πολεμικού

⁸⁸ John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Μετ. Κων/νος Κολιόπουλος, Αθήνα 2006, Έκδοση Έκτη, Εκδόσεις Ποιότητα, Κεφάλαιο 10, σελ.737

⁸⁹ Είναι μία δίοδος 2,41 χλμ. και μήκος 1.013,9 χλμ. ανάμεσα από τη Μαλαισία και τη Σιγκαπούρη από τη μια πλευρά και την Ινδονησία από την άλλη, με κρούσματα πειρατείας και τα στενά αυτά συνδέουν τον Ινδικό ωκεανό με την Νότια Σινική Θάλασσα.

⁹⁰ Πετρόπουλος Σωτήρης, Η Ενεργειακή ταυτότητα της Κίνας, στο Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρης Αστέρης (επιμέλεια), *Η Κίνα και οι άλλοι*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.312

ναυτικού της για να έχει δυνατότητα προβολής ισχύος σε μεγάλες αποστάσεις, με συνδυασμό δημιουργίας μονίμων υποδομών κατά μήκος των θαλασσίων οδών για δυνατότητα υποστήριξης των αεροναυτικών δυνάμεων της.

Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής, είδαμε τη στρατηγικής σημασίας συμφωνία με τη Ρωσία το Μάιο 2014, που αφορούσε την επιπλέον από την υπάρχουσα υποδομή, κατασκευή αγωγού για την προμήθεια μεγάλων ποσοτήτων φυσικού αερίου. Επιπροσθέτως, με τις χώρες της Κεντρικής Ασίας υπογράφηκαν συμφωνίες προμήθειας και κατασκευάστηκαν αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου, μειώνοντας την έκθεση της Κίνας στις θαλάσσιες μεταφορές και διασφαλίζοντας μεγάλο μέρος των εισαγωγών της (πολλοί από αυτούς τους αγωγούς φαίνονται στον χάρτη 6). Παράλληλα όμως έχει πραγματοποιήσει μια σειρά επαφών και συνεργασιών με χώρες της Νοτίου Ασίας, που τις έχουν παραχωρήσει σημεία με σκοπό ανάπτυξης υποδομών, όπως τα λιμάνια στη Σίτουε (Kyauk Phyu) της Μιανμάρ και μίας βάσης στη Γκαντάρ (Gwadar) του Πακιστάν, όπου σχεδιάζεται και πιθανολογείται αντίστοιχα, η κατασκευή αγωγών προς Κίνα, με σκοπό την παράκαμψη της θαλάσσιας οδού που διέρχεται από τα Στενά της Μάλακα όπως φαίνεται στο χάρτη 5. Ο έλεγχος των θαλάσσιων γραμμών ανεφοδιασμού και η πλήρη διασφάλιση των ενεργειακών εισαγωγών συνδέονται άρρηκτα με την συνέχιση της οικονομικής ανάπτυξης και σταθερότητας, που έχει ως συνέπεια την κοινωνική συνοχή και ειρήνη της Κίνας και κατ' επέκταση την επιβίωση του κομμουνιστικού κινεζικού καθεστώτος.

2.7 Ρόλος των ΗΠΑ στην Ανατολική Ασία

Οι ΗΠΑ από το τέλος του Β'ΠΠ και με την ολοκλήρωση του Κορεατικού πολέμου 1950 – 53, διατήρησαν στρατιωτικές δυνάμεις στην περιοχή της Ασίας, διότι η Σοβιετική Ένωση έδειχνε ότι ήταν δυνητικός ηγεμόνας⁹¹ στη Βορειοανατολική Ασία. Ήταν επομένως αναμενόμενο οι ΗΠΑ να αναλάβουν το βάρος της ανασχεσης της στην Άπω Ανατολή. Μετά τη λήψη του ψυχρού πολέμου, τη δεκαετία του 1990, άρχισε να διαφαίνεται μία δυνατότητα σταδιακής απομάκρυνσης των Αμερικανικών δυνάμεων από την περιοχή της Ανατολικής Ασίας, αλλά το 1994 οι ΗΠΑ έφθασαν πολύ κοντά στο να διεξάγουν

⁹¹ Δυνητικός ηγεμόνας θεωρείται ένα κράτος, το οποίο είναι κατά πολύ πιο πλούσιο από ότι οι τοπικοί αντίπαλοι του και θα πρέπει να διαθέτει τον ισχυρότερο στρατό στο περιφερειακό σύστημα που βρίσκεται. John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Μετ. Κων/νος Κολιόπουλος, Αθήνα 2006, Έκδοση Έκτη, Εκδόσεις Ποιότητα, Κεφάλαιο 5, σελ.300

πόλεμο με τη Βόρειο Κορέα, με σκοπό να την εμποδίσουν να αποκτήσει πυρηνικό οπλοστάσιο και το 1996 ήρθε η σοβαρή κρίση μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ για την Ταϊβάν. Οι ΗΠΑ είναι δεσμευμένες να προσφέρουν βοήθεια στην Ταϊβάν για να υπερασπιστεί το έδαφος της, σε περίπτωση που δεχθεί επίθεση από τη ΛΔΚ με σκοπό να την ενσωματώσει. Μεταξύ του Ιουλίου του 1995 και Μαρτίου 1996, όταν η Κίνα εξαπέλυσε πυραύλους στα ύδατα της Ταϊβάν και πραγματοποίησε ασκήσεις στα στενά, οι ΗΠΑ έστειλαν δύο ομάδες μάχης αεροπλανοφόρων στην περιοχή για ασφάλεια της Ταϊβάν, αλλά ευτυχώς η κρίση έληξε ειρηνικά.⁹² Σταδιακά τα επόμενα χρόνια υπήρχε μία εκτόνωση της κατάστασης λόγω της ύπαρξης του “πολέμου κατά της τρομοκρατίας”. Όμως τα προβλήματα της διεκδίκησης εκ μέρους της Κίνας και της Ταϊβάν, συμπλέγματος βραχονησίδων από την Ιαπωνία στη περιοχή της θάλασσας της Ανατολικής Κίνας, η συνέχιση των απειλών της Βορείου Κορέας κατά της Νοτίου Κορέας, η προσπάθεια ολοκλήρωσης του πυρηνικού προγράμματος της Βορείου Κορέας, ο ανταγωνισμός και η αμοιβαία καχυποψία μεταξύ Κίνας και Ιαπωνίας, η συνέχιση της επιθυμίας της Κίνας να ενσωματώσει την Ταϊβάν και οι διεκδικήσεις της Κίνας στην θάλασσα της Νοτίου Κίνας εις βάρος του Βιετνάμ, των Φιλιππίνων και λοιπών κρατών της περιοχής, δεν επέτρεψαν την αποχώρηση των Αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων από την περιοχή. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι ΗΠΑ μετά τη λήξη του Β΄ΠΠ και τη λήξη του πολέμου της Κορέας, είναι χώρα που εγγυάται την ασφάλεια χωρών όπως η Ιαπωνία, έχει αναπτύξει συμμαχίες με κράτη της περιοχής όπως η Κορέα, οι Φιλιππίνες και για άλλα έχει αναπτύξει ειδική σχέση συνεργασίας, άμυνας και ασφάλειας όπως η Ταϊβάν. Θα μπορούσα εδώ να αναφέρω τις περιπτώσεις της Ιαπωνίας και της Νοτίου Κορέας, οι οποίες δεν έχουν αναπτύξει δικά τους πυρηνικά όπλα αλλά βασίζονται στην πυρηνική αποτρεπτική δύναμη των ΗΠΑ για την ασφάλεια τους. Εάν οι σύμμαχοι της Αμερικής νοιώσουν ότι μπορεί να αποδειχτεί αναξιόπιστη σε μία μελλοντική κρίση, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα μεριμνήσουν οι ίδιοι για την αποτρεπτική τους δύναμη, την ασφάλεια τους, αντί να στηρίζονται στις ΗΠΑ, διότι το διεθνές σύστημα είναι ένας κόσμος αυτοβοήθειας⁹³.

⁹² John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Μετ. Κων/νος Κολιόπουλος, Αθήνα 2006, Έκδοση Έκτη, Εκδόσεις Ποιότητα, Κεφάλαιο 10, σελ. 718 - 720

⁹³ «Στο αναρχικό και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, η διατήρηση της ισορροπίας δυνάμεων αποτελεί μέριμνα των κρατών, δηλαδή αυτά πρέπει από μόνα τους να μεριμνήσουν για την ασφάλεια τους (self-help) και την εξισορρόπηση

Ο Πρόεδρος Ομπάμα τον Ιανουάριο του 2012 ανακοίνωσε το νέο στρατηγικό σχέδιο των ΗΠΑ, που επικεντρώνει και αναβαθμίζει την εστίαση της Αμερικανικής Πολιτικής στις περιοχές του Ειρηνικού Ωκεανού και την Ασία, προβλέποντας σταδιακή ενίσχυση της παρουσίας των αμερικανικών στρατευμάτων σε αυτές τις περιοχές. Η επιλογή των δύο περιοχών έγινε διότι γεωγραφικά αναφέρονται στη περιοχή άμεσου ενδιαφέροντος όπου δραστηριοποιείται η Κίνα, η οποία φαίνεται ότι έχει προκαλέσει ανησυχία στην κυβέρνηση των ΗΠΑ, με την ανάπτυξη της στρατιωτικής της ισχύος και την επίδειξη αυτής με διαφόρους τρόπους.⁹⁴

Στην πιο πρόσφατη ομιλία του ο Αμερικανός πρόεδρος, ενώπιον των αποφοίτων του West Point, άδραξε την ευκαιρία για να περιγράψει την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ. Ανέφερε ότι βάζοντας στη λίστα των στρατηγικών προτεραιοτήτων χαμηλότερα τις επιχειρήσεις κατά των τρομοκρατών, θα είναι σε θέση οι ΗΠΑ να διαχειριστούν με καλύτερο τρόπο και αποτελεσματικότερα περίπλοκες απειλές, όπως είναι οι κινήσεις της Ρωσίας και της Κίνας αντίστοιχα στις περιφέρειες τους. Οι ΗΠΑ δεν έχουν σκοπό να διαχειριστούν μόνες τους αυτές τις απειλές. Αναφερόμενος στην Ιαπωνία θεωρεί ότι αποτελεί και πάλι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της αμερικανικής στρατηγικής ισορροπίας έναντι της Κίνας.⁹⁵

Με τα σοβαρά αυτά προβλήματα και τον ανταγωνισμό ισχύος που παρατηρείται στην Ανατολική Ασία, είτε δεχθούμε τον όρο του «ειρηνοποιού» που διατυπώθηκε για πρώτη φορά από τον Josef Joffe⁹⁶, είτε τον όρο του υπερπόντιου εξισορροπητή⁹⁷ για το ρόλο των ΗΠΑ στην Άπω Ανατολή, το σίγουρο είναι ότι οι αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις στην περιοχή θα παραμείνουν για να εξασφαλίζουν τα συμφέροντα των ΗΠΑ και των συμμάχων τους.

των αντιπάλων τους.» Αθανάσιος Πλατιάς, *Το νέο διεθνές σύστημα, ρεαλιστική προσέγγιση διεθνών σχέσεων*, Αθήνα 1995, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.31

⁹⁴ www.youthsi.wordpress.com (πρόσβαση 03/06/2014) (πρόσβαση 07/01/2014)

⁹⁵ www.euro2day.gr/specials/topics/article/1219491 (πρόσβαση 29/05/2014 και ώρα 12:32) Τι κρύβει το νέο Δόγμα Ομπάμα

⁹⁶ Josef Joffe, *Europe's American Pacifier*, *Foreign Policy*, No 54 (Spring 1984), σ. 64 -82

⁹⁷ Εκτενέστερη και πλήρη ανάπτυξη πως ενεργεί ο υπερπόντιος εξισορροπητής αναφέρεται στον John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Μετ. Κων/νος Κολιόπουλος, Αθήνα 2006, Έκδοση Έκτη, Εκδόσεις Ποιότητα, Κεφάλαιο 10, σελ.733 - 757

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Ο πρώην πρόεδρος Χου Ζιντάο το 2004, ανακοίνωσε με δήλωση του, τις αποστολές για τις ένοπλες δυνάμεις της χώρας δίνοντας τον τίτλο, οι «ιστορικές αποστολές των Ένοπλων Δυνάμεων στη νέα περίοδο του νέου αιώνα.» Αυτές οι «νέες ιστορικές αποστολές» εστιάζονται πρωτίστως σε ρυθμίσεις που αφορούν την αξιολόγηση του περιβάλλοντος Διεθνούς Ασφαλείας και κατ' επέκταση θέματα που καθορίζουν την εθνική ασφάλεια. Οι αποστολές κωδικοποιήθηκαν περαιτέρω σε μια τροποποίηση του συντάγματος το 2007 και περιλαμβάνουν:

- Παροχή σημαντικής εγγύησης και δύναμης προς το ΚΚΚ για παγίωση των θέσεων του και των αποφάσεών του.
- Παροχή εγγύησης και ισχυρής ασφαλείας, για προστασία της περιόδου «στρατηγικής ευκαιρίας» της εθνικής ανάπτυξης.
- Παροχή μιας ισχυρής στρατηγικής υποστήριξης για τη προστασία των εθνικών συμφερόντων.
- Να διαδραματίσουν οι ένοπλες δυνάμεις, έναν σημαντικό ρόλο στη προστασία της παγκόσμιας ειρήνης και τη προώθηση της κοινής ανάπτυξης.⁹⁸

Οι ανωτέρω περιγραφείσες αποστολές ενσωματώνουν τις νέες απαιτήσεις που επιβάλλονται στη στρατιωτική ηγεσία από τους ιστορικούς στόχους του κόμματος. Προσαρμόζουν τις νέες αλλαγές στη στρατηγική εθνικής ανάπτυξης και ασφαλείας και προσαρμόζονται στις νέες τάσεις στην παγκόσμια συμμετοχή για την ειρήνη, μέσω ειρηνευτικών αποστολών όπου δίνει έμφαση σε αποστολές επιβολής και διατήρησης ειρήνης και γενικότερα «στρατιωτικές επιχειρήσεις εκτός του πολέμου» (Military Operations Other Than War/ MOOTW). Με τον τρόπο αυτό υποδηλώνει το σκοπό που

⁹⁸ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 17

θέλει να παίξει στη διεθνή πολιτική αρένα.⁹⁹ Φυσικά αυτές οι αποστολές, δεν αλλάζουν τον κύριο στόχο που είναι η υπεράσπιση της κυριαρχίας και των εθνικών συμφερόντων της Κίνας. Εάν τις μελετήσουμε σε βάθος θα διαπιστώσουμε, την άμεση ανάγκη για εκσυγχρονισμό του Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (PLA) και τη προετοιμασία του για συμμετοχή σε διεθνείς αποστολές και διαδικασίες διατήρησης της ειρήνης, καθώς και παροχή βοήθειας σε καταστροφές. Η συμμετοχή του PLA σε αποστολές με συνεργασία και αλληλεπίδραση με τη διεθνή κοινότητα, δίνει τη δυνατότητα στους στρατιωτικούς να μάθουν πως σκέφτονται και πως ενεργούν άλλοι στρατιωτικοί, νέες τεχνικές, νέα δόγματα, τρόπους βελτίωσης μεταφορικών ικανοτήτων σε μεγάλες αποστάσεις, θέματα διοικητικής μέριμνας κλπ.

Εξετάζοντας τις αμυντικές δαπάνες και την τάση των δαπανών τα τελευταία δέκα χρόνια, διαπιστώνουμε τη συνεχώς αυξανόμενη τάση που επικρατεί.¹⁰⁰ Στις 5 Μαρτίου, το Πεκίνο ανακοίνωσε μία αύξηση 10,7% στον αμυντικό προϋπολογισμό στα 114 δισεκατομμύρια δολάρια (\$). Η ανάλυση των στοιχείων δείχνει ότι από το 2003 έως το 2012 ο αμυντικός προϋπολογισμός αυξήθηκε κατά μέσον όρο 9,7% ετησίως. Η Κίνα έχει την οικονομική δύναμη και την πολιτική θέληση, να υποστηρίξει την αύξηση των αμυντικών δαπανών της και τα επόμενα χρόνια με σκοπό να διευκολύνει τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού του PLA. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι, *«οι πολεμικές ικανότητες ενός κράτους είναι συνάρτηση όχι μόνο της στρατιωτικής αλλά και της οικονομικής ισχύος του»*¹⁰¹. Εκτιμήσεις της Αμερικανικής κυβέρνησης ανεβάζουν το ποσό των δαπανών για αμυντικούς σκοπούς της Κίνας, το 2012, μεταξύ 135 και 215 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η διαφορά αυτή προέρχεται, διότι υπάρχει μεγάλης κλίμακας αδιαφάνεια στα οικονομικά στοιχεία του κινεζικού προϋπολογισμού και η παράλειψη σημαντικών κατηγοριών δαπανών. Εάν συγκρίνουμε αντίστοιχα με τον προϋπολογισμό των άλλων κύριων παικτών της περιοχής που μας ενδιαφέρει, διαπιστώνουμε ότι ο αμυντικός προϋπολογισμός της Κίνας (ο επίσημος των 114δισ \$)

⁹⁹ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 221

¹⁰⁰ Ο καθηγητής Παπασωτηρίου θεωρεί ότι ο συνηθέστερος δείκτης για την εκτίμηση της σχετικής στρατιωτικής ισχύος των κρατών είναι οι αμυντικές δαπάνες παρά τις αδυναμίες που έχει. Εάν θέλουμε να εξετάσουμε το διεθνή καταμερισμό ισχύος πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τις αμυντικές δαπάνες σειράς ετών. Περισσότερα βλέπε Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο αιώνα*, Αθήνα 2009, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 36 και 37

¹⁰¹ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο αιώνα*, Αθήνα 2009, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 35

είναι μεγαλύτερος περίπου 2 φορές της Ρωσίας, 2,2 της Ιαπωνίας, 2,5 της Ινδίας, περίπου 3 φορές της Νοτίου Κορέας και 10 φορές της Ταϊβάν.¹⁰²

Ο κινεζικός αυτός εκσυγχρονισμός περιλαμβάνει ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά σε συντελεστές ισχύος, το σύνολον σχεδόν των οπλικών συστημάτων, των τακτικών, της οργάνωσης και των δογμάτων των ενόπλων δυνάμεων της χώρας. Θα εστιαστούμε στα επόμενα υποκεφάλαια, σε εκείνες τις κατηγορίες οπλικών συστημάτων, τακτικών και μέσων που διαφοροποιούν δραστικά τις αναπτυσσόμενες στρατηγικές της Κίνας.

3.2 Στρατός Ξηράς (PLA)

Ο PLA επενδύει δυναμικά στον εκσυγχρονισμό του Στρατού Ξηράς με έμφαση στη δυνατότητα να αναπτύξει δυνάμεις επιπέδου εκστρατείας, γρήγορα και σε μεγάλες αποστάσεις. Αυτός ο εκσυγχρονισμός λαμβάνει χώρα με ευρείας κλίμακας αναδιάρθρωση των Χερσαίων δυνάμεων προς μια γρηγορότερη, ευέλικτη δύναμη ειδικών αποστολών, εξοπλισμένη με προηγμένη τεχνολογία. Βελτιωμένες μονάδες αεροπορίας στρατού που χρησιμοποιούν προηγμένα ελικόπτερα, τα οποία εξοπλίζονται με πυρομαχικά ακριβούς καθοδήγησης και δυνατότητες διοίκησης και ελέγχου (C2) με βελτιωμένα δίκτυα, που παρέχουν μεταδόσεις στοιχείων σε πραγματικό χρόνο μεταξύ των μονάδων. Επιπλέον έχει στρέψει τις προσπάθειες του, στο μετασχηματισμό των δυνάμεων του σε μηχανοκίνητες, την ανάπτυξη των τεθωρακισμένων μονάδων του (άρματα μάχης), της αντιαεροπορικής άμυνας του, το συντονισμό σε επίπεδο εδάφους-αέρος και των δυνατοτήτων ηλεκτρονικού πολέμου (Electronic Warfare) (EW). Οι Χερσαίες δυνάμεις ενώ έχουν μειώσει την δύναμη τους, από 2.900.000 άνδρες πριν είκοσι χρόνια¹⁰³ σε 1.250.000 άνδρες στο τέλος του 2012¹⁰⁴, έχουν αυξήσει την ισχύ τους από την τεχνολογική αναβάθμιση της παραγωγής του νέου ατομικού, ομαδικού και λοιπού εξοπλισμού, συμπεριλαμβανομένων των Z-10 και Z-19 επιθετικών ελικοπτέρων.

Η αναδιοργάνωση του Στρατού Ξηράς του PLA στηρίζεται στην οργάνωση και ανάπτυξη ταξιαρχιών ως βασικό λειτουργικό κλιμάκιο για τον αγώνα σε

¹⁰² http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 45 - 46

¹⁰³ Πλατιάς Αθανάσιος, *Το Νέο Διεθνές Σύστημα, Ρεαλιστική προσέγγιση διεθνών σχέσεων*, Αθήνα 1995, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ 145

¹⁰⁴ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 75

διαφοροποιημένα εδάφη και υπό σύνθετες ηλεκτρομαγνητικές συνθήκες. Οι μονάδες του Στρατού Ξηράς για να λειτουργήσουν πέρα από τα σύνορα της Κίνας, είναι απαραίτητη η μεταφορά και συνεργασία τους με τις άλλες δυνάμεις σε ένα κοινό πλαίσιο επιχειρήσεων. Εντούτοις, η ευρύτερη δυνατότητα κοινών (διακλαδικών) επιχειρήσεων είναι ο βασικός στόχος (τέθηκε από το Γενικό Επιτελείο το 2011) και χρειάζεται να υπάρξουν κοινές ασκήσεις, κοινές εκπαιδεύσεις και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες υποδομές για τη πρόοδο της διακλαδικότητας.¹⁰⁵

Από πλευράς PLA έχει δημιουργηθεί το Δεύτερο Σώμα Πυροβολικού¹⁰⁶ (Second Artillery), το οποίο ελέγχει τους πυρηνικούς και συμβατικούς βαλλιστικούς πυραύλους της Κίνας. Αναπτύσσει και εξετάζει διάφορες νέες κατηγορίες και παραλλαγές επιθετικών πυραύλων, διαμορφώνει πρόσθετες μονάδες αυτών, αναβαθμίζει παλαιότερα πυραυλικά συστήματα και αναπτύσσει μεθόδους για να αντιμετωπίσει επιθέσεις εχθρικών βαλλιστικών πυραύλων. Μέχρι το Δεκέμβριο του 2012, ο αριθμός των βαλλιστικών πυραύλων μικρού βεληνεκούς (Short-Range Ballistic Missiles – SRBM), με βεληνεκές έως 1.000 χιλιόμετρα¹⁰⁷, που αναπτύχθηκαν από μονάδες του Δεύτερου Σώματος Πυροβολικού, απέναντι από την Ταϊβάν, ξεπερνούσαν τους 1.100. Αυτός ο αριθμός απεικονίζει την παραγωγή πρόσθετων πυραύλων και την τοποθέτηση νέων συστημάτων σε σχέση με παλαιότερα. Για να βελτιώσει τη βιωσιμότητα τους, ο PLA έχει εισάγει νέες παραλλαγές SRBM με μεγαλύτερη ακτίνα δράσης, ακρίβειας και βελτιωμένη αποτελεσματικότητα.

Επιπλέον, έχει εγκατασταθεί ένας περιορισμένος αλλά αυξανόμενος σταδιακά αριθμός συμβατικών βαλλιστικών πυραύλων μεσαίας ακτίνας, συμπεριλαμβανομένου του DF-21D αντιπλοϊκού βαλλιστικού πυραύλου (Anti-ship Ballistic Missiles – ASBM). Είναι βασισμένος σε μια παραλλαγή του DF-21(CSS-5) μεσαίας ακτίνας βαλλιστικού πυραύλου (Medium-Range Ballistic Missiles – MRBM) και δίνει στο PLA την ικανότητα να επιτεθεί σε μεγάλα σκάφη, συμπεριλαμβανομένων των αεροπλανοφόρων, στο

¹⁰⁵ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 9

¹⁰⁶ Είναι αυτόνομος κλάδος των ενόπλων δυνάμεων της Κίνας

¹⁰⁷ Κολιόπουλος Κων/νος, Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα, Αθήνα 2010, Β' Έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 260

δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό έχοντας ακτίνα δράσης που υπερβαίνει τα 1.500 χλμ.¹⁰⁸ Εκτός από τους (ASBM) αναπτύσσει και αυξάνει τη συμβατική δύναμη του σε (MRBM) και ενδιάμεσου βεληνεκούς (Intermediate-Range Ballistic Missiles – IRBM)¹⁰⁹ για να μπορεί να απειλήσει άλλες χώρες μακρύτερα, με συμβατικά κτυπήματα ακριβείας.

3.3 Πολεμικό Ναυτικό (PLAN)

Το ναυτικό έχει τη μεγαλύτερη δύναμη κύριων σκαφών μάχης, υποβρυχίων και σκαφών αμφίβιων επιχειρήσεων συγκριτικά με όλες τις χώρες της Ασίας. Οι ναυτικές δυνάμεις της Κίνας περιλαμβάνουν περίπου 76 κύριες μονάδες επιφάνειας (1 αεροπλανοφόρο, 23 καταδρομικά και 52 φρεγάτες), 54 υποβρύχια (4 πυρηνοκίνητα και 50 πετρελαιοκίνητα), 55 μεσαία και μεγάλα αμφίβια αποβατικά σκάφη και κατά προσέγγιση 85 περιπολικά εξοπλισμένα με πυραύλους, χωρισμένες σε τρεις στόλους (Βορείου, Ανατολικής και Νοτίου Θάλασσας). Ο Ανατολικός και Νότιος στόλος δύνανται να εμπλέκονται άμεσα σε επιχειρήσεις έναντι της Ταϊβάν, ενώ ο Βόρειος στόλος έχει ως αποστολή την εξασφάλιση του Πεκίνου και των βορείων ακτών της Κίνας, με δυνατότητα εάν απαιτηθεί να προσφέρει βοήθεια στους άλλους δύο στόλους.¹¹⁰ Το σπουδαιότερο γεγονός εκσυγχρονισμού του PLAN τη τελευταία περίοδο είναι η απόκτηση, μετά από ένα χρόνο εκτενών θαλάσσιων δοκιμών, του πρώτου αεροπλανοφόρου (το Liaoning), το Σεπτέμβριο του 2012. Διεξήχθη επιτυχώς και η πρώτη δοκιμαστική πτήση από το αεροπλανοφόρο, του μαχητικού J-15 στις 26 Νοεμβρίου 2012. Το Liaoning θα συνεχίσει τα τεστ ενσωμάτωσης και την εκπαίδευση στα αεροσκάφη κατά τη διάρκεια των επομένων ετών και αναμένεται να αποκτήσει επιχειρησιακή ετοιμότητα το 2015. Η Κίνα όμως ακολουθεί ένα πρόγραμμα κατασκευής γηγενών αεροπλανοφόρων (διότι το Liaoning είναι ένα ανακατασκευασμένο σκάφος,

¹⁰⁸ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 5 και 6

¹⁰⁹ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 410 αναφέρει ότι οι χερσαίοι βαλλιστικοί πύραυλοι ανάλογα με τα βεληνεκή τους χωρίζονται σε τέσσερεις κατηγορίες. Μικρού (SRBM) μέχρι 1.000χλμ, μέσου (MRBM) μεταξύ 1.000 και 3.000χλμ, ενδιάμεσου (IRBM) μεταξύ 3.000 και 5.500χλμ και διηπειρωτικού βεληνεκούς (ICBM) μεγαλύτερου των 5.500χλμ.

¹¹⁰ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 76

που αγοράστηκε από την Ουκρανία το 1998) και θα χτίσει ένα αριθμό κινεζικών αεροπλανοφόρων κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας.¹¹¹

Το ναυτικό τοποθετεί ως πρώτη προτεραιότητα τον εκσυγχρονισμό της υποβρύχιας δύναμής του. Η Κίνα συνεχίζει την παραγωγή των πυρηνοκίνητων υποβρυχίων που φέρουν βαλλιστικούς πυραύλων κατηγορίας JIN (Ballistic Missile Submarine- SSBN). Τρία SSBN κατηγορίας JIN (τύπος 094) είναι αυτήν την περίοδο λειτουργικά και έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει λειτουργικά άλλα δύο, πριν η Κίνα προχωρήσει στην επόμενη γενιά SSBN (τύπος 096) κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών. Τα SSBN κατηγορίας JIN θα φέρουν το νέο JL-2 προωθούμενο υποβρύχιο βαλλιστικό πύραυλο με μια κατ' εκτίμηση ακτίνα μεγαλύτερη από 4.000 ναυτικά μίλια. Τα υποβρύχια κατηγορίας JIN με τους JL-2 θα δώσουν στο ναυτικό τον πρώτο αξιόπιστο, βασισμένο στη θάλασσα πυρηνικό αποτρεπτικό παράγοντα. Επίσης, έχει επεκτείνει τη δύναμή των πυρηνοκίνητων επιθετικών υποβρυχίων (SSN) του, με δύο κατηγορίας SHANG (τύπος 093), τα οποία είναι ήδη σε υπηρεσία και κατασκευάζει τέσσερα ακόμα, που θα αντικαταστήσουν τα παλαιωμένα SSN κατηγορίας HAN (τύπος 091). Στην ερχόμενη δεκαετία, θα κατασκευάσει το νέο τύπο 095 επιθετικό υποβρύχιο κατευθυνόμενων βλημάτων (SSGN). Ο σημερινός στυλοβάτης της κινεζικής υποβρύχιας δύναμης, είναι σύγχρονα ντιζελοκίνητα επιθετικά υποβρύχια (SS). Τα 12 είναι κατηγορίας KILO που αποκτήθηκαν από τη Ρωσία μέχρι και το 2000 και οκτώ απ' αυτά είναι εξοπλισμένα με αντιπλοϊκούς πυραύλους (ASCM) SS-N-27, 13 είναι SS κατηγορίας SONG (τύπος 039) και 8 SSP κατηγορίας YUAN (τύπος 039A). Επιπλέον η Κίνα μπορεί να προγραμματίσει τη κατασκευή μέχρι 20 SSP κατηγορίας YUAN.¹¹²

Από το 2008, έχει αρχίσει ένα ταχύ πρόγραμμα κατασκευής πλοίων μάχης επιφάνειας διάφορων κατηγοριών, συμπεριλαμβανομένων καταδρομικών (DDG) και φρεγατών (FFG) κατευθυνόμενων βλημάτων. Η πιο εξελιγμένη κατασκευή κινεζικού καταδρομικού DDG (τύπος 052D) (LUYANG III) θα τεθεί πιθανώς σε υπηρεσία μέχρι το τέλος του έτους. Το LUYANG III ενσωματώνει το πρώτο πολλαπλών χρήσεων σύστημα κάθετης εκτόξευσης του PLAN, πιθανώς ικανό να εκτοξεύει αντιπλοϊκούς πυραύλους (ASCM), τα

¹¹¹ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 6

¹¹² Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 145 - 146

βλήματα Cruise εναντίον στόχων εδάφους (LACM), βλήματα αντιαεροπορικά(A/A) (SAM), και ανθυποβρυχιακούς πυραύλους. Η Κίνα προβλέπεται να ναυπηγήσει περισσότερα από δωδεκάδα από αυτά τα πλοία για να αντικαταστήσει τα παλαιότερα καταδρομικά. Ομοίως υπάρχει σε εξέλιξη πρόγραμμα κατασκευής φρεγατών κατηγορίας FFG (τύπος 054A) (JIANGKAI II), με 12 πλοία αυτήν την στιγμή στο στόλο και έξι ή περισσότερα σε διάφορα στάδια κατασκευής, ενώ αναμένονται κι άλλα. Αυτά τα νέα DDG και FFG παρέχουν μια σημαντική βελτίωση στη δυνατότητα κάλυψης περιοχής με αεροπορική άμυνα από το ναυτικό, η οποία θα είναι κρίσιμη δεδομένου ότι επεκτείνει τις επιχειρήσεις σε «απόμακρες θάλασσες» πέρα από την ακτίνα των παράκτιων σημείων αεροπορικής άμυνας. Η δυνατότητα παράκτιων εχθροπραξιών του ναυτικού, ειδικά στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας και της Ανατολικής Κίνας, ενισχύθηκε με μια νέα κατηγορία μικρού σκάφους (κορβέτες). Τουλάχιστον έξι κορβέτες κατηγορίας JIANGDAO (FFL) (τύπος 056) κατελκύστηκαν το 2012. Η Κίνα προτίθεται να κατασκευάσει 20 έως 30 αυτής της κατηγορίας με σκοπό να ενισχύουν τα 60 πυραυλικά σκάφη περιπόλου, κατηγορίας καταμαράν HOUBEI (PTG) (τύπος 022). Τέλος βλέπουμε και αύξηση των αποβατικών δυνάμεων του με πλοία κατηγορίας YUZHAO (LPD) (τύπος 071).¹¹³

Κύριος στόχος του PLAN είναι να δημιουργήσει ένα ναυτικό ανοικτής θάλασσας «βαθέων κυανών υδάτων» (blue water navy), ώστε να επεκτείνει τις δραστηριότητες και λειτουργίες του, πέρα από την Ανατολική Ασία, σε αυτό που η Κίνα αποκαλεί «μακρινές θάλασσες». Οι αποστολές σε αυτές τις περιοχές, περιλαμβάνουν προστασία σημαντικών θαλάσσιων οδών από τη τρομοκρατία, θαλάσσια πειρατεία, προσφορά ανθρωπιστικής βοήθειας και βοήθεια για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, άσκηση ναυτικής διπλωματίας και περιφερειακής αποτροπής, με σκοπό να αποτρέψει έναν τρίτο, όπως για παράδειγμα οι ΗΠΑ, να παρέμβουν σε μία σύγκρουση με την Ταϊβάν ή στη Θάλασσα της Νοτίου Κίνας. Η δυνατότητα του PLAN ως προς την εκτέλεση αυτών των αποστολών είναι μέτρια αλλά σταδιακά αυξανόμενη, διότι αποκτά περισσότερη εμπειρία να ενεργεί σε μακρινές περιοχές και αποκτά μεγαλύτερα και πιο προηγμένα σκάφη. Ο στόχος της Κίνας είναι στη διάρκεια των ερχόμενων δεκαετιών να γίνει η ισχυρότερη περιφερειακή δύναμη και να είναι σε θέση να προβάλει την ισχύ της

¹¹³ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 7

σε όλη την υδρόγειο διεξάγοντας επιχειρήσεις μεγάλης έντασης και για περίοδο αρκετών μηνών όπως η Μεγάλη Βρετανία στα Νησιά Φώκλαντ στο Νότιο Ατλαντικό. Η περιορισμένη όμως λογιστική υποστήριξη (υποστήριξη Διοικητικής Μέριμνας), παραμένει ένα βασικό εμπόδιο, αποτρέποντας το PLAN στο να ενεργεί και να λειτουργεί σε μεγάλες αποστάσεις από τις θάλασσες της Ανατολικής Ασίας.¹¹⁴

3.4 Πολεμική Αεροπορία (PLAAF)

Η Κινεζική Αεροπορία από το 2000, έχει αρχίσει ένα πρόγραμμα σταδιακής μείωσης της αριθμητικής της δύναμης με παράλληλη αύξηση του αριθμού των μαχητικών αεροσκαφών νέας γενεάς (τέταρτης γενεάς σύμφωνα με τη Κίνα αλλά μεταξύ τρίτης και τέταρτης βάση ευρωπαϊκών προτύπων). Το 2000 η συνολική αεροπορική ισχύς της Κίνας (Αεροπορία και Ναυτικό), συμπεριελάμβανε περί τα 3000 με 3200 μαχητικά αεροσκάφη, τα οποία όμως σχεδόν όλα ήταν πεπαλαιωμένα F – 6 (J – 6) και F – 7 (J – 7), αντίγραφα των MiG – 19 και MiG – 21 αντιστοίχως (παλαιότερης 2^{ης} και 3^{ης} γενιάς). Υπήρχε μόνο ένας μικρός αριθμός, νέας γενεάς, περίπου 50 ρωσικής κατασκευής Sukhoi Su – 27.¹¹⁵ Στο τέλος του 2012 ο αριθμός των μαχητικών έχει μειωθεί στα 2300 (1700 πολλαπλών ρόλων και εναέριας μάχης και 600 βομβαρδιστικά) και υπάρχουν επιπλέον 475 μεταφορικά. Από αυτά 490 είναι νέας γενεάς και δύναται να ενεργήσουν σε επιχειρήσεις κατά της Ταϊβάν χωρίς να απαιτείται ανεφοδιασμός, ορμώμενα από τις ηπειρωτικές κινεζικές απέναντι ακτές.¹¹⁶ Επιπλέον, έχει αναπτύξει σημαντικούς πολλαπλασιαστές ισχύος, όπως αεροπορικά συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης και ελέγχου, εξειδικευμένα αεροσκάφη συλλογής ηλεκτρονικών πληροφοριών και διεξαγωγής ηλεκτρονικού πολέμου κλπ. Εάν είχε τη δυνατότητα χρήσης ιπτάμενων τάνκερ θα βελτίωνε αυτές τις επιδόσεις αλλά στερείται επαρκούς αριθμού αεροσκαφών αυτής της κατηγορίας. Το δεδομένο αυτό αναμένεται να αλλάξει σταδιακά.¹¹⁷

Σήμερα, ένα από τα κορυφαία κινεζικής ανάπτυξης μαχητικά αεροσκάφη που βρίσκεται σε υπηρεσία, είναι το τέταρτης γενεάς J – 10, το οποίο εμφανίστηκε πριν από πέντε

¹¹⁴ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 38 και 39

¹¹⁵ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 167

¹¹⁶ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 76

¹¹⁷ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 167 και 168

περίπου χρόνια. Το J – 10 χαρακτηρίζεται σαν ένα μικρό Eurofighter, αν και δε γνωρίζουμε πολλά πράγματα για τις πραγματικές του δυνατότητες. Η Κίνα συνεχίζει να εργάζεται σε διάφορα προγράμματα παραγωγής αεροσκαφών όπως η έκδοση J – 11B, όπου εμφανίστηκε το 2007 και είναι κινεζοποιημένη έκδοση του Sukhoi – 27SK με πολλές βελτιώσεις.

Το JH – 7A που είναι το πιο σύγχρονο μαχητικό κρούσης της Κινεζικής Αεροπορίας, προέρχεται από μια βελτιωμένη έκδοση του JH – 7, οι παραδόσεις του οποίου στην PLAAF συνεχίζονται. Είναι εφοδιασμένο με ρωσικούς πυραύλους αντιραντάρ Kh – 31P (κωδική ονομασία NATO, AS – 17 'Krypton') και αποτελεί κατά πάσα πιθανότητα το βασικό αεροσκάφος καταστολής εχθρικής αεράμυνας (SEAD) της Κινεζικής Αεροπορίας. Δύναται να χρησιμοποιεί και τον αντιπλοϊκό πύραυλο Kh – 31A (τροποποιημένη έκδοση του προαναφερομένου) εναντίον πλοίων. Το JH – 7A είναι το αεροσκάφος με τις μεγαλύτερες δυνατότητες εξαπόλυσης όπλων ακριβείας της Κινεζικής Αεροπορίας.¹¹⁸

Η Κίνα συνεχίζει να αναβαθμίζει το στόλο των H-6 βομβαρδιστικών αεροπλάνων της (τροποποίηση του σοβιετικού σχεδίου TU-16 της δεκαετίας του '50), με μια νέα έκδοση που έχουν μετατραπεί και λειτουργούν ως αεροπορικές πλατφόρμες εξαπόλυσης αντιπλοϊκών βλημάτων Cruise μεγάλου βεληνεκούς. Χρησιμοποιείται επίσης μια τροποποιημένη έκδοση των H-6 αεροσκαφών για να εκτελούν εναέριες επιχειρήσεις ανεφοδιασμού για πολλά από τα γηγενή αεροσκάφη, αυξάνοντας έτσι το εύρος δράσης τους.¹¹⁹ Τα αεροσκάφη H-6 αποτελούν μέρος του ευρύτερου συνόλου συστημάτων προσβολής των αμερικανικών πλοίων και άλλων ναυτικών στόχων στη Σινική Θάλασσα, σε μεγάλες αποστάσεις από τις κινεζικές ακτές. Φαίνεται ότι η φιλοσοφία που εφαρμόζουν είναι η τοποθέτηση προηγμένων όπλων σε παλιές πλατφόρμες (μια βληματοκεντρική λογική). Τα προγράμματα εξέλιξης και ανάπτυξης νέων αεροπορικών όπλων, είναι τρεις φορές περισσότερα από αυτά ανάπτυξης νέων αεροσκαφών. Πολλά

¹¹⁸ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 168 - 170

¹¹⁹ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 8

από τα προγράμματα αυτά, συμβαδίζουν με την ανάπτυξη μικρών όπλων λόγω του διαρκώς αυξανόμενου στόλου των κινεζικών μη επανδρωμένων αεροχημάτων (UAV).¹²⁰ Η Κίνα στις 11 Ιανουαρίου 2011 αιφνιδιάζοντας τους διεθνείς αναλυτές αλλά και τους άλλους δρώντες στη περιοχή (συμπεριλαμβανομένης των ΗΠΑ), παρουσίασε το πρώτο πρωτότυπο αεροσκάφος J – 20 πέμπτης γενεάς με χαρακτηριστικά stealth.¹²¹ Μέσα σε δύο χρόνια από τη πρώτη πτήση του μαχητικού J-20 τον Ιανουάριο του 2011, η Κίνα δοκίμασε ένα δεύτερο πρωτότυπο μαχητικού επόμενης γενιάς το J-31, είναι παρόμοιο σε μέγεθος με ένα αμερικάνικο μαχητικό F-35 και εμφανίζεται να ενσωματώνει σχεδιαστικά χαρακτηριστικά παρόμοια με το J-20, πραγματοποιώντας την πρώτη πτήση του στις 31 Οκτωβρίου 2012. Το νέο αεροσκάφος πέμπτης γενεάς δεν αναμένεται να εισαχθεί σε υπηρεσία πριν το 2018 (σύμφωνα με αμερικανικές πηγές), λόγω υψηλών δυσκολιών ενσωμάτωσης πληθώρας τεχνολογικών εξελίξεων και προβλημάτων που έχουν παρουσιασθεί. Τα δύο αυτά αεροσκάφη μελλοντικά, θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αεροσκάφη πολλαπλών ρόλων, για εκτέλεση αποστολών πέρα από τα σύνορα της Κίνας. Εναντίον περιφερειακών βάσεων και εχθρικών εγκαταστάσεων, προβάλλοντας με αυτό το τρόπο την ισχύ της στη περιφέρεια και αντιμετωπίζοντας τα αμερικανικά αεροσκάφη 5^{ης} γενεάς F-22 και F-35.¹²² Επιπλέον η αεροπορική βιομηχανία της Κίνας αναπτύσσει ένα μεγάλο αεροσκάφος μεταφορών (πιθανώς καλούμενο Y-20) με σκοπό να εξασφαλίσει στρατηγικές μεταφορές με ενίσχυση του στόλου των υπαρχόντων ρωσικών IL-76. Αυτά τα μεγάλα αεροσκάφη απαιτούνται για να υποστηρίξουν αερομεταφερόμενες δυνάμεις και έλεγχο αυτών (C2), διάφορα θέματα διοικητικής μέριμνας, εναέριο ανεφοδιασμό σε καύσιμα, διαδικασίες αναγνώρισης, καθώς επίσης και αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας και παροχής βοήθειας σε καταστροφή.¹²³ Η Κινεζική Πολεμική Αεροπορία κατέχει μιας από τις μεγαλύτερες δυνάμεις προηγμένων συστημάτων A/A πυραύλων εδάφους-αέρος στον κόσμο, οι οποίες αποτελούνται από

¹²⁰ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 168 - 170

¹²¹ Αναλυτικές πληροφορίες στο Καραϊωσηφίδης, Φαίδων Γ., Ψυρρής Θοδωρής, "Chengdu J-20 Stealth dragon made in China", *Πτήση και Διάστημα*, τεύχος 302, Ιανουάριος 2011

¹²² http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 66

¹²³ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 8

έναν συνδυασμό συστοιχιών SA-20 προερχόμενων από τη Ρωσία και κινέζικων συστοιχιών HQ-9.

Οι εξελίξεις στην εμπορική και στρατιωτική βιομηχανία της αεροπορίας της Κίνας δείχνουν τη βελτιωμένη κατασκευή αεροσκαφών, τη σχετική τεχνολογία και τις ικανότητες ανάπτυξης προηγμένων συστημάτων. Μέρος της προόδου αυτής, πραγματοποιήθηκε από τις επιχειρησιακές συνεργασίες με τη δυτική αεροπορία και τις αεροδιαστημικές εταιρίες. Η Κίνα θα συνεχίσει να επιδιώκει τη πρόοδο στην αεροδιαστημική τεχνολογία, με σκοπό να αποκτήσει πλήρως την ικανότητα να ανταγωνίζεται τις δυτικές βιομηχανίες.¹²⁴

3.5 Βαλλιστικοί πύραυλοι και Βλήματα Cruise

Οι βαλλιστικοί πύραυλοι¹²⁵ και τα βλήματα cruise¹²⁶, παίζουν πολύ σπουδαίο ρόλο στη διεθνή “σκακιέρα”, η ισχύ και η κατοχή των οποίων, επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων των κρατών. Η Κίνα γνωρίζοντας το πλεονέκτημα που παρέχει η κατοχή τέτοιων οπλικών συστημάτων, επενδύει στην αύξηση και την τεχνολογική εξέλιξη των. Αναφερθήκαμε ήδη ότι οι βαλλιστικοί πύραυλοι και τα βλήματα Cruise που εκτοξεύονται από χερσαίες πλατφόρμες (εκτοξευτές), ανήκουν στη Διοίκηση και τον έλεγχο του Δεύτερου Σώματος Πυροβολικού.

Τα βλήματα Cruise είναι σχετικά εύκολο να καταρριφθούν όταν εντοπιστούν, διότι κινούνται με χαμηλές ταχύτητες, ενώ οι βαλλιστικοί πύραυλοι λόγω της υψηλής ταχύτητας που αναπτύσσουν είναι δύσκολο να στοχοποιηθούν. Το πλεονέκτημα όμως των βλημάτων cruise, είναι ότι πετούν σχεδόν σε επαφή με το ανάγλυφο της επιφανείας

¹²⁴ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 8

¹²⁵ Ο βαλλιστικός πύραυλος είναι ένας πύραυλος ο οποίος ακολουθεί μια βαλλιστική πορεία πτήσης με στόχο τον βομβαρδισμό ενός προκαθορισμένου στόχου με μία ή περισσότερες κεφαλές (πυρηνικές ή όχι). Ο πύραυλος καθοδηγείται μόνο κατά τη σχετικά σύντομη αρχική φάση πτήσης του ενώ στη συνέχεια, η πορεία του ακολουθεί τους νόμους της τροχιακής μηχανικής και της βαλλιστικής, όταν είναι στο διάστημα ο πύραυλος εισέρχεται σε φάση ελεύθερης πτήσης, μέχρι το βλήμα να επανέλθει στην ατμόσφαιρα και να προσκρούσει επί του στόχου λόγω βαρύτητας. Οι βαλλιστικοί πύραυλοι μπορούν να εκτοξευθούν από σταθερές τοποθεσίες ή κινητές πλατφόρμες εκτόξευσης, συμπεριλαμβανομένων οχημάτων, αεροσκαφών, πλοίων και υποβρυχίων.

¹²⁶ «Τα βλήματα αυτά δε χρησιμοποιούν κατά κανόνα πυραυλοκινητήρα για το μεγαλύτερο μέρος της πτήσης τους αλλά κινητήρα τζετ και η ταχύτητά τους είναι πολύ πιο χαμηλή από αυτή των βαλλιστικών όπλων, συνήθως μικρότερη του ήχου. Επίσης, προσεγγίζουν το στόχο τους όχι με βαλλιστική τροχιά αλλά πετώντας χαμηλά σαν μικρά αεροπλάνα, πολλές φορές «γλείφοντας» το έδαφος. Στην πραγματικότητα, τα βλήματα cruise θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν περισσότερο σαν μη επανδρωμένα μικρά, άρα και stealth, αεροπλάνα, που πετούν πολύ χαμηλά πάνω από το έδαφος, έτσι ώστε να παραπλανήσουν την αεράμυνα και εν τέλει διεξάγουν επίθεση αυτοκτονίας πέφτοντας πάνω στους στόχους τους.» όπως αναφέρεται στο Γρίβας Κων/νος, Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 90

της γης και επομένως δύσκολο να εντοπιστούν. Ανιχνεύονται τελευταία στιγμή από τα συστήματα τερματικής άμυνας και μόνο σε αυτά είναι τρωτά εάν υπάρχει αναπεπταμένο έδαφος για να αναγνωριστεί και επαρκής χρόνος για να καταρριφτεί. Επιπλέον τα βλήματα cruise είναι πολύ μικρά, έχουν μικρό ίχνος στο ραντάρ, μικρό κινητήρα επομένως μικρό υπέρυθρο ίχνος, άρα και εάν αναγνωριστούν καθίστανται δύσκολοι στόχοι. Ακόμη και το καλύτερο αντιαεροπορικό εγγύς προστασίας, δεν μπορεί να αναχαιτίσει μια μεγάλη ομάδα βλημάτων Cruise που εισέρχονται μαζικά στην περιοχή του, με αποτέλεσμα κάποιοι από αυτούς θα περάσουν. Η ικανοποιητική κάλυψη μιας χώρας έστω και μικρής, εναντίον βλημάτων cruise, μπορεί να πραγματοποιηθεί με την ύπαρξη επί 24ώρου διάρκειας στον αέρα, συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης και έλεγχου. Αυτά διαθέτουν ραντάρ αεράμυνας τα οποία μπορούν να κατοπτρεύουν το χώρο και έχουν δυνατότητα κάλυψης πολύ μεγαλύτερου εύρους θέασης από ένα επίγειο ραντάρ, το οποίο περιορίζεται από την καμπυλότητα της Γης και το ανάγλυφο του εδάφους.¹²⁷

Το οπλοστάσιο της Κίνας συμπληρώνεται, εκτός από τους βαλλιστικούς πυραύλους, με τα βλήματα cruise, οι δυνατότητες των οποίων συνεχώς βελτιώνονται, πλησιάζοντας αυτές των αντιστοίχων δυτικών και κυρίως αμερικανικών βλημάτων. Η Κίνα έδωσε για πρώτη φορά στη δημοσιότητα εικόνες του αεροεκτοξευόμενου βλήματος (ALCM) DH – 10 ('Dong Hai'), με εκτιμώμενο βεληνεκές μεταξύ 1500 και 2500 χλμ. Το υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ εκτιμούσε, ότι μέχρι το τέλος του 2009, η Κίνα διέθετε 200 έως 500 βλήματα cruise DH – 10 και 45 έως 55 εκτοξευτές. Θεωρείται ότι είναι ανάλογος του αμερικανικού BGM – 109 Tomahawk με σχεδίαση που αποσκοπεί στη μείωση του ίχνους στο ραντάρ. Επιπλέον το βλήμα εμφανίστηκε ανηρτημένο σε μια νέα έκδοση του βομβαρδιστικού H – 6 (κωδικός H – 6K) και έφερε έξι βλήματα DH – 10, ανηρτημένα σε ισάριθμους πυλώνες. Η PLAAF αναπτύσσει μια έκδοση μεγάλης εμβέλειας βομβαρδιστικού του B – 6 (H – 6), το οποίο θα είναι οπλισμένο, με επίσης μεγάλου βεληνεκούς βλήματα cruise προσβολής χερσαίων στόχων (LACM). Όταν αυτά τα αεροσκάφη πιστοποιηθούν ως επιχειρησιακά, θα είναι σε θέση να προσβάλλουν

¹²⁷ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 90-92

στόχους σε μεγάλες αποστάσεις στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας και του Δυτικού Ειρηνικού Ωκεανού.¹²⁸

3.6 Αντιαεροπορικά συστήματα

Η Κίνα έχει αναπτύξει ένα εθνικό σύστημα αεροπορικής άμυνας (IADS) για να υπερασπιστεί βασικές στρατηγικές πόλεις και σημεία κλειδιά στα σύνορα της, εδαφικές διεκδικήσεις και άλλες απειλές εναντίων των δυνάμεων της από αέρος. Το εθνικό σύστημα αεροπορικής άμυνας της Κίνας παρουσιάζει μια πολυεπίπεδη υπεράσπιση των θέσεων της, που αποτελείται από οπλικά συστήματα, ραντάρ και πλατφόρμες C4ISR που είναι λειτουργικά συνδεδεμένα για να αντιμετωπίσουν τους πολλαπλάσιους τύπους εναέριων απειλών σε διαφορετικά ύψη και αποστάσεις. Ένας από τους κύριους σκοπούς, είναι να υπερασπιστεί αποτελεσματικά την επικράτεια της από τους βαλλιστικούς πυραύλους και βλήματα Cruise μεγάλης ακριβείας και ειδικά αυτά που εκτοξεύονται από μεγάλες αποστάσεις. Αυξημένη προτεραιότητα παρουσιάζει και η άμυνα κατά αεροσκαφών με χαρακτηριστικά stealth και τηλεκατευθυνόμενα εναέρια οχήματα.¹²⁹

Η αεροπορία και το ναυτικό της Κίνας χρησιμοποιούν αντιαεροπορικό (A/A) πυροβολικό και συστοιχίες πυραύλων SAM οι οποίοι εκτοξεύονται από χερσαίες και θαλάσσιες πλατφόρμες αντίστοιχα. Οι χερσαίες δυνάμεις της, χρησιμοποιούν συστοιχίες πυραύλων μεσαίας ακτίνας SAM και αντιαεροπορικό πυροβολικό σε μεγάλους αριθμούς (ευρέως). Η PLAAF διαθέτει μία από τις μεγαλύτερες δυνάμεις στον κόσμο με συστήματα πυραύλων εδάφους – αέρος, προηγμένης τεχνολογίας και μεγάλης ακτίνας δράσεως με ρωσικούς SA-20 και κινεζικής παραγωγής HQ-9. Τέλος η Κίνα έχει παρουσιάσει ενδιαφέρον για την απόκτηση των νεωτέρων και μεγάλης ακτίνας δράσης, από τη Ρωσία, των S-400 TRIUMF και αναμένεται να μην παραλειφθούν πριν από το 2017. Αυτό το οπλικό σύστημα έχει τη δυνατότητα να προσβάλλει αεροσκάφη, βλήματα Cruise και τακτικούς¹³⁰ και μεσαίας ακτίνας βαλλιστικούς πυραύλους.¹³¹

¹²⁸ Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 142-143

¹²⁹ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 67

¹³⁰ Βεληνεκές μεταξύ 150 και 300 χιλιόμετρα περίπου

¹³¹ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 67

Το δίκτυο έγκαιρης προειδοποίησης ως ένα άλλο στοιχείο του IADS απαρτίζεται και αυτό από ένα πολυεπίπεδο και εκτενές δίκτυο ραντάρ. Παλαιότερα προστατεύονταν πρωτίστως το Πεκίνο και άλλες βασικές στρατηγικές θέσεις στην ανατολική πλευρά της χώρας, ενώ σήμερα έχει αναπτύξει αεροσκάφη έγκαιρης προειδοποίησης, Kongjing-2000 (KJ-2000), που παρέχουν κάλυψη σε μεγάλες αποστάσεις και χαμηλά ύψη για γρήγορη αντίδραση και διοίκηση των οπλικών συστημάτων στοχοποιώντας εχθρικούς στόχους. Στο μέλλον η Κίνα δύναται να επεκτείνει το εθνικό δίκτυο έγκαιρης προειδοποίησης της με προηγμένες τεχνολογίες, με σκοπό να καλύψει εδάφη μακρύτερα από την ηπειρωτική χώρα, καθώς επίσης να παρέχει και διαστημική άμυνα. Για την αποτελεσματικότερη χρήση του συστήματος έχει αναπτυχτεί ένα C4ISR δίκτυο, το οποίο συνδέει τις πλατφόρμες εκτόξευσης των SAM και του A/A πυροβολικού με τις διοικήσεις εγκαίρου προειδοποίησης προκειμένου να βελτιωθεί ο χρόνος επικοινωνίας και απόκρισης κατά την διάρκεια των διαδικασιών. Τα οπλικά συστήματα που είναι γεωγραφικά διάσπαρτα, σε διαφορετικές μονάδες οι οποίες είναι ένα μίγμα παλαιών και νέων μονάδων, επιτυγχάνουν τη συμβατότητα μέσω της χρήσης του εν λόγω συστήματος. Η Κίνα έχει επεκτείνει τις ταξιαρχίες αεροπορικής άμυνας με νεώτερα συστήματα και στο δυτικό τμήμα της επικράτειας της, ενώ χρησιμοποιεί συστήματα προσομοίωσης για εκπαίδευση υπό ρεαλιστικές συνθήκες του προσωπικού της.¹³²

3.7 Συμπεράσματα

Διαπιστώσαμε στο παρών κεφάλαιο, την αλματώδη ποιοτική και ποσοτική άνοδο όλων των κλάδων των ενόπλων δυνάμεων της Κίνας, προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις των ρόλων και των αποστολών που έχουν ζητηθεί, μέσω των στόχων και των σκοπών της Υψηλής Στρατηγικής που έχει θέσει η πολιτική ηγεσία του ΚΚΚ.

Συγκεκριμένα περιγράψαμε την ανάπτυξη των Χερσαίων δυνάμεων του PLA ως προς την ποιοτική αναβάθμιση τους σε θέματα παντός είδους εξοπλισμών, την εξέλιξη των δογμάτων τους, καθώς και τις προσπάθειες δημιουργίας πνεύματος διακλαδικότητας και συνεργασίας με τους άλλους κλάδους.

Το PLAN συνεχίζει να ενισχύει τις μονάδες επιφανείας του, με αύξηση του αριθμού νεότευκτων σκαφών διαφόρων μεγεθών και ρόλων. Το τελευταίο απόκτημα «καμάρι»

¹³² http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 67 και 68

του PLAN, είναι το αεροπλανοφόρο Liaoning, που αποτελεί σύμβολο ισχύος. Πραγματοποιείται ποιοτική αναβάθμιση ολοκληρωμένων οπλικών συστημάτων αντιπλοϊκής και αντιαεροπορικής άμυνας επί πλοίων επιφανείας, αλλά και παράλληλη ανάπτυξη του υποβρυχιακού του στόλου. Κύριος σκοπός, εκτός της δυνατότητας να κυριαρχεί στις Θάλασσες της Ανατολικής και Νότιας Σινικής, είναι η δημιουργία ενός ναυτικού ανοικτής θάλασσας για δυνατότητα προβολής ισχύος σε μακρινές αποστάσεις και διατήρησης ανοικτών των θαλάσσιων οδών εμπορίου και ανεφοδιασμών.

Η PLAAF συνεχίζει να μειώνει τον αριθμό των αεροσκαφών της με παράλληλη ποιοτική αναβάθμιση, αγοράζοντας και κατασκευάζοντας νέα μοντέλα τρίτης και τέταρτης γενεάς. Συγχρόνως εργάζεται στην κατασκευή νέων μοντέλων (5^{ης} γενεάς) με ενσωματωμένες προηγμένες τεχνολογίες και οπλικά συστήματα. Επιπλέον έχει εστιάσει και στην κατασκευή μη επανδρωμένων (UAV) και μη επανδρωμένων μαχητικών (UCAV) αεροχημάτων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διάφορων ειδών αποστολές.

Το Δεύτερο Σώμα Πυροβολικού (Second Artillery), το οποίο λειτουργεί ως ανεξάρτητος κλάδος, ελέγχει τους πυρηνικούς και συμβατικούς βαλλιστικούς πυραύλους καθώς και τα βλήματα Cruise της Κίνας. Αναπτύσσει και εξετάζει διάφορες νέες κατηγορίες πυραύλων, πρόσθετες μονάδες αυτών και αναπτύσσει νέες τακτικές επιβίωσης και εκτέλεσης της αποστολής του σύμφωνα με τα εθνικά συμφέροντα. Για τον λόγο αυτό, το μέγιστο της δύναμης του είναι ταγμένο έναντι της Ταϊβάν.

Όλη αυτή η ποσοτική και τεχνολογική αναβάθμιση του PLA, είναι αναγκαία για την υλοποίηση των αποστολών της Στρατιωτικής Στρατηγικής που πρέπει να εφαρμόσει, έχοντας ως φάρο και πυξίδα του την υψηλή στρατηγική. Τις αποστολές και στρατηγικές αυτές θα δούμε στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ, ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 21^{ου} ΑΙΩΝΑ

4.1 Εισαγωγή

Η στρατιωτική διάσταση μιας χώρας και η Στρατιωτική Στρατηγική της, είναι μόνο μία από τις πέντε διαστάσεις της Υψηλής Στρατηγικής που αναλύσαμε στη θεωρητική προσέγγιση και υποστήριξη της παρούσας εργασίας, κατά την ανάπτυξη του 1^{ου} κεφαλαίου. Λόγω όμως περιορισμού, που επιβάλλεται από τον τίτλο του θέματος και τη συνολική έκταση της εργασίας, θα εστιάσω σε αυτό το κεφάλαιο, στην ενδελεχή εξέταση και ανάλυση της διάστασης που αφορά τη στρατιωτική στρατηγική, πως αυτή κατευθύνεται από τους πολιτικούς σκοπούς της υψηλής στρατηγικής¹³³ και πως τελικά η Στρατιωτική Στρατηγική της Κίνας σήμερα, μετουσιώνεται και υπηρετεί ως ένας από τους κύριους μοχλούς – άξονες την Υψηλή Στρατηγική της.

Η πολιτική ηγεσία της Κίνας, χαρακτήρισε τις πρώτες δύο δεκαετίες του 21^{ου} αιώνα ως μια πραγματική ευκαιρία, «στρατηγική ευκαιρία», για την υλοποίηση των πολιτικών σκοπών της Υψηλής Στρατηγικής που έχει θέσει η χώρα. Αξιολογεί ότι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι εσωτερικές και διεθνείς συνθήκες είναι κατάλληλες και δύναται να συμβάλλουν στην επιτυχία των στόχων της Κίνας. Οι στρατηγικοί στόχοι που έχουν θέσει είναι **η διαιώνιση και παραμονή στην εξουσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας (ΚΚΚ), η στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας της χώρας, η διατήρηση της εσωτερικής πολιτικής σταθερότητας, η υπεράσπιση των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων, της εδαφικής ακεραιότητας και η εξασφάλιση της θέσης της Κίνας στην παγκόσμια ελίτ ως μεγάλη δύναμη.**

Αυτοί οι στόχοι θα επιτευχθούν σύμφωνα με τους ηγέτες της Κίνας με τη διατήρηση και εξασφάλιση των σημερινών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, με αύξηση της ποιότητας διαβίωσης των πολιτών της χώρας, με προώθηση της σταθερότητας στο εσωτερικό

¹³³ Ο καθηγητής Κολιόπουλος Κων/νος αναφέρει ότι, «η χρήση όλων των στρατιωτικών μέσων ενός κράτους για την επίτευξη των πολιτικών αντικειμενικών σκοπών του ενόψει πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης ονομάζεται στρατιωτική στρατηγική», στο Κολιόπουλος Κων/νος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2010, Β' Έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 44

μέτωπο, με σημείωση σημαντικής προόδου στο στρατιωτικό εκσυγχρονισμό και έχοντας την ικανότητα να κερδηθούν πιθανές τοπικές και περιφερειακές συγκρούσεις, όπως η περίπτωση της Ταϊβάν, η προστασία των θαλασσίων γραμμών μεταφοράς καυσίμων και διακίνησης εμπορίου, της υπεράσπισης των εθνικών αξιώσεων στη Θάλασσα της Ανατολικής και Νότιας Κίνας και τέλος την υπεράσπιση των δυτικών συνόρων. Οι δηλώσεις αυτές καταδεικνύουν, ότι για την κινεζική ηγεσία, η ανάπτυξη σύγχρονων στρατιωτικών δυνάμεων είναι απαραίτητη για την Κίνα, με σκοπό να εδραιώσει τη θέση της και να επιτύχει τους σκοπούς της. Επιπρόσθετα, ως κρίσιμο αποτρεπτικό παράγοντα για να αποτρέψει τις ενέργειες από άλλες εξωτερικές δυνάμεις οι οποίες θα μπορούσαν να βλάψουν τα κινεζικά συμφέροντα, ή για να επιτρέψει στην Κίνα να υπερασπιστεί αυτά, ενάντια σε τέτοιες ενέργειες εάν αποτύχει η αποτροπή πολέμου.¹³⁴ Συνεχώς διακηρύσσει ότι η άνοδός της είναι «ειρηνική» και προσπαθεί να καθησυχάσει τις γειτονικές χώρες για τη δυναμική ανάπτυξη της οικονομίας και των στρατιωτικών ικανοτήτων της. Θεωρεί επίσης ουσιαστικές τις σχέσεις της με τις Ηνωμένες Πολιτείες οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν τη σταθερότητα και την ανάπτυξή της, διότι συνεχίζει να τις βλέπει ως κυρίαρχο περιφερειακό και παγκόσμιο δράστη, με τη μέγιστη δυνατότητα να υποστηρίξει και ενδεχομένως, να αναστατώσει την άνοδο της Κίνας. Παρά τις προσπάθειες και την επιθυμία της, να προβάλει μια εικόνα δυναμικά αναπτυσσόμενης χώρας που συμμετέχει σε μια ειρηνική στρατηγική ανάπτυξη, οι προσπάθειές της να υπερασπίσει τα εθνικά συμφέροντα της, την κυριαρχία της και την εδαφική ακεραιότητα της, έχουν φανερώσει περιστασιακά συμπεριφορές που παράγουν περιφερειακές ανησυχίες για τις προθέσεις της.¹³⁵ Τέτοια παραδείγματα και ενέργειες έχουν περιγραφεί στο 2^ο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας. Επιβαρυντικό σημείο που επιπλέον έχει αυξήσει τις ανησυχίες στην περιοχή για τις προθέσεις της, είναι η έλλειψη διαφάνειας, που περιβάλλει τις αυξανόμενες με ταχείς ρυθμούς στρατιωτικές ικανότητες και τη στρατηγική λήψη αποφάσεων της Κίνας.

Εκτιμάται ότι ο στρατιωτικός εκσυγχρονισμός με ταχείς ρυθμούς των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων, αποβλέπει στη σταδιακή μέσα στην επόμενη δεκαετία, επίτευξη μιας σειράς

¹³⁴ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 15

¹³⁵ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 15 και 16

εθνικών στόχων και σκοπών αυξανόμενης εμβελείας. Αυτοί οι στόχοι είναι η αποτροπή της αμερικανικής επέμβασης σε περίπτωση εχθροπραξιών με την Ταϊβάν, η δυνατότητα αξιόπιστης στρατιωτικής υποστήριξης των εθνικών διεκδικήσεων στην περιοχή της Ανατολικής και Νότιας Κινεζικής Θάλασσας, η προστασία και ο έλεγχος των θαλασσιών γραμμών επικοινωνιών για τη μεταφορά καυσίμων και εμπορίου, η αύξηση της επιρροής της Κίνας στον Δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό με παράλληλη μείωση της Αμερικανικής επιρροής και η ανάπτυξη του γοήτρου της σε παγκόσμιο επίπεδο ως Μεγάλης Δύναμης. Επιπρόσθετα θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο συσχετισμός στρατιωτικής ισχύος ανάμεσα στην Κίνα και της ΗΠΑ, στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας, είναι σίγουρο ότι θα επηρεάσει σοβαρά τις στρατιωτικές και πολιτικές των λοιπών χωρών της περιοχής.

4.2 Πυρηνικά Όπλα και Πυρηνική Στρατηγική

Η επίσημη πολιτική της Κίνας για τα πυρηνικά όπλα της, συνεχίζει να εστιάζει στη διατήρηση μιας δομής πυρηνικής δύναμης, ικανής να επιζήσει μιας πρώτης επίθεσης και να έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει αφόρητη ζημιά σε έναν αντίπαλο.¹³⁶ Αναλύοντας αυτήν την πολιτική, θα δούμε ότι αναφέρεται στην πυρηνική στρατηγική της δυνατότητας δευτέρου πλήγματος (second strike capability), η οποία προβλέπει τη δυνατότητα «να προκαλέσεις στον αντίπαλο αφόρητη ζημιά, ακόμη κι αν έχεις δεχθεί αιφνιδιαστικό πρώτο πλήγμα. Η δυνατότητα δευτέρου πλήγματος συνίσταται στη διατήρηση πυρηνικού οπλοστασίου με μεγάλη επιβιωσιμότητα.»¹³⁷ Φυσικά πρέπει να εννοήσουμε τι σημαίνει αφόρητη ζημιά (unacceptable damage), διότι οι απόψεις δίστανται και πολύ σπουδαίο ρόλο παίζει η ιδιοσυγκρασία κάθε λαού και οι ευαισθησίες στις απώλειες και τις ζημιές που είναι ικανός να αποδεχθεί. Για παράδειγμα θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η καταστροφή της Νέας Υόρκης, της Ουάσιγκτον και του Λος Άντζελες θα ήταν αφόρητη ζημιά για τις ΗΠΑ. Για την ίδια μορφή στρατηγικής θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε και τον όρο countervalue.¹³⁸

¹³⁶ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 29 και 30

¹³⁷ Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 257

¹³⁸ Μια πιο ολοκληρωμένη ανάλυση και προσέγγιση του ρόλου τι σημαίνει αφόρητη ζημιά και εξήγηση, του όρου countervalue, περιγράφεται στο Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 257 και 258

Η Κίνα με συνέπεια έχει βεβαιώσει πολλές φορές ότι εμμένει σε μια πολιτική «όχι πρώτης χρήσης» “no first use” (NFU), δηλώνοντας ότι θα χρησιμοποιούσε τις πυρηνικές δυνάμεις της, μόνο σε απάντηση ενός πυρηνικού κτυπήματος. Η πολιτική της NFU έχει διατυπωθεί με δύο διαφορετικές δηλώσεις: Πρώτον, ότι η Κίνα δεν θα χρησιμοποιήσει ποτέ τα πυρηνικά όπλα της πρώτη, ενάντια σε οποιαδήποτε χώρα με πυρηνικά όπλα και δεύτερον, ότι δεν θα χρησιμοποιήσει ποτέ ή θα απειλήσει να χρησιμοποιήσει τα πυρηνικά όπλα της ενάντια σε οποιοδήποτε κράτος που δεν διαθέτει πυρηνικά όπλα (non - nuclear - weapon) ή ζώνη η οποία είναι ελεύθερη από πυρηνικά όπλα (nuclear - weapon - free zone). Εντούτοις, φαίνεται να υπάρχει κάποια ασάφεια ως προς την πολιτική NFU και κυρίως εάν θεωρεί η Κίνα ή όχι, πρώτο κτύπημα τις εκρήξεις μεγάλου υψομέτρου και τα πυρηνικά κτυπήματα επίδειξης.¹³⁹ Η Κίνα θα συνεχίσει να επενδύει πόρους από την εθνική της οικονομία, για να διατηρήσει περιορισμένες αλλά με εξασφάλιση της επιβιωσιμότητας τους, πυρηνικές δυνάμεις που να μπορούν να εφαρμόσουν την ανωτέρω στρατηγική.

Στο σύνολο της, αυτή η πυρηνική στρατηγική που περιγράψαμε, είναι η στρατηγική αποτροπής και ειδικότερα μίνιμουμ αποτροπής (minimum deterrence) ή πεπερασμένης αποτροπής (finite deterrence). Στο επίπεδο της πυρηνικής στρατηγικής *«συνίσταται στη διατήρηση ενός σχετικού μικρού πυρηνικού οπλοστασίου το οποίο είναι στραμμένο αποκλειστικά εναντίον εχθρικών πόλεων (και όχι εναντίον του αντιστοίχου εχθρικού πυρηνικού οπλοστασίου)»*¹⁴⁰.

Στα πλαίσια της εξασφάλισης και επιβιωσιμότητας των πυρηνικών συστημάτων της, που προκύπτει από την πολιτική NFU, η Κίνα πρέπει να απορροφήσει ένα αρχικό πρώτο πυρηνικό κτύπημα, εξασφαλίζοντας την ηγεσία της, το πυρηνικό οπλοστάσιο της και τα δίκτυα διοίκησης και ελέγχου (C2). Για τον λόγο αυτό διατηρεί ένα τεχνολογικά προηγμένο πρόγραμμα κατασκευής υπογείων εγκαταστάσεων (underground facility) (UGF), με δυνατότητες να προστατεύει όλες τις πυρηνικές δυνάμεις της, συμπεριλαμβανομένων των δυνάμεων διοικητικής μέριμνας, του C2 και των σιλό εκτόξευσης των βλημάτων. Το πρόγραμμα UGF άρχισε να επεκτείνεται στα τέλη της δεκαετίας του '80 και αυτή η προσπάθεια εκσυγχρονισμού, πήρε μια ανανεωμένη

¹³⁹ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 30

¹⁴⁰ Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 25

επείγουσα μορφή, μετά από τις αεροπορικές επιχειρήσεις των συμμάχων και ιδιαίτερα των ΗΠΑ, που ανέδειξαν τις στρατιωτικές ικανότητες τους, με τα έξυπνα όπλα κατά τη διάρκεια του πολέμου του Κόλπου το 1991. Οι στρατιωτικές εκστρατείες που ακολούθησαν τη δεκαετία του '90, έπεισαν την Κίνα, ότι έπρεπε να χτίσει τις πιο βαθιά θαμμένες εγκαταστάσεις, με αποτέλεσμα να έχουν αναγνωριστεί σε όλη την Κίνα την τελευταία δεκαετία πάρα πολλές κατασκευές του προγράμματος UGF.¹⁴¹

Το Δεύτερο Σώμα Πυροβολικού συνεχίζει να εκσυγχρονίζει τις πυρηνικές δυνάμεις του, σε μια σειρά τεχνολογιών με σκοπό να προσπαθήσει να αντιμετωπίσει τα αμυντικά συστήματα αντιβαλλιστικών πυραύλων των ΗΠΑ και άλλων χωρών. Ενισχύει τα σιλό και τα συστήματα των διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων (ICBM), με τη προσθήκη περισσότερων επιβιώσιμων κινητών μονάδων εκτόξευσης και με κεφαλές ανεξάρτητης σκόπευσης οχημάτων επανεισόδου στην ατμόσφαιρα (MIRV) προσβολής πολλαπλών στόχων. Μαζί με την αύξηση κινητικότητας και της επιβιωσιμότητας των νέων γενεών βλημάτων που αναπτύσσει η Κίνα, διεξάγει και πολυάριθμες ασκήσεις που επικεντρώνονται στον ελιγμό και στις διαδικασίες ετοιμότητας έναρξης υπό όρους επιχειρήσεων, που προορίζονται να αυξήσουν την ικανότητα επιβίωσης τους.¹⁴² Επιπλέον με τη χρήση βελτιωμένων συστημάτων επικοινωνιών, οι μονάδες ICBM έχουν τώρα καλύτερη πρόσβαση στις πληροφορίες του πεδίου μάχης, συνεχή επικοινωνία με όλα τα κλιμάκια Διοικήσεως και οι Διοικητές των μονάδων είναι σε θέση να διανείμουν τις εντολές τους σε πολλαπλάσιους υφισταμένους αμέσως.

Τα τελευταία χρόνια έχουν παρουσιασθεί από την Κίνα, διάφοροι τύποι ICBM με κινητές μονάδες εκτόξευσης και βελτιωμένο βεληνεκές που κάποιοι από αυτούς μπορούν να φθάσουν τα 11.200 χλμ, που σημαίνει ότι μπορούν να πλήξουν πολλά σημεία μέσα στον ηπειρωτικό χώρο των Ηνωμένων Πολιτειών.

Η πυρηνική δύναμη του PLA βασίζεται σε χερσαίες πλατφόρμες εκτόξευσης και από το περασμένο έτος έχει τη δυνατότητα να βασίζεται και σε θαλάσσιες πλατφόρμες.

Το χερσαίο εκτοξευόμενο πυρηνικό οπλοστάσιο της Κίνας, αποτελείται αυτήν την περίοδο, από περίπου 50-75 ICBM συμπεριλαμβανομένων των CSS-4 (DF-5), τους

¹⁴¹ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 31

¹⁴² http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 31 και 32

αυτοκινούμενους CSS-10 με τους τύπους 1 και 2 (DF-31 και DF-31A)¹⁴³ και οι πολύ περιορισμένοι σε βεληνεκές CSS-3 (DF-4). Αυτή η δύναμη συμπληρώνεται από τους βαλλιστικούς πυραύλους CSS-2 ενδιαμέσου βεληνεκούς (IRBM) και τους αυτοκινούμενους CSS-5 (DF-21) MRBM για περιφερειακές αποστολές αποτροπής πολέμου. Ως το 2015, οι πυρηνικές δυνάμεις της Κίνας θα περιλάβουν έναν επιπλέον πρόσθετο αριθμό CSS-10 τύπου 2 (DF-31A) και CSS-4 (DF-5).

Οι θαλάσσιες πλατφόρμες εκτόξευσης βασίζονται στα υποβρύχια κατηγορίας JIN (SSBN), όπου έχουν ήδη τρία παραδοθεί και αναμένονται άλλα δύο τα οποία βρίσκονται σε διάφορα στάδια κατασκευής. Τα υποβρύχια κατηγορίας JIN (SSBN) θα φέρουν τον βαλλιστικό πύραυλο JL-2 ο οποίος θα εκτοξεύεται υποβρυχίως και θα έχει βεληνεκές περίπου 7.400 χλμ. δίνοντας στην Κίνα, τη πρώτη μεγάλης ακτίνας, βασισμένη στη θάλασσα πυρηνική ικανότητά της. Τα SSBN κατηγορίας JIN θα έχουν βάση το νησί Hainan στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας με αποστολή να εκτελούν πυρηνικές περιπόλους αποτροπής πολέμου.¹⁴⁴

Οι περαιτέρω αυξήσεις στον αριθμό των αυτοκινούμενων εκτοξευτών ICBM και η έναρξη των περιπόλων αποτροπής πολέμου με τα υποβρύχια (SSBN) που διαθέτουν πυρηνικές κεφαλές, θα αναγκάσουν τον PLA να εφαρμόσει περιπλοκότερα και πιο αξιόπιστα συστήματα ελέγχου και διοίκησης. Αυτό είναι αναγκαίο λόγω των περισσότερων διασκορπισμένων δυνάμεων του, με σκοπό να προστατευτούν οι διαδικασίες ασφάλειας, ανεξαρτησίας και ακεραιότητας της πυρηνικής αρχής.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η Κίνα, προσπαθεί με κάθε τρόπο να επιτύχει την εξασφάλιση του πυρηνικού οπλοστασίου της, με την αύξηση του αριθμού των πυρηνικών όπλων της και με παράλληλη αύξηση των τύπων τους, κινητικότητα και απόκρυψη των πυρηνικών όπλων, αυξημένη ετοιμότητα με τη διεξαγωγή ασκήσεων και οχύρωση των σταθερών θέσεων με το πρόγραμμα UGF. Τελευταία προσπαθεί να εφαρμόσει το μέτρο της πυρηνικής τριάδας ή στρατηγικής τριάδας, που θέλει τη δυνατότητα ύπαρξης πυρηνικών όπλων στη ξηρά, τη θάλασσα και τον αέρα, για

¹⁴³ Επιπλέον στοιχεία και ανάλυση για το κινεζικό οπλοστάσιο των χερσαίων πυρηνικών πυραύλων, στο Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 85

¹⁴⁴ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 32

μεγαλύτερη επιβιωσιμότητα έναντι πρώτου εχθρικού κτυπήματος και μεγαλύτερη διεισδυτικότητα έναντι της εχθρικής αντιβαλλιστικής άμυνας.¹⁴⁵

4.3 Περιοχή Αντιπρόσβασης – Άρνησης (A2/AD) και εξασφάλιση ελεύθερης διέλευσης ναυσιπλοΐας

Η αεροναυτική δύναμη των Ηνωμένων Πολιτειών στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας και ειδικότερα στη θαλάσσια περιοχή του Δυτικού Ειρηνικού, δεν είναι καθόλου ευχάριστη κατάσταση για την Κίνα. Οι ΗΠΑ επί της ουσίας, ελέγχουν το θαλάσσιο χώρο έξω από τις κινεζικές ακτές, κατά μήκος της Σινικής Θάλασσας και την έχουν θέσει μέσα σε έναν ασφυκτικό κλοιό, παρέχοντας τη δυνατότητα στον αμερικανικό στόλο να προστατεύει την Ταϊβάν και να εμποδίζει το Πεκίνο να εφαρμόσει τη στρατηγική που επιθυμεί. Σκοπός αυτής της στρατηγικής, είναι η Ταϊβάν να μη διακηρύξει την ανεξαρτησία της και κάποια μέρα να ενωθεί με τα μητροπολιτικά εδάφη της ηπειρωτικής Κίνας.

Θεωρώντας, ότι θα ήταν πολύ δύσκολο, έως ακατόρθωτο και πολύ δαπανηρό, να οικοδομήσουν αεροναυτικές δυνάμεις αντάξιες των ΗΠΑ και μάλιστα χωρίς να είναι ξεκάθαρο ότι θα αποκτήσουν αδιαφιλονίκητο πλεονέκτημα έναντι αυτών, αποφάσισαν να επενδύσουν σε μια σειρά άλλων ικανοτήτων. Οι ικανότητες αυτές αποσκοπούν, να εκδιώξουν το ναυτικό των ΗΠΑ μακριά από τις ηπειρωτικές ακτές της Κίνας, να εξασφαλίσουν την κυριαρχία στο ζωτικό θαλάσσιο χώρο της Σινικής Θάλασσας, να εμποδίσουν τις αμερικανικές αεροναυτικές δυνάμεις να επιχειρούν προς όφελος της Ταϊβάν παρέχοντας σε αυτήν κάλυψη και με αυτό τον τρόπο να θέσουν την Ταϊβάν, σε μια αδιαμφισβήτητη κινεζική σφαίρα επιρροής. Ο επίκαιρος όρος που χρησιμοποιείται, για να περιγραφεί η στρατηγική που ακολουθεί η Κίνα στην εν λόγω περιοχή,¹⁴⁶ όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, είναι «αντιπρόσβασης – άρνησης περιοχής» (Anti Access /

¹⁴⁵ Περισσότερες λεπτομέρειες και μια εκτενέστερη θεωρητική προσέγγιση αναφέρεται στο Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 255 - 257

¹⁴⁶ Είναι οι περιοχές που οριοθετούνται από τις ηπειρωτικές ακτές της Κίνας μέχρι τη «πρώτη νησιωτική αλυσίδα» και ανάμεσα «πρώτης και δεύτερης νησιωτικής αλυσίδας». Η «πρώτη νησιωτική αλυσίδα» ξεκινά από την Ιαπωνία, την Ταϊβάν, κατά μήκος της δυτικής ακτής των Φιλιππίνων, της βόρειας ακτή του Βόρνεο έως τη νότια ακτή του Βιετνάμ. Η «δεύτερη νησιωτική αλυσίδα» εισχωρεί βαθιά μέσα στον Ειρηνικό και εκτείνεται από τη νοτιοανατολική Ιαπωνία, τα νησιά Μπονίν, Μαριάνες νήσους, Δυτικές Καρολίνες, έως το βόρειο-δυτικό άκρο της Νέας Γουινέας.

Area Denial) (A2 / AD) και είναι αποδεκτός επισήμως ως ορολογία και από το αμερικανικό υπουργείο άμυνας¹⁴⁷.

Για να υλοποιήσει τους στόχους αυτούς ο PLA, αναπτύσσει σταδιακά, ενιαία δικτυοκεντρικά βαλλιστικά πολυσυστήματα τα οποία συνδυάζουν ραντάρ επιφανείας, εναέρια συστήματα εγκαίρου προειδοποίησης (ιπτάμενα ραντάρ), δορυφορικά συστήματα και μη επανδρωμένα αεροχήματα (UAV), σε συνδυασμό με βαλλιστικούς πυραύλους εναντίον πλοίων (ASBM). Οι βαλλιστικοί πύραυλοι παίρνουν οδηγίες και ανανεώνουν τις πληροφορίες στοχοποίησης όσο βρίσκονται σε πτήση και ρυθμίζουν ανάλογα την τροχιά τους, με απώτερο σκοπό τη προσβολή κινούμενων στόχων και κυρίως τις ομάδες μάχης των αεροπλανοφόρων των ΗΠΑ και τα λοιπά πολεμικά πλοία. Για την εκμετάλλευση του μεγάλου βεληνεκούς των βαλλιστικών αυτών πυραύλων, η Κίνα αναπτύσσει ραντάρ με ικανότητες εντοπισμού στόχων πέρα του ορίζοντος, σε συνδυασμό με εξειδικευμένους δορυφόρους που έχει ήδη αναπτύξει σε τροχιά και μη επανδρωμένα αεροχήματα. Τα επόμενα χρόνια αναμένεται να θέσει σε τροχιά έναν μεγάλο αριθμό εξειδικευμένων δορυφόρων, για την καλύτερη αξιοπιστία και αποτελεσματικότερη λειτουργία του συστήματος. Επιδιώκει επίσης να ενισχύσει τον έλεγχο, όχι μόνο της επιφάνειας αλλά και του βυθού της θάλασσας, στις περιοχές που σχετίζονται με τα εθνικά της συμφέροντα. Σκοπός είναι να κρατήσει μακριά από τις ακτές της, όχι μόνο αεροπλανοφόρα και τα λοιπά αμερικανικά πλοία επιφανείας, αλλά και τα πυρηνικά υποβρύχια που είναι εφοδιασμένα με συμβατικούς πυραύλους. Για το λόγο αυτό έχει δώσει μεγάλη έμφαση, στη χρήση ηχοσημαντήρων που θα συνεργάζονται με ανθυποβρυχιακά αεροσκάφη (επανδρωμένα ή μη) και θα παρέχουν πληροφορίες.¹⁴⁸

Η Κίνα αναπτύσσει μια σειρά συμβατικών οπλισμένων βαλλιστικών πυραύλων, βλημάτων Cruise, δυνάμεων ειδικών αποστολών και ικανοτήτων κυβερνοπολέμου για να απειλούνται όλοι οι στόχοι, συμπεριλαμβανομένων των εδαφικών βάσεων, εγκαταστάσεων υποστήριξης, ναυστάθμων και αεροδρομίων μέσα σε αυτή τη περιοχή

¹⁴⁷ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 32

¹⁴⁸ Περισσότερη τεχνική και τακτική ανάλυση της χρήσης των διαφόρων συστημάτων και της συνεργασίας μεταξύ των αναφέρεται στο Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 98 – 104

(A2/AD). Όλες αυτές οι βελτιώσεις των οπλικών συστημάτων και των δομών της κινεζικής στρατιωτικής μηχανής, θα δώσουν τη δυνατότητα ελέγχου και προσβολής εχθρικών πλοίων σε απόσταση μέχρι και 1.000 NM από τις ακτές της Κίνας.

Η ικανότητα A2/AD είναι στενά συνδεδεμένη με τη στρατηγική κατά της Ταϊβάν και τη σταδιακή ανάπτυξη ενός ναυτικού ανοικτής θάλασσας (βαθέων υδάτων – ωκεάνιου). Αποτελούν μαζί ένα όραμα μιας θαλάσσιας επέκτασης της Κίνας, προς τον ανοικτό ωκεανό (Ειρηνικό). Διότι εάν η χρήση των αμερικανικών αεροπλανοφόρων εντός της «δεύτερης νησιωτικής αλυσίδας», δεν είναι πλέον εφικτή, λόγω του υψηλής επικινδυνότητας, οι ΗΠΑ δεν θα είναι πλέον σε θέση να κυριαρχούν στην περιοχή. Επομένως η Κίνα, θα είχε την ικανότητα της άμεσης προβολής ισχύος, μέχρι τη «δεύτερη αλυσίδα νήσων» υπό την κάλυψη της A2/AD, χωρίς να πρέπει να ανησυχεί για την παρέμβαση των ΗΠΑ.

Οι ικανότητες της Πολεμικής Αεροπορίας για την A2/AD θα στηριχτούν στην ανάπτυξη της 5^{ης} γενεάς μαχητικών, η οποία δεν είναι πιθανό να τοποθετηθεί πριν το 2018. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτών των αεροσκαφών, περιλαμβάνουν υψηλή ικανότητα εκτέλεσης ελιγμών, τεχνολογία stealth, σύγχρονη αεροναυτική ηλεκτρονική και αισθητήρες που προσφέρουν άμεση πρόσβαση στα δίκτυο-κεντρικά συστήματα διεξαγωγής του αγώνα, ραντάρ με προηγμένες ικανότητες, προστασία ενάντια στα εχθρικά ηλεκτρονικά αντίμετρα και προηγμένες λειτουργίες επικοινωνίας και ναυσιπλοΐας. Επιπλέον, οι συνεχόμενες βελτιώσεις στον στόλο των βομβαρδιστικών αεροπλάνων, μπορούν να παρέχουν την ικανότητα μεταφοράς των νέων βλημάτων Cruise μεγάλου βεληνεκούς. Ομοίως, η απόκτηση και η ανάπτυξη των τηλεκατευθυνόμενων εναέριων οχημάτων (UAV) μεγάλης εμβέλειας και των τηλεκατευθυνόμενων εναέριων οχημάτων μάχης (UCAV), θα αυξήσουν τη δυνατότητα της Κίνας να πραγματοποιεί αναγνωρίσεις σε μεγάλες αποστάσεις και να επιφέρει πλήγματα στον εχθρό.

Οι επίγειες ικανότητες της αντιαεροπορικής άμυνας A2/AD της Κίνας, θα στηριχθούν στους αυξανόμενους αριθμούς των τεχνολογικά προηγμένων μεγάλης ακτίνας δράσης πυραύλων SAM.

Το πολεμικό ναυτικό (PLAN) είναι στη πρώτη γραμμή των εξελίξεων, όσο αφορά την A2/AD αλλά και τη διατήρηση των ελευθέρων γραμμών ναυσιπλοΐας, με σκοπό να

απαγορεύει μέσα σε αυτές τις περιοχές, τις κινήσεις και επιχειρήσεις τρίτων και να προστατεύει τα πετρελαιοφόρα και εμπορικά πλοία της Κίνας.

Σε μια σύγκρουση, οι επιχειρήσεις του ναυτικού θα άρχιζαν πιθανώς στις παράκτιες και κοντινές περιοχές με την ηπειρωτική χώρα, χρησιμοποιώντας βλήματα Cruise, ναυτικά αεροσκάφη, τα μικρότερα πολεμικά σκάφη και θα επεκτείνονταν μέχρι τη δεύτερη αλυσίδα νησιών και τα στενά Μάλακα, χρησιμοποιώντας τα μεγάλα πολεμικά σκάφη επιφανείας και τα υποβρύχια. Δεδομένου ότι το PLAN αποκτά εμπειρία αλλά και μεγαλύτερο αριθμό ικανότερων σκαφών με εξελιγμένα οπλικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αντιαεροπορική άμυνα μεγάλης ακτίνας δράσης, θα επεκτείνει το βάθος αυτών των περιοχών περαιτέρω στο δυτικό Ειρηνικό. Η Κίνα βλέπει τα μεγάλης ακτίνας δράσης πυραυλικά συστήματα εναντίον πλοίων επιφανείας (ASBM), ως βασικό όπλο για την επιτυχή λειτουργία της A2/AD και για τον σκοπό αυτό, αναπτύσσει πολλαπλάσιους προηγμένους τύπους και πλατφόρμες εκτόξευσης. Αυτές οι πλατφόρμες περιλαμβάνουν τα συμβατικά και πυρηνοκίνητα υποβρύχια, πλοία επιφανείας και αεροσκάφη.

Στη παρούσα φάση η Κίνα θα αντιμετωπίζει προβλήματα στην εφαρμογή της πλήρους λειτουργίας της A2/AD. Κατ' αρχάς, δεν έχει αναπτύξει μία ισχυρή ικανότητα να ανταπεξέλθει σε εχθροπραξίες μακριά από τις ακτές της. Δεύτερον, δεν είναι σαφές εάν έχει την ικανότητα, να συλλέξει τις αναγκαίες πληροφορίες ακριβούς στοχοποίησης και να τις περάσει άμεσα στις πλατφόρμες των οπλικών συστημάτων για έγκαιρη έναρξη προσβολής των στόχων, στις θαλάσσιες περιοχές πέρα από τη πρώτη αλυσίδα νησιών. Η Κίνα εργάζεται σε αυτόν τον τομέα, για να υπερνικήσει τις ανεπάρκειες της.¹⁴⁹

Τα τελευταία χρόνια, η εμπειρία σε θαλάσσιες επιχειρήσεις του PLAN, σε απομακρυσμένες περιοχές, έχει προέλθει πρώτιστα από τη τρέχουσα αποστολή καταπολέμησης της πειρατείας στο Κόλπο του Άντεν και των αποστολών εργασίας σε μεγάλες αποστάσεις, πέρα από την πρώτη αλυσίδα νησιών στον Δυτικό Ειρηνικό. Η Κίνα συνεχίζει να στηρίζει μια παρουσία σκαφών στον Κόλπο του Άντεν, για να προστατεύσει την κινεζική εμπορική ναυτιλία από τη θαλάσσια πειρατεία. Αυτή η

¹⁴⁹ Πιο ενδελεχή ανάπτυξη του θέματος στο http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 32 – 35

λειτουργία, είναι η πρώτη που αναπτύσσει πέρα από την περιοχή της Ασίας. Επιπλέον, το κινεζικό πολεμικό ναυτικό έχει αρχίσει να αναλαμβάνει στρατιωτικές δραστηριότητες, μέσα στις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες (ΑΟΖ) άλλων κρατών στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, χωρίς την άδεια τους.

Η περιορισμένη υποστήριξη Διοικητικής Μέριμνας, παραμένει ένα βασικό εμπόδιο, αποτρέποντας το PLAN να επιχειρεί μακρύτερα πέρα από την ανατολική Ασία, ιδιαίτερα στον Ινδικό Ωκεανό. Η Κίνα επιθυμεί να επεκτείνει τη πρόσβασή της, σε υποστήριξη διοικητικής μέριμνας στον Ινδικό Ωκεανό και προσπαθεί να βρει διάφορα σημεία πρόσβασης σε αυτήν την περιοχή. Έχει εξασφαλίσει ήδη έναν αριθμό σημείων στρατιωτικής και γεωπολιτικής σημασίας, που παρέχουν υποστήριξη Διοικητικής Μέριμνας του στόλου του, κατά μήκος της θαλάσσιας οδού Νότια Σινική Θάλασσα, Στενά Μάλακα, Ινδικός Ωκεανός και από εκεί είτε προς Περσικό κόλπο είτε προς Αφρική. Το σύνολον αυτών των σημείων, που βρίσκονται κατά μήκος της προαναφερθείσης θαλάσσιας οδού, ονομάσθηκαν από αμερικανούς αναλυτές «Αλυσίδα Μαργαριταριών» (String of Pearls). Τέτοια σημεία είναι η νήσος Χαϊνάν ευρισκόμενη στη θάλασσα της Νοτίου Κίνας, βορειοανατολικά του Βιετνάμ, με αξιόλογες αναβαθμισμένες στρατιωτικές βάσεις. Η νήσος Γούντι, ανατολικά του Βιετνάμ, στη περιοχή του Τσιταγκόνγκ στο Μπαγκλαντές, ένας λιμένας ανοικτής θαλάσσης στη Σίτουε (Kyauk Phyu) της Μιανμάρ, η ναυτική βάση στη Γκαντάρ (Gwadar) του Πακιστάν, καθώς και σημεία ή λιμένες της Σρι Λάνκα, των Μαλβίδων, των Σεϋχελών και της Μαδαγασκάρης.¹⁵⁰

4.4 Στρατιωτική Στρατηγική της Κίνας έναντι της Ταϊβάν

Η διαχείριση ενός πιθανού απρόοπτου στο στενό της Ταϊβάν, παραμένει ο κύριος προβληματισμός της Κίνας και η κύρια αποστολή του PLA, παρά τη μείωση των εντάσεων λόγω της επανεκλογής του Πρόεδρου Μα Ιν-Τζιόου (Ma Ying-Jeou) στην Ταϊβάν, τον Ιανουάριο του 2012. Η Κίνα και η Ταϊβάν έχουν επιτύχει 18 συμφωνίες συνεργασίας σε οικονομικά, πολιτιστικά και άλλα ζητήματα, αλλά οι αρχές της Ταϊβάν και το ευρύ κοινό δεν υποστηρίζουν τη διαπραγματεύση για ζητήματα που έχουν σχέση

¹⁵⁰ Πετρόπουλος Σωτήρης, Η Ενεργειακή ταυτότητα της Κίνας, στο Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρης Αστέρης (επιμέλεια), *Η Κίνα και οι άλλοι*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.315 όπου αναφέρεται ότι έχει ληφθεί από τον Pehrson C.J., *String of Pearls: Meeting the challenge of China's rising power across the Asian Littoral*, Carlisle: Strategic Studies Institute, σελ. 3

άμεσα με την εθνική κυριαρχία και την υπόσταση της νήσου. Κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας στα μέσα Οκτωβρίου του 2011, ο πρόεδρος της Ταϊβάν δήλωσε ότι μια συμφωνία ειρήνης με την Κίνα είναι εφικτή σε 10 χρόνια, αλλά υπό κάποιους όρους. Η Κίνα εμφανίζεται διατεθειμένη να σεβαστεί τη τρέχουσα προσέγγιση της Ταϊβάν στις σχέσεις τους. Η ασφάλεια στο στενό της Ταϊβάν και οι σχέσεις των δύο πλευρών, είναι κατά ένα μεγάλο μέρος, λειτουργία δυναμικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ της ηπειρωτικής Κίνας, της Ταϊβάν αλλά και σπουδαίο ρόλο παίζουν οι Ηνωμένες Πολιτείες. Η στρατηγική της Κίνας συνεχίζει να ενσωματώνει τα στοιχεία της αποτροπής, της πειθούς και του εξαναγκασμού, με σκοπό να αποτρέψει ή να καταστείλει την ανάπτυξη πολιτικών θέσεων και κλίματος στην Ταϊβάν, που να ευνοούν την ανεξαρτησία.

Παρά τις θετικές εξελίξεις στις σχέσεις των δύο χωρών και τις δημόσιες δηλώσεις από τους προέδρους των, μετά την επανεκλογή του προέδρου Ma Ying-jeou το 2012, δεν έχει υπάρξει κανένα σημάδι που να δείχνει ότι η στρατιωτική συμπεριφορά της Κίνας έχει αλλάξει σημαντικά απέναντι στην Ταϊβάν. Ο PLA έχει αναπτύξει και έχει επεκτείνει τις στρατιωτικές του ικανότητες ώστε εάν απαιτηθεί, να εξαναγκάσει την Ταϊβάν να συμμορφωθεί στις απαιτήσεις της Κίνας με τη χρησιμοποίηση διαφόρων μέσων, με τελευταία λύση μια εισβολή, εάν είναι απαραίτητο. Αυτές οι τεχνολογικές εξελίξεις και βελτιώσεις των στρατιωτικών ικανοτήτων της Κίνας, θέτουν σημαντικές προκλήσεις στην ασφάλεια της Ταϊβάν. Έχει βασιστεί ιστορικά στην ανικανότητα του PLA να ενεργήσει κατά της νήσου, λόγω της θαλάσσιας απόστασης από τις ηπειρωτικές ακτές, για να γεφυρώσει 100 ναυτικά μίλια. Επιπλέον πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας, τα φυσικά γεωγραφικά πλεονεκτήματα υπεράσπισης νησιών και κατ' ακολουθία τις δυσκολίες για τους επιτιθέμενους,¹⁵¹ την τεχνολογική ανωτερότητα των ενόπλων δυνάμεων της Ταϊβάν και τη δυνατότητα της αμερικανικής υποστήριξης – επέμβασης.

Η Κίνα εμφανίζεται αποφασισμένη να αναβάλει τη χρήση δύναμης, εφ' όσον θεωρεί ότι η ενοποίηση παραμένει μακροπρόθεσμα πιθανή και υπολογίζονται πάντα οι ζημιές της σύγκρουσης με τα αντισταθμίζοντα οφέλη. Υποστηρίζει ότι η αξιόπιστη απειλή με τη χρήση δύναμης, είναι ουσιαστική και αναγκαία, με σκοπό να επιβάλλει τους όρους για την πολιτική πρόοδο και την αποτροπή των κινήσεων της Ταϊβάν προς την

¹⁵¹ Περισσότερη ανάλυση της ανασχετικής δύναμης του νερού στο John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Μετ. Κων/νος Κολιόπουλος, Αθήνα 2006, Έκδοση Έκτη, Εκδόσεις Ποιότητα, Κεφάλαιο 4, σελ.240 – 270

ανεξαρτησία. Ταυτόχρονα έχει δηλώσει φανερά την επιθυμία της, για την ειρηνική ενοποίηση κάτω από την αρχή «μιας χώρας, δύο συστήματα».

Η Κίνα έχει θέσει κάποιες «κόκκινες γραμμές» σε σχέση με το ζήτημα της Ταϊβάν, που εάν ξεπερασθούν θα αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει δυναμικά μέσα. Αυτές οι περιπτώσεις είναι: α) Επίσημη δήλωση ανεξαρτησίας της Ταϊβάν, β) Απροσδιόριστες κινήσεις προς την ανεξαρτησία της, γ) Εσωτερική ανησυχία, δ) Απόκτηση πυρηνικών όπλων, ε) Αόριστες καθυστερήσεις στην επανάληψη του διαλόγου για την ενοποίηση, στ) Ξένη επέμβαση στα εσωτερικά θέματα της Ταϊβάν και ζ) Στάθμευση ξένων στρατευμάτων στην Ταϊβάν.¹⁵²

Επομένως, εάν διαπίστωνε ότι οι σχέσεις με την Ταϊβάν επιδεινώνονταν και η κατάσταση υπερέβαινε τις κόκκινες γραμμές που έχει θέσει, θα αναγκαζόταν να ασκήσει τη δύναμη της με διάφορους τρόπους για να ελέγξει την κατάσταση. Οι τρόποι αυτοί θα μπορούσαν να είναι:

α. Θαλάσσια καραντίνα ή αποκλεισμός. Εκτός από την άμεση στρατιωτική εμπλοκή, οι πιθανές εναλλακτικές λύσεις είναι εναέριος αποκλεισμός, επιθέσεις με βλήματα και πυραύλους, καθώς και ναυτικός αποκλεισμός. Η Κίνα θα μπορούσε να δηλώσει ότι τα σκάφη καθοδόν προς την Ταϊβάν, πρέπει να σταματήσουν σε λιμένες της ηπειρωτικής χώρας για επιθεώρηση ή και τη μεταφόρτωση αυτών πριν από τη διαμετακόμισή τους, στους λιμένες της Ταϊβάν. Η Κίνα θα μπορούσε επίσης να δηλώσει περιοχές κλειστές λόγω ασκήσεων και βολών, τις περιοχές πρόσβασης και προσέγγισης στους λιμένες της Ταϊβάν, στη πραγματικότητα του κλεισίματος και της παρεμπόδισης της εμπορικής κυκλοφορίας. Ο συνδυασμός αυτός δεν είναι κάτι καινούργιο, ο PLA υιοθέτησε αυτήν τη συγκεκριμένη μέθοδο κατά τη διάρκεια της κρίσης του 1995-96, που πραγματοποίησε βολές βλημάτων και διεξήγαγε ασκήσεις με πραγματικά πυρά. Υπάρχει όμως ένας κίνδυνος, ότι η ενέργεια αυτή της Κίνας θα προκαλούσε διεθνή πίεση και πιθανώς στρατιωτική κλιμάκωση λόγω του περιορισμού της θαλάσσιας κυκλοφορίας από και προς την Ταϊβάν. Η Κίνα σήμερα πιθανώς δεν θα μπορούσε να επιβάλει έναν πλήρη στρατιωτικό αποκλεισμό, ιδιαίτερα εάν μια σημαντική ναυτική δύναμη επενέβαινε, όπως

¹⁵² http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 55 – 56

οι ΗΠΑ. Όμως, η δυνατότητά της αυτή θα βελτιωθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια των επόμενων πέντε έως δέκα ετών.

β. Ενέργειες περιορισμένης χρήσης δύναμης και καταναγκασμού. Η Κίνα δύναται να χρησιμοποιήσει ποικίλες στρατιωτικές ενέργειες, σε μια περιορισμένη όμως εκστρατεία ενάντια στην Ταϊβάν, πιθανώς σε συνδυασμό με μυστικές, οικονομικές και πολιτικές δραστηριότητες. Μια τέτοια εκστρατεία θα μπορούσε να περιλαμβάνει επίθεση κατά των δικτύων υπολογιστών ή περιορισμένες επιθέσεις ενάντια στην πολιτική, στρατιωτική και οικονομική υποδομή της Ταϊβάν, για να προκαλέσει το φόβο και να υποβιβάσει την εμπιστοσύνη του λαού προς την ηγεσία της Ταϊβάν. Ομοίως, δυνάμεις ειδικών αποστολών του PLA, θα μπορούσαν να διεισδύσουν στην Ταϊβάν και να διευθύνουν επιθέσεις ενάντια σε στόχους υποδομών και ηγεσίας.

γ. Εναέρια και πυραυλική επίθεση¹⁵³. Επιθέσεις με κτυπήματα ακριβείας, από περιορισμένο αριθμό πυραύλων SRBM και βλημάτων Cruise, ενάντια στα συστήματα αεροπορικής άμυνας, συμπεριλαμβανομένων των αεροπορικών βάσεων, των περιοχών ραντάρ, των βλημάτων, των διαστημικών ικανοτήτων και των εγκαταστάσεων επικοινωνιών, με σκοπό να μειωθεί η αμυντική δυνατότητα της Ταϊβάν, να εξουδετερωθεί η ηγεσία της ή να συνθλιβεί η θέληση και η αποφασιστικότητα του λαού της Ταϊβάν να συνεχίσει τον αγώνα. Η σύζευξη των δύο αυτών κατηγοριών, βαλλιστικών πυραύλων και βλημάτων Cruise, μπορεί να γίνει και επιχειρησιακά με συνδυαστικές επιθέσεις, έτσι ώστε να επέρχεται κορεσμός της αεράμυνας, ή με αρχικές επιθέσεις μεγάλου αριθμού πυραύλων cruise για τη καταστολή της εχθρικής αεράμυνας, έτσι ώστε να αδρανοποιήσουν τις αντιβαλλιστικές ικανότητες της Ταϊβάν ή οποιουδήποτε άλλου αντιπάλου.

δ. Αμφίβια εισβολή. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι ενέργειας κατά της Ταϊβάν με χρήση αεροκινήτων και αμφιβίων δυνάμεων ή συνδυασμό αυτών και σε συνάρτηση με το τι θέλει να επιτύχει ο PLA. Για παράδειγμα θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μία κοινή συντονισμένη αεροκίνητη απόβαση, σε συνεργασία με αερονautική υποστήριξη, ηλεκτρονικό πόλεμο και υποστήριξη διοικητικής μέριμνας. Ο στόχος θα ήταν να παρακαμφθεί η άμυνα των ακτών, να καταληφθούν βασικοί στόχοι ή και ολόκληρο το

¹⁵³ Η σπουδαιότητα των βαλλιστικών πυραύλων στις σχέσεις Κίνας – Ταϊβάν, αναλύεται λεπτομερώς στο Γρίβας Κων/νος, *Η Στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Αθήνα 2013, Εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 213 – 219

νησί. Θα μπορούσε να αποφύγει μια ενέργεια κατά της κύριας νήσου (Ταϊβάν) και να επικεντρωθεί σε μια εισβολή στα μικρά νησιά Pratas ή Itu Aba της Ταϊβάν, που βρίσκονται στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Μπορεί επιπλέον να στραφεί στα μεγαλύτερα, μεσαίου μεγέθους νησιά, Matsu ή Jinmen που είναι και αυτά μέσα στις ικανότητες της Κίνας. Μια τέτοια εισβολή θα πετύχαινε απτά εδαφικά κέρδη, απομόνωση της κυρίας νήσου και πιθανώς θα οδηγούσε σε πολιτικό συμβιβασμό.

Η μεγάλης κλίμακας αμφίβια εισβολή στην κύρια νήσο, ήτοι στην Ταϊβάν, είναι μια πολύ περίπλοκη και δύσκολη στρατιωτική ενέργεια. Η επιτυχία εξαρτάται από την ανωτερότητα του επιτιθέμενου σε αέρα και θάλασσα, τη γρήγορη συγκέντρωση και προώθηση στρατευμάτων και προμηθειών στην ακτή, καθώς και τη συνεχή υποστήριξη τους. Μια προσπάθεια εισβολής στην Ταϊβάν ίσως θα προκαλούσε και τη διεθνή επέμβαση. Η πολυπλοκότητα αυτής της ενέργειας, κάνει την αμφίβια εισβολή στην Ταϊβάν ένα σημαντικό πολιτικό και στρατιωτικό επικίνδυνο εγχείρημα.

Φυσικά ο PLA θα μπορούσε να ενεργήσει και με άλλους τρόπους ή ακόμη και με συνδυασμό των προαναφερομένων, αλλά σε κάθε περίπτωση θα επιθυμούσε να αποφευχθεί η εμπλοκή τρίτης δύναμης, κυρίως των ΗΠΑ, σε πιθανή δυναμική εμπλοκή στα στενά της Ταϊβάν. Καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία οποιουδήποτε εγχειρήματος εκ μέρους της Κίνας, θα διαδραματίσει η δυνατότητα εφαρμογής της στρατηγικής που αφορά την περιοχή αντιπρόσβασης – άρνησης (A2/AD)¹⁵⁴ που αναλύθηκε στη προηγούμενη υποπαράγραφο.

Ο PLA για να έχει τη δυνατότητα να ανταπεξέλθει, σε όλες τις καταστάσεις που δύναται να αντιμετωπίσει και τις πιθανές ενέργειες που πρόκειται να κληθεί να εκτελέσει, στα στενά της Ταϊβάν, τις οποίες περιγράψαμε ανωτέρω, έχει αναπτύξει ένα σύνολο ικανοτήτων όπως παρακάτω:

Το Δεύτερο Σώμα Πυροβολικού, προετοιμάζεται να διευθύνει και να εκτελέσει επιθέσεις ακρίβειας με πυραύλους SRBM και βλήματα Cruise, ενάντια στα συστήματα αεροπορικής άμυνας της Ταϊβάν, αεροπορικών βάσεων, περιοχές ραντάρ και εγκαταστάσεις εκτόξευσης διαφόρων τύπων βλημάτων, εγκαταστάσεις και δίκτυα C2 και

¹⁵⁴ Αναλυτικότερες πληροφορίες και περιγραφή για τους πιθανούς τρόπους ενεργείας του PLA εναντίον της Ταϊβάν αναφέρονται στο http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 56 – 57

εγκαταστάσεις επικοινωνιών, σε μία προσπάθεια να μειωθεί η ικανότητα υπεράσπισης της νήσου, να εξουδετερωθεί η ηγεσία της, ή να επιβάλει ψυχολογική πίεση και να σπάσει η θέληση του λαού για περαιτέρω αντίσταση.

Η Πολεμική Αεροπορία (PLAAF) έχει δημιουργήσει μια δύναμη που μπορεί να αναπτύξει ποικίλες ικανότητες ενάντια στην Ταϊβάν. Κατ' αρχάς, έχει αναπτύξει τον όγκο των προηγμένων αεροσκαφών της, σε αεροδρόμια έναντι της Ταϊβάν και παρέχει σημαντική ικανότητα να διεξαχθούν επιθετικές επιχειρήσεις κατά της Ταϊβάν. Δεύτερον, διάφορα συστήματα αντιαεροπορικής άμυνας μεγάλου βεληνεκούς, παρέχουν ένα ισχυρό φράγμα υπεράσπισης της ηπειρωτικής χώρας της Κίνας, ενάντια σε μια αντεπίθεση. Τρίτον, η ανάπτυξη αεροσκαφών για συλλογή πληροφοριών και αναγνώριση στόχων.

Το Πολεμικό Ναυτικό (PLAN) βελτιώνει τις αντιαεροπορικές του ικανότητες και τις ικανότητες προσβολής πλοίων επιφανείας, αναπτύσσει έναν αξιόπιστο πυρηνικό αποτρεπτικό παράγοντα βασιζόμενο σε ναυτικές μονάδες και κατασκευάζει μονάδες που έχουν τη δυνατότητα να εμπλακούν και να χτυπήσουν την Ταϊβάν σε μια πιθανή σύγκρουση. Επιπλέον, τα προηγμένα και σε μεγάλους αριθμούς υποβρύχια, τα πολεμικά σκάφη επιφάνειας πολλαπλών ρόλων και τα τέταρτης γενεάς αεροσκάφη ναυτικής συνεργασίας, σχεδιάζονται για να επιτύχουν εξασφάλιση ανωτερότητας στη θάλασσα μέσα στη πρώτη αλυσίδα νησιών και να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε πιθανή επέμβαση τρίτων σε μια σύγκρουση με την Ταϊβάν. Το PLAN στερείται την ικανότητα όγκου μεγάλων αμφίβιων αποβατικών που θα απαιτούνταν για μια μεγάλης κλίμακας εισβολή στην Ταϊβάν και για τον λόγο αυτό, υπάρχει σε εξέλιξη πρόγραμμα κατασκευής μεγάλων αποβατικών μονάδων.

Οι Χερσαίες Δυνάμεις του PLA, συνεχώς εξοπλίζονται με τα πιο σύγχρονα συστήματα, (όπως τα επιθετικά ελικόπτερα) και παράλληλα διεξάγουν κοινές ασκήσεις προετοιμασίας για ένα σενάριο εισβολής στην Ταϊβάν. Ασκούνται σε αμφίβιες ενέργειες υπό ρεαλιστικούς όρους, όπως παντός καιρού και τη νύχτα. Τα βελτιωμένα δίκτυα παρέχουν τις αναγκαίες πληροφορίες και εντολές σε πραγματικό χρόνο στις μονάδες, επιτρέποντας την καλύτερη Διοίκηση και έλεγχο κατά τη διάρκεια πιθανών επιχειρήσεων. Επιπλέον, η παραλαβή προηγμένου εξοπλισμού αντιαεροπορικής άμυνας ενισχύει σημαντικά τις μονάδες και τις Διοικήσεις του PLA. Ο αριθμός αυτών

των νέων συστημάτων στις χερσαίες δυνάμεις του PLA, σε συνδυασμό με τη ρεαλιστική εκπαίδευση τους, αυξάνει τις ικανότητες για αεροκίνητες και αμφίβιες επιχειρήσεις.¹⁵⁵

4.5 Συμπεράσματα

Η κινεζική επανάσταση στους στρατιωτικούς εξοπλισμούς που είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ήταν αποτέλεσμα των αναγκών υλοποίησης της στρατιωτικής στρατηγικής που αναπτύξαμε στο παρών κεφάλαιο. Η Κίνα αναπτύσσοντας ένα μείγμα **“ασύμμετρων” πολεμικών ικανοτήτων**, προσπαθεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις έναντι της Ταϊβάν, **της ανάσχεσης (containment) των ΗΠΑ έναντι της**, των λοιπών διεκδικήσεων και απειλών που αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο 2 και 3 καθώς και ως συνέπεια της ευρύτερης ενίσχυσης του διεθνούς ρόλου της χώρας. Αυτές οι ασύμμετρες πολεμικές ικανότητες ονομάζονται από τους αμερικανούς ως HEAT (High End Asymmetrical Threats)¹⁵⁶. Ο υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ, Robert Gates στις 4 Μαρτίου 2011 σε ομιλία του στην Αεροπορική Ακαδημία (Air Force Academy) στο Κολοράντο Σπρινγκς, χρησιμοποίησε επισήμως αυτόν τον όρο. Σύμφωνα με τον υπουργό, στη συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνονται οι βαλλιστικοί πύραυλοι, τα βλήματα cruise, αθόρυβα υποβρύχια και αντιαεροπορικοί πύραυλοι που στο σύνολον τους χρησιμοποιούνται στην A2/AD (anti – access / area denial capabilities). Η περιοχή A2/AD εξυπηρετεί όλους τους στόχους που έχει θέσει η Κίνα. Αυτοί οι σκοποί είναι το ζήτημα της Ταϊβάν, οι διεκδικήσεις στη Θάλασσα της Ανατολικής και Νότιας Κίνας, η πυρηνική αποτροπή, αλλά και η ελευθερία των θαλασσίων μεταφορών τουλάχιστον μέχρι και τη Νότια Σινική θάλασσα.

Πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι η A2/AD συνεισφέρει στη στρατηγική της **πυρηνικής αποτροπής** της Κίνας, που είναι η **στρατηγική της μίνιμουμ αποτροπής (minimum deterrence) ή πεπερασμένης αποτροπής (finite deterrence)**. Θα αναγκάζει τα αμερικανικά πλοία που διαθέτουν αντιβαλλιστικά συστήματα Aegis, να παραμένουν μακριά από τις ηπειρωτικές ακτές της Κίνας (χώροι εκτόξευσης βαλλιστικών πυραύλων), και επομένως να μην μπορούν να εφαρμόσουν οι ΗΠΑ, την πιο ρεαλιστική και αποτελεσματική μορφή άμυνας έναντι της Κίνας, τη προκεχωρημένη αντιβαλλιστική

¹⁵⁵ http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 58

¹⁵⁶ <http://www.defense.gov/qdr/flourmoy-article.html> , και στο άρθρο After Gates: Asymmetric Threats <http://www.defensenews.com/article/20110424/DEFFEAT05/104240310/After-Gates-Asymmetric-Threats>

άμυνα που προβλέπει αναχαίτιση των πυραύλων στη φάση της ανόδου. Επομένως, η Κίνα με την εφαρμογή της A2/AD επιτυγχάνει μεγαλύτερη επιβιωσιμότητα και διάτρηση του ιστού της άμυνας που δημιουργούν τα συστήματα των Aegis, με αποτέλεσμα περισσότερες πιθανότητες προσβολής αμερικανικών στόχων, που έχει ως αποτέλεσμα την αξιοπιστία της πυρηνικής αποτροπής της. Το ίδιο αποτέλεσμα έχει η ανάπτυξη του μέτρου της πυρηνικής τριάδος, που πετυχαίνει μεγαλύτερη επιβιωσιμότητα και διεισδυτικότητα, με την ανάπτυξη εκτόξευσης πυρηνικών βαλλιστικών πυραύλων από ξηρά, θάλασσα και αέρα που σχετίζονται άμεσα με την ανάπτυξη των μέσων που απαιτούνται για την A2/AD.

Οι ασύμμετρες πολεμικές ικανότητες (HEAT) και η εφαρμογή της A2/AD, υπηρετούν και το ζήτημα της Ταϊβάν αλλά και τις διεκδικήσεις στις θάλασσες της Ανατολικής και Νοτίου Κίνας. Οι αεροναυτικές δυνάμεις των ΗΠΑ, που μπορούν και έχουν τα μέσα να προστατεύσουν την Ταϊβάν από πυραυλικές επιθέσεις, ναυτικό αποκλεισμό, πιθανή εισβολή και να εξασφαλίσουν τα συμφέροντα των λοιπών κρατών, θα αναγκαστούν να παραμείνουν μακριά λόγω υψηλής πιθανότητας προσβολής των ομάδων αεροπλανοφόρων και λοιπών πλοίων. Με αυτό τον τρόπο εξουδετερώνει την **προεκτεινόμενη αποτροπή** των ΗΠΑ και περιορίζει τα πλεονεκτήματά τους, που βασίζονται στην υπεροχή των αεροναυτικών δυνάμεων.

Η στρατηγική που εφαρμόζει η Κίνα έναντι της Ταϊβάν είναι **αποτροπή** και ειδικότερα **γενική αποτροπή**, διότι επιζητά τη διατήρηση του status quo με απειλή χρήσης βίας. Θέλει να την αποτρέψει να ανακηρύξει την ανεξαρτησία της. Παράλληλα στην παρούσα περίπτωση παρατηρούμε, μια **άσκηση διπλωματίας και πολιτική εξαναγκασμού** για ενσωμάτωση με την ηπειρωτική χώρα. Φυσικά στη κρίση του 1995 – 6, που η Ταϊβάν πήγε να παραβιάσει το status quo και να ανακηρύξει την ανεξαρτησία της (η αποτροπή φαινόταν ότι θα καταρρεύσει), η Κίνα εφάρμοσε διάφορα μέτρα στρατιωτικά και οικονομικά (χρήση βαλλιστικών πυραύλων στα χωρικά ύδατα της Ταϊβάν, στρατιωτικές ασκήσεις, ναυτικό αποκλεισμό κ.α.), με σκοπό να επαναφέρει την προηγούμενη κατάσταση (status quo ante). Η περίπτωση αυτή είναι μια γκρίζα ζώνη μεταξύ ειρήνης και πολέμου, η οποία δείχνει να είναι κάτω από τον ορισμό του **πειθαναγκασμού**.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Βλέπε αναλυτικότερη θεωρητική ανάπτυξη στο Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 21 – 23

Όλες οι πιθανές ενέργειες τις Κίνας που περιγράψαμε στο παρών κεφάλαιο, εναντίον της Ταϊβάν, είναι συνακόλουθες με την αποτροπή, όπως η πυραυλική επίθεση, ο ναυτικός αποκλεισμός, η αμφίβια εισβολή ή εναέρια ή συνδυασμός των δύο κλπ.

Σε περίπτωση εφαρμογής πυραυλικής επίθεσης κατά των στρατιωτικών θέσεων και μονάδων της Ταϊβάν, ή οιοδήποτε είδους εισβολής θα έχουμε **στρατηγική εκμηδένιση** (annihilation) που αποσκοπεί στην καταστροφή των ενόπλων δυνάμεων του εχθρού με αποφασιστική μάχη. Σε περίπτωση πυραυλικής επίθεσης κατά αμάχων, οικονομικών και πολιτικών κέντρων ή εφαρμογής **ναυτικού αποκλεισμού**, θα έχουμε **στρατηγική εξουθένωση** (exhaustion) διότι εκτός από τη μάχη, δίνει βάρος στην κατάρρευση του αντιπάλου επιδρώντας επί της οικονομίας, του ψυχολογικού παράγοντα ή της πολιτικής ηγεσίας.

Ως προς τις διεκδικήσεις στη θάλασσα της Ανατολικής και Νοτίου Κίνας φαίνεται ότι εφαρμόζει μια **στρατηγική επέκτασης**, για να εξαναγκάσει τις ενδιαφερόμενες χώρες να αποτραβηχτούν και να κερδίσει τελικά αυτό που θέλει. Στη θάλασσα της Νοτίου Κίνας, όπου έχει ήδη καταλάβει κάποια συμπλέγματα βραχονησίδων ή ακατοίκητων νήσων, εφαρμόζει **αποτροπή μέσω παρουσίας**.¹⁵⁸

Με την προσπάθεια ανάπτυξης και δημιουργίας ναυτικού ανοικτής θάλασσας (βαθέων υδάτων), υλοποιεί τη προσπάθεια της A2/AD και παράλληλα, συνεισφέρει αποτελεσματικά στην εκπλήρωση όλων των στόχων που έχουν τεθεί. Η **Ναυτική στρατηγική** που καλείται να εφαρμόσει το PLAN, με την A2/AD, την παρουσία του στις διαφιλονικούμενες περιοχές, τον πιθανό εάν απαιτηθεί ναυτικό αποκλεισμό της Ταϊβάν και την εξασφάλιση της απρόσκοπτης θαλάσσιας διέλευσης καυσίμων και εμπορευμάτων προς και από τη Κίνα, είναι μέρος της Υψηλής Στρατηγικής και κατ' επέκταση της Στρατιωτικής Στρατηγικής της.

Στο επόμενο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, θα αναφερθώ στα γενικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις που βγαίνουν από την ανάλυση των διαφόρων παραγόντων που εξετάσθηκαν.

¹⁵⁸ Βλέπε αναλυτικότερη θεωρητική ανάπτυξη στο Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι σκοποί και στόχοι της Υψηλής Στρατηγικής που έχει θέσει η πολιτική ηγεσία της Κίνας, είναι η **διαίωνιση και παραμονή στην εξουσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας (ΚΚΚ)**, η **στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας της χώρας**, η **διατήρηση της εσωτερικής πολιτικής σταθερότητας**, η **υπεράσπιση των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων**, της **εδαφικής ακεραιότητας** και η **εξασφάλιση της θέσης της Κίνας στην παγκόσμια ελίτ ως μεγάλη δύναμη**. Αυτοί οι στόχοι θα επιτευχθούν σύμφωνα με τους ηγέτες της Κίνας, με τη διατήρηση και εξασφάλιση των σημερινών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, με αύξηση της ποιότητας διαβίωσης των πολιτών της χώρας, με προώθηση της σταθερότητας στο εσωτερικό μέτωπο, με σημείωση σημαντικής προόδου στο στρατιωτικό εκσυγχρονισμό και έχοντας την ικανότητα να κερδηθούν πιθανές τοπικές και περιφερειακές συγκρούσεις, όπως η περίπτωση της Ταϊβάν, η προστασία των θαλασσίων γραμμών μεταφοράς καυσίμων και διακίνησης εμπορίου, της υπεράσπισης των εθνικών αξιώσεων στη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας, τη θάλασσα της Νότιας Κίνας και τέλος η υπεράσπιση των δυτικών συνόρων.

Βλέπουμε χαρακτηριστικά, πως η Κίνα αντιλαμβάνεται τις απειλές κατά της ασφαλείας της και τις διαγραφόμενες ευκαιρίες. Η Υψηλή Στρατηγική της, εντοπίζοντας όλα τα ανωτέρω, προσδιορίζει τα κατάλληλα πολιτικά και άλλα μέσα αντιμετώπισης τους. Όλα αυτά είναι μια αλυσίδα και οι στρατιωτικές δυνατότητες που εξετάσαμε συσχετίζονται με τους πολιτικούς σκοπούς. Βασικός στόχος της Υψηλής Στρατηγικής της Κίνας, είναι η εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων που διαθέτει και ο περιορισμός των πλεονεκτημάτων των αντιπάλων, εκμεταλλευόμενη την οικονομική της γιγάντωση και το διεθνές περιβάλλον. Επίσης, μελετώντας τους σκοπούς αλλά και τις ενέργειες της Κίνας, θα διαπιστώσουμε τον καθορισμό προτεραιοτήτων έναντι των απειλών αλλά και των πιθανών τρόπων αντιμετώπισης των. Η ενέργεια αυτή είναι σοβαρότατος παράγοντας στην Υψηλή Στρατηγική, διότι οι πιθανές απειλές είναι πολλές και οι πόροι του κράτους τις περισσότερες φορές δεν είναι επαρκείς για την αντιμετώπιση τους. Η βασική απειλή

για την Κίνα, εκτιμώ ότι έχει καθοριστεί το διαχρονικό ζήτημα της Ταϊβάν και αυτό φαίνεται από τις ασκούμενες πολιτικές, από το προσανατολισμό και την εστίαση των οπλικών συστημάτων καθώς και των επιθετικών δυνάμεων της, έναντι της νήσου και των Στενών.

Η ποιοτική και ποσοτική άνοδος της στρατιωτικής μηχανής της Κίνας, για την υλοποίηση της Στρατιωτικής Στρατηγικής της, έχει βασισθεί εκτός των σκοπών της Υψηλής Στρατηγικής και στην οικονομική ανάπτυξη. Η Κίνα παράγοντας πλούτο, τον μετατρέπει σταδιακά σε ισχύ. Ο John J. Mearsheimer αναφέρει: «*οι μεγάλες δυνάμεις χρειάζονται χρήματα, τεχνολογία και προσωπικό προκειμένου να οικοδομήσουν στρατιωτικές δυνάμεις*»¹⁵⁹. Για το λόγο αυτό βλέπουμε μία συνεχή αυξητική τάση των αμυντικών δαπανών. Τα εξοπλιστικά προγράμματα, η οργάνωση, η εκπαίδευση και προετοιμασία των στρατιωτικών δυνάμεων, είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της κλασικής περίπτωσης **εσωτερικής εξισορρόπησης** που εφαρμόζει η Κίνα, στα πλαίσια μιας "άναρχης κοινωνίας".

Εξετάζοντας τη πρώτη βασική απειλή η οποία σχετίζεται με το ζήτημα της Ταϊβάν, διαπιστώνουμε ότι η Κίνα ασκεί μια **στρατηγική αποτροπής**, για να αποτρέψει την ανεξαρτησία της με σκοπό μελλοντικά την ενοποίηση σε συνδυασμό με μια **άσκηση πολιτικής και διπλωματίας εξαναγκασμού**. Είδαμε στη κρίση του 1995-6 ότι εφάρμοσε μια **μορφή πειθαναγκασμού** (αν και στα όρια του ορισμού) όπως ανέλυσα στο κεφάλαιο 4. Με τις διάφορες δυνατότητες που είδαμε ότι μπορεί να ενεργήσει η Κίνα κατά της Ταϊβάν, διαπιστώσαμε ότι σε περίπτωση πυραυλικής επίθεσης κατά των στρατιωτικών θέσεων και μονάδων της Ταϊβάν, ή οιοδήποτε είδους εισβολής θα έχουμε **στρατηγική εκμηδένισης**, ενώ σε περίπτωση πυραυλικής επίθεσης κατά αμάχων, οικονομικών και πολιτικών κέντρων ή εφαρμογής **ναυτικού αποκλεισμού**, θα έχουμε **στρατηγική εξουθένωσης**. Η χρήση ένοπλης βίας για τη προώθηση των πολιτικών σκοπών της δεν είναι η πρώτη επιλογή. Φυσικά έχει θέσει κόκκινες γραμμές στην Ταϊβάν και δείχνει αξιοπιστία στις απειλές της. Ο στόχος της είναι η κάμψη της θέλησης της Ταϊπέι, ώστε να αποδεχθεί τους πολιτικούς σκοπούς της Κίνας. Αν η Ταϊβάν υποχωρήσει, η Κίνα δεν έχει λόγο να καταφύγει στην ένοπλη βία. Πρέπει να λαμβάνουμε πάντα υπόψη μας, τη τρομακτική ανασφάλεια που εμπεριέχει ο πόλεμος

¹⁵⁹ John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, Μετάφραση Κων/ος Κολιόπουλος, Έκτη Έκδοση, Αθήνα 2011, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 127

ως φαινόμενο ύστατης κύρωσης, που έχει ολέθριες συνέπειες και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της διεθνούς πολιτικής, ακόμα και σε ειρηνικές περιόδους, καθορίζοντας πολλές φορές τη μακροσκοπική υψηλή στρατηγική.¹⁶⁰

Ένα επιπλέον στοιχείο που έχει σχέση με την αποτροπή και τον πειθαναγκασμό, είναι η έννοια του σχετικού κόστους, «ο αντίπαλος πρέπει πάντα να βρίσκεται σε χειρότερη θέση αν δεν συμμορφωθεί με την απειλή μας, απ' ότι αν συμμορφωθεί»¹⁶¹.

Η εφαρμογή της Αντιπρόσβασης – Άρνησης (A2/AD), όπως αναλύθηκε στο κεφάλαιο 4, είναι συμπληρωματική με τη στρατηγική που ακολουθείται έναντι της Ταϊβάν και έχει σκοπό να εξουδετερώσει την **προεκτεινόμενη αποτροπή** των ΗΠΑ, περιορίζοντας τα πλεονεκτήματα των ΗΠΑ, τα οποία βασίζονται στην υπεροχή των αεροναυτικών δυνάμεων τους. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός, ότι η Κίνα νοιώθει ότι περιορίζεται και απειλείται από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της, στην περιφέρεια της Ανατολικής Ασίας και του Δυτικού Ειρηνικού Ωκεανού. Η προσπάθεια ανάπτυξης και δημιουργίας ναυτικού ανοικτής θάλασσας (βαθέων υδάτων), είναι σύμφωνη με την A2/AD και παράλληλα, συνεισφέρει αποτελεσματικά στην εκπλήρωση όλων των στόχων και σκοπών που έχουν τεθεί. Η **Ναυτική στρατηγική** που καλείται να εφαρμόσει το PLAN, με την A2/AD, την παρουσία του στις διαφιλονικούμενες περιοχές, τις ενέργειες κατά της Ταϊβάν και την εξασφάλιση της απρόσκοπτης θαλάσσιας διέλευσης καυσίμων και εμπορευμάτων προς και από τη Κίνα, είναι μέρος της Υψηλής Στρατηγικής και κατ' επέκταση της Στρατιωτικής Στρατηγικής της.

Στις δύο θαλάσσιες περιοχές της Ανατολικής και Νοτίου Κίνας, όπου η Κίνα διεκδικεί εδάφη και θαλάσσιες περιοχές λόγω σοβαρών ενδείξεων ύπαρξης ενεργειακού πλούτου, εφαρμόζει μια **στρατηγική επέκτασης**, ενώ στη Νότια Θάλασσα όπου έχει ήδη καταλάβει κάποια συμπλέγματα βραχονησίδων ή ακατοίκητων νήσων, εφαρμόζει και **αποτροπή μέσω παρουσίας**.

Οι μονομερείς ενέργειες των Αμερικανών κατά τη διάρκεια του πολέμου κατά της τρομοκρατίας τη δεκαετία του '90, οι επιχειρήσεις στο Κόσσοβο και των γεγονότων της κρίσης με την Ταϊβάν, φόβισαν την Κίνα που συνειδητοποίησε, τη δυνατότητα των ΗΠΑ

¹⁶⁰ Βλέπε περισσότερα ως προς την θεωρητική ανάλυση στο Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*, Αθήνα 2000, Β' έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 22

¹⁶¹ Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 22

να στραγγαλίσουν και να διακόψουν τη διέλευση των πετρελαιοφόρων της στον Ινδικό ωκεανό και στα Στενά της Μάλακα προς τη Νότια Κινεζική Θάλασσα. Έτσι ανέπτυξαν μία ενεργειακή στρατηγική με εναλλακτικές λύσεις. Προμήθεια καυσίμων με ανάπτυξη αγωγών από τις χώρες της Κεντρικής Ασίας, τη Ρωσία και κατασκευή αγωγών από το Πακιστάν και τη Μιανμάρ για παράκαμψη των Στενών της Μάλακα. Παράλληλα ανάπτυξη πολεμικού ναυτικού ανοιχτής θάλασσας για να έχει δυνατότητα προβολής ισχύος σε μεγάλες αποστάσεις, με συνδυασμό δημιουργίας μονίμων υποδομών κατά μήκος των θαλασσίων οδών για δυνατότητα υποστήριξης των αεροναυτικών δυνάμεων της. Η δυνητική αυτή στρατηγική, που η Κίνα φοβάται ότι μπορούν να εφαρμόσουν οι ΗΠΑ, δηλαδή διακοπής των γραμμών ανεφοδιασμού και εμπορίου, υπάγεται στη στρατηγική εξουθένωσης.

Η πυρηνική πολιτική που με συνέπεια έχει βεβαιώσει πολλές φορές η Κίνα, είναι «όχι πρώτης χρήσης» “no first use” (NFU), δηλώνοντας ότι θα χρησιμοποιήσει τις πυρηνικές δυνάμεις της, μόνο σε απάντηση ενός πυρηνικού κτυπήματος. Η Κίνα θα συνεχίσει να επενδύει πόρους από την εθνική της οικονομία, για να διατηρήσει περιορισμένες αλλά με εξασφάλιση της επιβιωσιμότητας τους, πυρηνικές δυνάμεις που να μπορούν να εφαρμόσουν την ανωτέρω στρατηγική. Αυτή η πυρηνική στρατηγική **είναι η στρατηγική αποτροπής και ειδικότερα μίνιμουμ αποτροπής (minimum deterrence) ή πεπερασμένης αποτροπής (finite deterrence)** όπως αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Η Κίνα εκτιμώ ότι μπορεί να χρησιμοποιεί τη Βόρειο Κορέα, στο πλαίσιο μιας **στρατηγικής έμμεσης προσέγγισης**, ασκώντας με αυτόν τον τρόπο πίεση στις ΗΠΑ, στην Ιαπωνία και στη Νότιο Κορέα. Γνωρίζοντας τους ισχυρούς δεσμούς των τριών αυτών χωρών αλλά και την έχθρα που υπάρχει με τη Βόρειο Κορέα λόγω προϋστορίας και πυρηνικού προγράμματος της τελευταίας, το Πεκίνο προσπαθεί με καλυμμένο τρόπο να στηρίξει την Πιονγκγιάνγκ όπως αναλύθηκε στο κεφάλαιο 2.

Ανάμεσα στο Πακιστάν και την Κίνα έχει αναπτυχθεί μια αμυντική συμμαχία με συμπαραγωγές οπλικών συστημάτων, με κοινές ασκήσεις, παραχώρηση λιμένος στη Κίνα και πολλές άλλες συμφωνίες που δημιουργούν στενούς δεσμούς. Η σχέση όμως αυτή της συμμαχίας με το Πακιστάν, δυσκολεύει τη σχέση της Κίνας με την Ινδία λόγω της έχθρας και των εδαφικών διαφορών μεταξύ Πακιστάν και Ινδίας. Η Κίνα με την Ινδία

βρίσκονται σε μία κατάσταση μακροχρόνιας εχθρότητας, λόγω εδαφικών διαφορών και αυξανόμενου ανταγωνισμού στην περιφέρεια της Ανατολικής Ασίας και ειδικότερα στον Ινδικό Ωκεανό, παρουσιάζοντας διακυμάνσεις. Η σχέση που περιγράφηκε συνδυαζόμενη εκατέρωθεν με παρουσία ενόπλων δυνάμεων, φαίνεται ότι εμπίπτει στην κατηγορία της στρατηγικής **γενικής αποτροπής**¹⁶².

Οι σχέσεις της Κίνας με τη Ρωσία τα τελευταία χρόνια δείχνουν να ταυτίζονται ως προς την αποδοκιμασία του παγκόσμιου ρόλου των ΗΠΑ και γι' αυτό το λόγο, είναι επιδεικτικά φιλική αναπτύσσοντας «**στρατηγική συνεργασία**» με τη Ρωσία. Επιθυμούν παγκόσμια πολυπολικότητα, επικρίνοντας την αμερικανική «ηγεμονία». Τούς τελευταίους μήνες η Κίνα στέκεται στο πλευρό της Ρωσίας στην οικονομική και επικοινωνιακή επίθεση που δέχεται από τη Δύση, λόγω της κρίσης με την Ουκρανία. Η Ρωσία από την άλλη πλευρά στηρίζει την Κίνα, αποδεχόμενη διεξαγωγή κοινών ασκήσεων τον περασμένο Μάιο, στην περιοχή των διαφιλονικούμενων βραχονησίδων Senkaku/Diaoyu, παίρνοντας με τον τρόπο αυτό, ξεκάθαρα πρώτη φορά θέση υπέρ του Πεκίνου. Επιπλέον η υπογραφή της τελευταίας συμφωνίας κατασκευής αγωγών και προμήθειας καυσίμων από τη Ρωσία, ανακουφίζει και υλοποιεί την ενεργειακή πολιτική της Κίνας για εναλλακτικούς χερσαίους δρόμους προμήθειας.

Η Στρατιωτική Στρατηγική που ακολουθεί η Κίνα είναι σύμφωνη με τις παρακάτω αρχές του πολέμου: α) **Συγκέντρωση**, διότι βλέπουμε την ύπαρξη συγκέντρωσης της στρατιωτικής ισχύος στη περιοχή που η κύρια απειλή είναι εντονότερη για την εθνική ασφάλεια (Ταϊβάν) β) **Οικονομία δυνάμεων**, διότι διαπιστώνουμε δέσμευση ελάχιστων δυνάμεων στις δευτερεύουσες απειλές επ' ωφελεία της κυρίας και γ) **Εμμονή στον αντικειμενικό σκοπό** διότι ακολουθεί έναν καθαρό και προσδιορισμένο ρεαλιστικό σκοπό που προκύπτει από τον σαφή πολιτικό σκοπό της Υψηλής Στρατηγικής.

Οι στρατηγικές που αναλύθηκαν, ήτοι, η στρατηγική της πυρηνικής αποτροπής, της στρατιωτικής ανάσχεσης, της γενικής αποτροπής, η δημιουργία του ναυτικού ανοικτής θάλασσας και η A2/AD επικεντρώνονται στη Στρατιωτική Στρατηγική. Η διάσταση της οικονομίας επωμίζεται όλο το βάρος για την άντληση από την κοινωνία των πόρων για τη δημιουργία και διατήρηση μεγάλων στρατιωτικών δυνάμεων που αναγκαιεί η

¹⁶² Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα 2008, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 26-27

στρατηγική αυτή. Για να στηριχθεί επομένως αυτή η στρατηγική, χρειάζεται την κινητοποίηση του λαού που θα επωμισθεί το βάρος των οικονομικών θυσιών. Αυτό σημαίνει ότι η στρατηγική αυτή πρέπει να χαίρει εσωτερικής νομιμοποίησης και στην περίπτωση της Κίνας επιτυγχάνεται με εθνικιστική φόρτιση. '

Η τρομακτική αύξηση όμως των εξοπλισμών και οι ενέργειες που αναφέρθηκαν, προερχόμενες από την εφαρμογή της Στρατιωτικής Στρατηγικής της Κίνας, παρά τις υποσχέσεις και δηλώσεις της πολιτικής ηγεσίας της χώρας για ειρηνική άνοδο της, δημιουργούν ανησυχία στους γείτονες της, μια κατάσταση **«διλήμματος ασφαλείας»** που οδηγεί σε μια «κούρσα» εξοπλισμών.

Σκοπός αυτής της εργασίας ήταν να εξετάσω τις τάσεις της στρατιωτικής ανόδου και κατ' επέκταση της Στρατιωτικής Στρατηγικής της Κίνας, στην περιφέρεια της Ανατολικής Ασίας, για να επισημάνω τις συνέπειες των αλλαγών στην ασφάλεια και τη διεθνή ειρήνη στην περιοχή. Είναι φανερό όπως αναλύθηκε, ότι εάν συνεχισθούν με τους ίδιους ρυθμούς ή επιταχυνθούν αυτές οι τάσεις, τότε το παγκόσμιο κέντρο βάρους θα μετατοπισθεί σαφέστατα προς την Ανατολική Ασία, τον Δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό και τον Ινδικό Ωκεανό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Α" : ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1

Χάρτης με τα σύνορα της Κίνας

Πηγή: <http://www.theodmgrou.com/links/chinese-culture/geography-provinces/>

Χάρτης 2

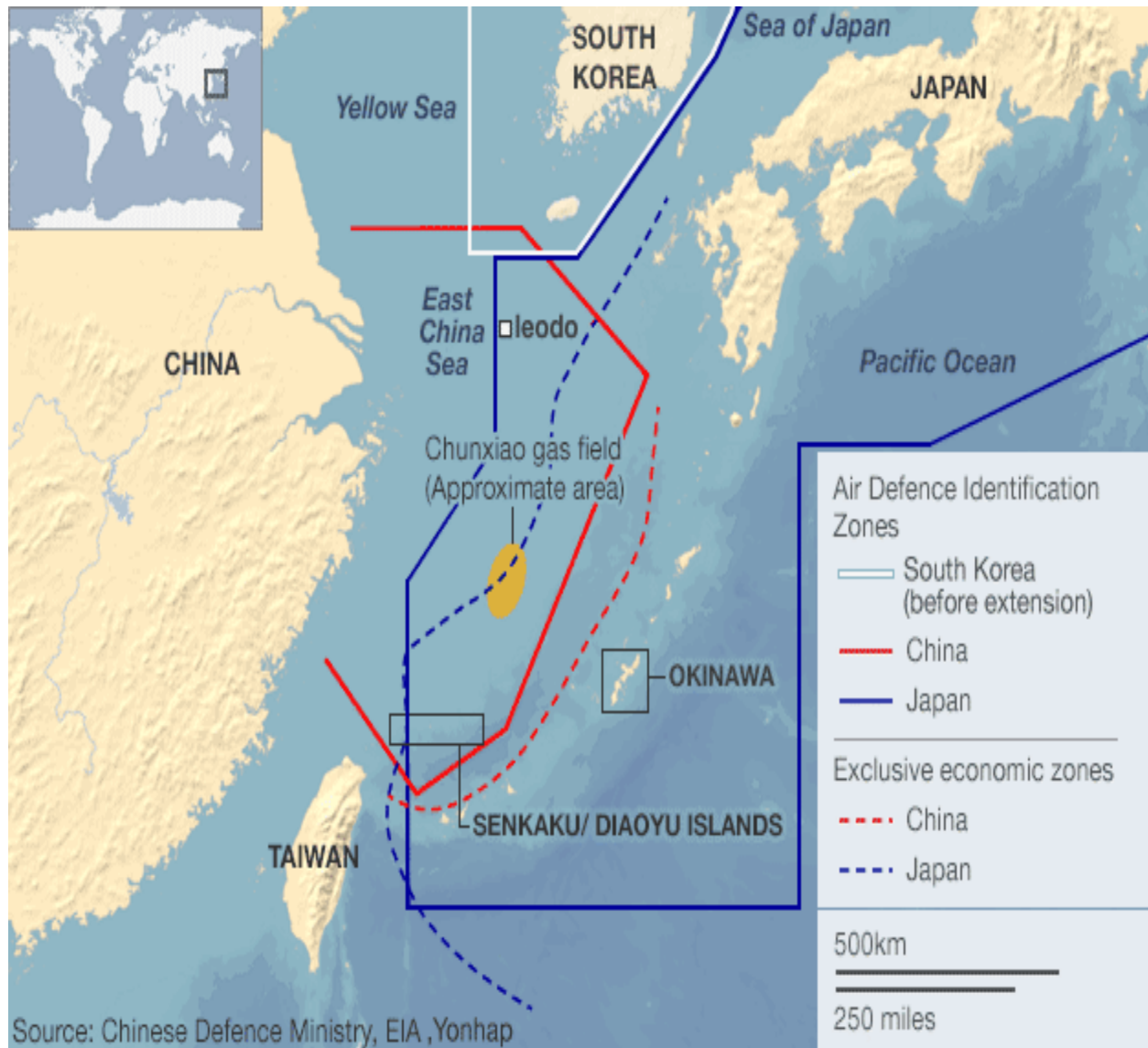
Χάρτης των Στενών της Ταϊβάν

Πηγή: [http://en.wikipedia.org/wiki/Taiwan Strait](http://en.wikipedia.org/wiki/Taiwan_Strait)

Χάρτης 3

Χάρτης διαφιλονικουμένων βραχονησίδων Senkaku/Diaoyu, ΑΟΖ και Ζώνης Εναέριας
Αμυντικής Αναγνώρισης που έχει προβάλει η Κίνα

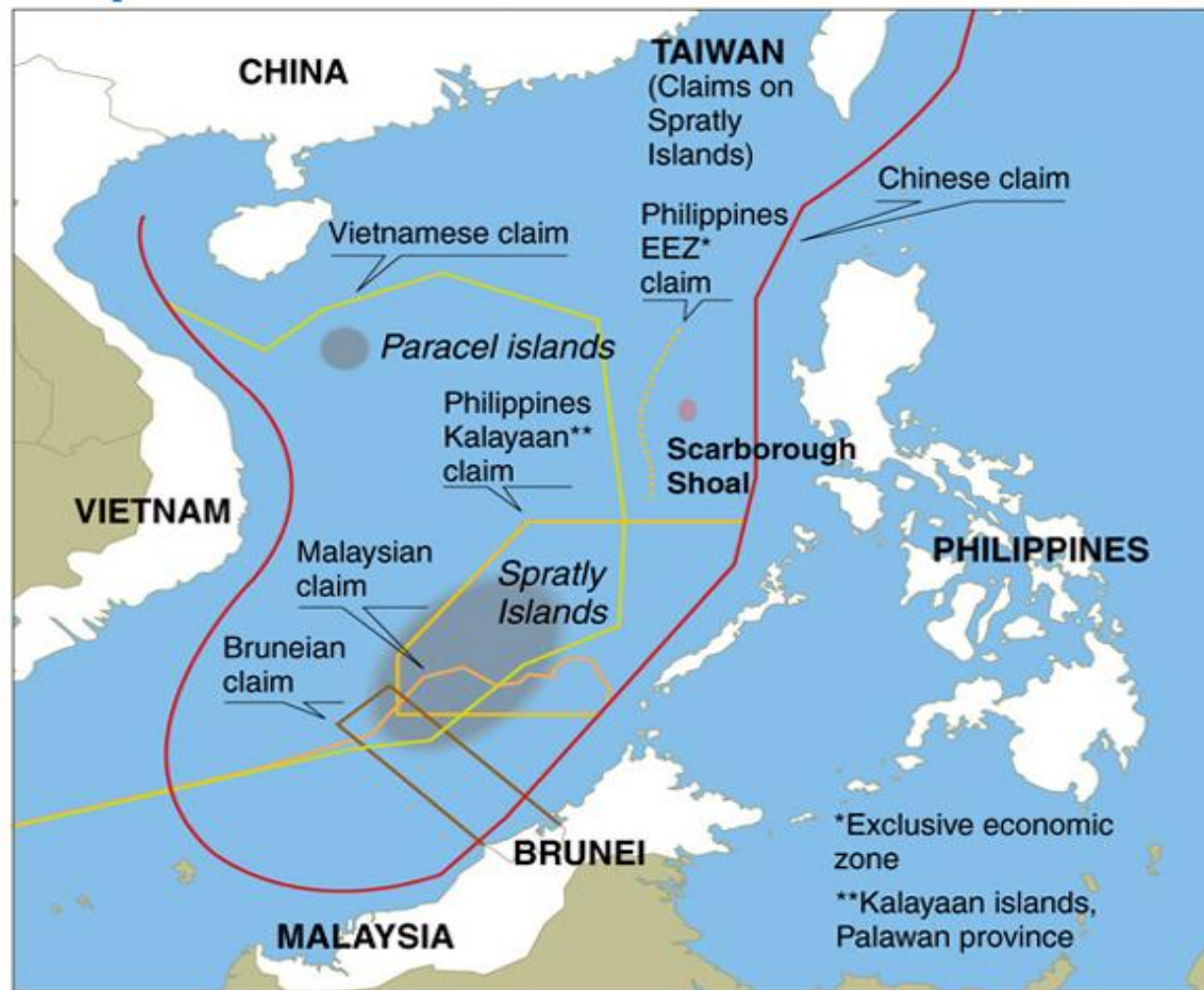

Πηγή: Chinese Defense Ministry

Χάρτης 4

Διαφιλονικούμενα συμπλέγματα νησιών και θαλάσσιες περιοχές της Νότιας Θάλασσας της Κίνας ανάμεσα στην Κίνα και στις λοιπές χώρες της περιοχής.

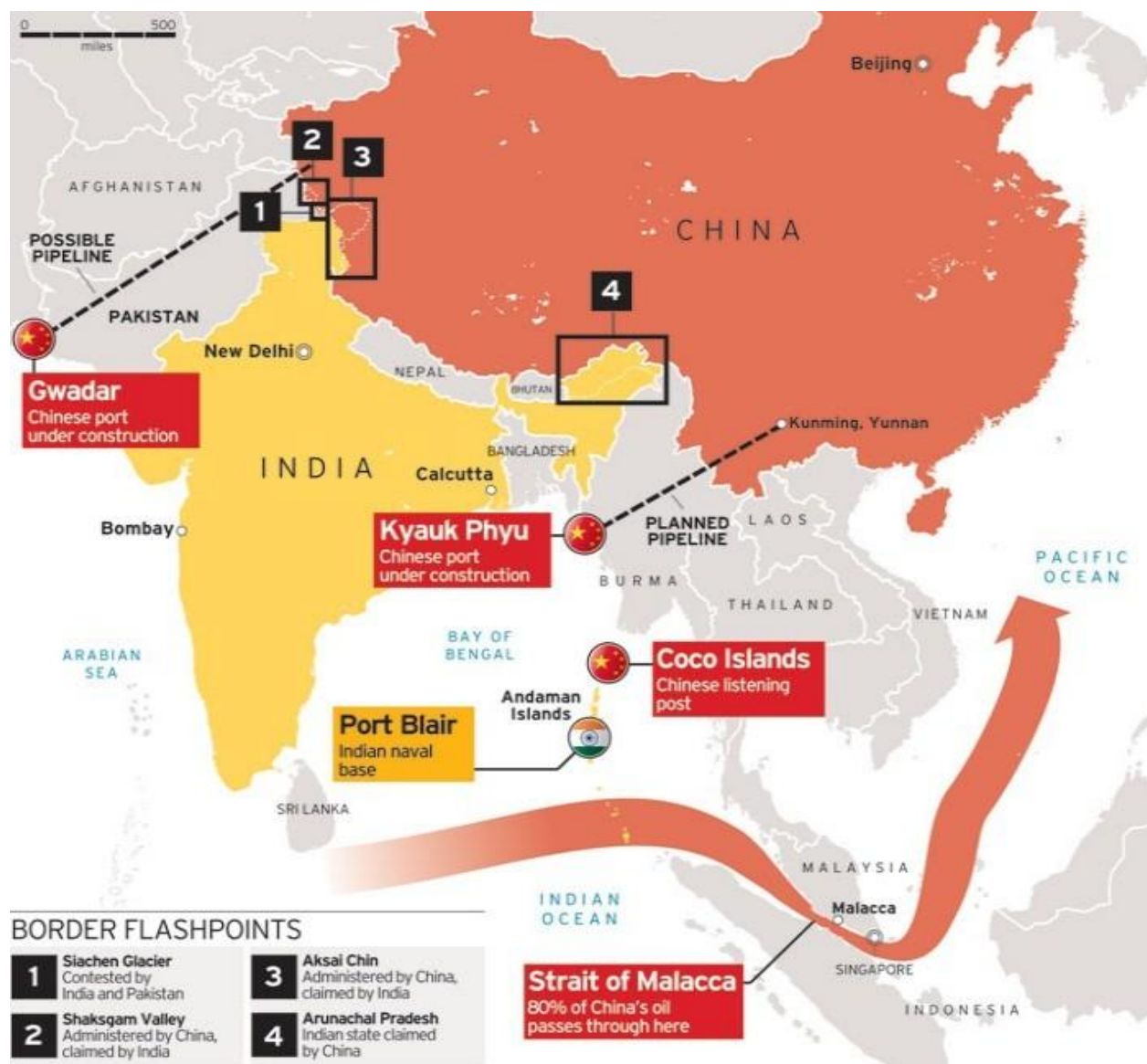
Disputed claims in the South China Sea

Source: D.Rosenberg/MiddleburyCollege/HarvardAsiaQuarterly/Phil gov't

AFP

Χάρτης 5

Χάρτης που εμφανίζει τη διαδρομή ανεφοδιασμού καυσίμων της Κίνας μέσω των Στενών της Μάλακα, την κατασκευή λιμένος στο Πακιστάν (Gwadar) με πιθανή κατασκευή αγωγού προς Κίνα και την κατασκευή λιμένος στη Μιανμάρ (Kyauk Phyu) με σχεδιαζόμενη κατασκευή αγωγού προς Κίνα, παρακάμπτοντας και στις δύο περιπτώσεις τα Στενά της Μάλακα.

Επίσης παρουσιάζονται και τα εδαφικά σημεία στη γραμμή των συνόρων που διαφιλονικούν Κίνα – Ινδία και Ινδία – Πακιστάν.

Χάρτης 6

Χάρτης που απεικονίζει τους δρόμους εισαγωγής υδρογονανθράκων και υγρών καυσίμων της Κίνας

Πηγή: http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf, USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013, σελ. 80

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Andrew Heywood (2013), *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Baylis John & Smith Steve (2007), *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής*, Εκδόσεις Επίκεντρο, Αθήνα
- Brzezinski Zbigniew (1998), *Η Μεγάλη Σκακιέρα*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα
- Brzezinski Zbigniew (2005), *Η Επιλογή, Παγκόσμια Κυριαρχία ή Παγκόσμια Ηγεσία*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα
- Brzezinski Zbigniew (2006), *Η Γεωστρατηγική Τριάδα: Η συμβίωση με την Κίνα, τη Νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*, Εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα
- Brzezinski Zbigniew και Scowcroft Brent (2010), *Η Αμερική και ο Κόσμος*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα
- Bull Hedley (2009), *Η Άναρχη κοινωνία*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Γεωστρατηγική, Συλλογικός τόμος, Τεύχη 15 – 16, Ι.Α.Α., Σεπτέμβριος 2008 – Απρίλιος 2009, Αθήνα
- Gilpin Robert (2007), *Πόλεμος και αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Γρίβας Κων/νος (2013), *Η Στρατιωτική Άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα
- Ήφαιστος Παναγιώτης (1999), *Ιστορία, Θεωρία & Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Ήφαιστος Παναγιώτης (2004), *Οι Διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Jackson Robert – Sorensen Georg (2006), *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Εκδόσεις Gutengerg, Αθήνα,
- Θουκυδίδης, *Ιστορίαι*, Εκδόσεις «ΖΗΤΡΟΣ»
- Καιρίδης Δημήτριος (2008), *Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική και η Συντηρητική Αντεπανάσταση*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα
- Karl Von Clausewitz (1999), *Περί πολέμου*, Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη

- Kissinger Henry (1995), *Διπλωματία*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα
- Κολιόπουλος Κων/νος (2010), *Η Στρατηγική Σκέψη, από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Κολιόπουλος Κων/νος (2011), *Η Υψηλή Στρατηγική της Αρχαίας Σπάρτης (750 – 192 π.χ.)*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Κονδύλης Παναγιώτης (1999), *Θεωρία του Πολέμου*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα
- Κουσκουβέλης Ηλίας (2010), *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Κουσκουβέλης Ηλίας (2007), *Θεωρία Διεθνών Σχέσεων, Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική στον Ψυχρό πόλεμο*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Liddell Hart (1995), *Στρατηγική της Έμμεσης Προσέγγισης*, Μετάφραση Κων/νος Γεωργαντάς, Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη
- Λούλης Γιάννης (2003), *Η Επικίνδυνη Υπερδύναμη*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνης, Αθήνα
- Luttwak Edward (2002), *Strategy: The logic of war and peace*, Εκδόσεις Harvard University Press
- Luttwak Edward (2009), *Η Υψηλή Στρατηγική της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, Εκδόσεις Τουρίκης, Αθήνα
- Mark Leonard (2008), *Τι σκέφτεται η Κίνα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Mearsheimer J. John (2011), *Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Morgenthau Hans (2011), *Επιστήμη και πολιτική της Ισχύος*, Εκδόσεις Τουρίκης, Αθήνα
- Μπαμπινιώτης Γεώργιος (1998), *Λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας*, Εκδόσεις Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα,
- Μαυρόπουλος Παναγιώτης (2012), *Εισαγωγή στη Θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής*, Αθήνα
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος (1996), *Ο Αγώνας για την Ελληνική Ανεξαρτησία*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος (2000), *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} – 11^{ος} αιώνας*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος (2010), *Η Διεθνής Πολιτική στον 21^ο Αιώνα*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα

- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος (2012), *Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945 – 2002*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος (2013), *Η Κίνα από την Ουράνια Αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Πετρόπουλος Σωτήρης και Χουλιάρας Αστέρης (επιμέλεια) (2013), *Η Κίνα και οι Άλλοι, Οι σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Πλατιάς Αθανάσιος (1995), *Το νέο διεθνές σύστημα, Ρεαλιστική προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Πλατιάς Αθανάσιος (2010), *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα
- Χατζηγάκης Σωτήρης και Χατζηγάκης Μικέλης (2010), *Κίνα 1978 – 2008, Η αναγέννηση του δράκου*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα
- Ricks E. Thomas (2007), *Fiasco*, Εκδόσεις Ιωλκός, Αθήνα
- Waltz Kenneth (2010), *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Waltz Kenneth (2011), *Ο Άνθρωπος, το Κράτος και ο Πόλεμος, Μια θεωρητική ανάλυση*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα

Ξενόγλωσση

- Nathan A. και Scobell A (2012), *China's Search for Security*, New York: Columbia University Press
- Schelling C. Thomas (1990), *The Strategy of Conflict*, Harvard University Press
- Waltz Kenneth (1979), *Theory of International Politics*, Addison-Wesley Pub. Co.

Διαδικτυακοί Τόποι

- http://www.defense.gov/pubs/2013_china_report_final.pdf , USA Departed of Defense, Annual report to Congress, Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013 (πρόσβαση 18/3/2014 και ώρα 21:30)
- <http://news.in.gr/world/article/?aid=1231305467> , (πρόσβαση 22/3/2014 και ώρα 23:25)
- <http://strategyreports.wordpress.com> , (πρόσβαση 25/11/2013 και ώρα 12:05)
- www.in.gr , (πρόσβαση 30/11/ 2013 και ώρα 09:58)
- <http://strategyreports.wordpress.com>, (πρόσβαση 22/12/2013 και ώρα 10:42)

www.news.in.gr , (πρόσβαση 21/02/2014 και ώρα 07:09)

www.monde-diplomatique.gr/spip.php?article302, (πρόσβαση 01/06/2014 και ώρα 18:30)

www.defencenet.gr, (πρόσβαση 01/05/2014 και ώρα 16:30)

www.news247.gr, (πρόσβαση 22/05/2014 και ώρα 11:26)

www.youthsi.wordpress.com (πρόσβαση 03/06/2014 και ώρα 20:35)

www.euro2day.gr/specials/topics/article/1219491, (πρόσβαση 29/05/2014 και ώρα 12:32) Τι κρύβει το νέο Δόγμα Ομπάμα

<http://www.defense.gov/qdr/flournoy-article.html>, (πρόσβαση 23/06/2014 και ώρα 15:05)

<http://www.defensenews.com/article/20110424/DEFFEAT05/104240310/After-Gates-Asymmetric-Threats>, After Gates: Asymmetric Threats (πρόσβαση 23/06/2014 και ώρα 15:05)

Έντυπα

Gill Bill (2011), China's North Korea Policy, United States Institute of Peace, Special Report 283

Joffe Josef, Europe's American Pacifier, *Foreign Policy*, No 54, Spring 1984

Καραϊωσηφίδης, Φαίδων Γ., Ψυρρής Θοδωρής, "Chengdu J-20 Stealth dragon made in China", *Πτήση και Διάστημα*, τεύχος 302, Ιανουάριος 2011